

หนังสือเรียนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
การดูแลสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สาขาการสาธารณสุข สธ ๐๑๒ การดูแลสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๖๔

และ

รายวิชา พอ ๐๒๒ การดูแลสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๖๔

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๓)

หนังสือเรียนวิชาพื้นฐานวิชาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สาขาการสาธารณสุข สร ๐๑๒

การดูแลสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔

และ

รายวิชา พอ ๐๒๒ การดูแลสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่สอง ๓๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๓๖

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๒๖.๐๐ บาท

(ห้ามขายเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้)

องค์การค้าของคุรุสภาจัดพิมพ์จำหน่าย

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

๒๓๐๔ ถนนลาดพร้าว บางกะปิ กรุงเทพมหานคร

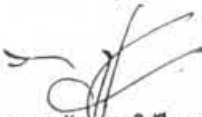
มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) แล้วนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาเห็นว่าหนังสือเรียนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาการสาธารณสุข สร ๐๑๒ การดูแลสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้เป็นหนังสือเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับรายวิชา พอ ๐๒๒ การดูแลสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) จึงอนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๓

(นายสมชัย วุฑฒิปรีชา)
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) และให้ใช้ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๓๓ และใช้ทั่วประเทศตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๓๔ เป็นต้นไปนั้น กรมวิชาการได้พิจารณาเห็นว่า หนังสือเรียนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขาการสาธารณสุข สร ๐๑๒ การดูแลสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งจัดทำตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับรายวิชา พอ ๐๒๒ การดูแลสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) สามารถใช้ประกอบการเรียนการสอนสำหรับรายวิชาดังกล่าวได้

กรมวิชาการหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

(นายจำเริญ เสกธีระ)

อธิบดีกรมวิชาการ

พฤษภาคม ๒๕๓๓

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ การเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน	๑
บทที่ ๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน	๒๗
บทที่ ๓ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก	๓๗
บทที่ ๔ ปัญหาสุขภาพและอุปนิสัยที่เกิดกับเด็กวัยก่อนเรียน	๔๗
บทที่ ๕ ปัญหาทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน	๕๓
บทที่ ๖ การฝึกนิสัย	๕๘
บทที่ ๗ การสร้างวินัยแก่เด็กวัยก่อนเรียน	๖๖

บทที่ ๑

การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน

ความหมายของวัยก่อนเรียน

วัยก่อนเรียน หมายถึง ช่วงระยะเวลาก่อนที่จะเข้าเรียนในการศึกษาระดับบังคับคือช่วงที่เด็กมีอายุระหว่าง ๑ - ๖ ปี ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น ๒ ช่วงอายุ คือ

๑. ระบุเป็นเด็กเล็ก หรือเรียกว่า วัยเตาะแตะมีช่วงอายุระหว่าง ๑ - ๓ ปี

๒. ระบุเป็นเด็กอนุบาล คือ ช่วงอายุ ๓ - ๖ ปี เป็นระยะที่ควรเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเข้าโรงเรียน

เด็กชายอายุ ๔ ปี กับน้องสาวอายุ ๑ ปี ๖ เดือน

การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน

คำว่า การเจริญเติบโตและการพัฒนาการ เป็นคำที่นิยมใช้ควบคู่กันไปตลอดเวลาในเรื่องเกี่ยวกับเด็ก การเจริญเติบโตและการพัฒนาการเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันไปตั้งแต่เด็กแรกเกิดจนถึงเมื่อเด็กนั้นมีวุฒิภาวะ การเจริญเติบโตมีความหมายถึงการเพิ่มขนาด สัดส่วนของร่างกายโดยทราบได้จากน้ำหนักและส่วนสูงที่เพิ่มขึ้น พัฒนาการ หมายถึงความสามารถในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ การเพิ่มความชำนาญและความซับซ้อนในหน้าที่ของร่างกาย พัฒนาการนั้นจะเป็นไปได้ดีต้องอาศัย

บุคลิกภาพและการเรียนรู้ของเด็ก ในขณะที่เดียวกันก็ต้องอาศัยการฝึกฝนและประสบการณ์ของเด็ก เพื่อให้เกิดทักษะเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้และเพิ่มความสามารถขึ้นเรื่อย ๆ

การเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียนนั้นประกอบด้วย การเจริญเติบโตและพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจะกล่าวละเอียดดังนี้

๑. การเจริญเติบโตและพัฒนาการทางด้านร่างกาย

การเจริญเติบโตทางด้านร่างกายของเด็ก จะเห็นได้ว่าอัตราการเจริญเติบโตทางด้านร่างกายของเด็กวัยก่อนเรียนจะค่อนข้างช้าแต่สม่ำเสมอกว่าวัยทารก การเจริญเติบโตทางด้านร่างกายของเด็กวัยก่อนเรียนจะมีลักษณะตามที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ ๑ ดังนี้

ตารางที่ ๑ แสดงน้ำหนักและส่วนสูงที่เพิ่มขึ้นของเด็กวัยก่อนเรียนในช่วงอายุ ๑ - ๕ ปี

อายุ	น้ำหนักที่เพิ่มขึ้นต่อปี
๑ - ๒ ปี	๒ - ๕ กิโลกรัม
๓ - ๕ ปี	๒ - ๐ กิโลกรัม
อายุ	ความสูงที่เพิ่มขึ้นต่อปี
ปีที่ ๑	๒๕ เซนติเมตร
ปีที่ ๒	๑๒ เซนติเมตร
ปีที่ ๓	๙ เซนติเมตร
ปีที่ ๔	๗ เซนติเมตร
ปีที่ ๕	๖ เซนติเมตร

ส่วนสูง ส่วนสูงของเด็กวัยก่อนเรียนจะเพิ่มปีละประมาณ ๖ - ๘ เซนติเมตร เด็กอายุ ๓ ปี จะสูงประมาณ ๘๗ เซนติเมตร อายุ ๔ ปี จะสูง ๙๓ เซนติเมตร อายุ ๕ ปี จะสูงประมาณ ๑๐๐ เซนติเมตร เมื่อเด็กอายุประมาณ ๖ ปี ความสูงของเด็กชายจะประมาณ ๑๐๙.๓ - ๑๑๕.๐ เซนติเมตร และเด็กหญิงจะสูงประมาณ ๑๐๘.๖ - ๑๑๔.๓ เซนติเมตร

น้ำหนัก น้ำหนักของเด็กวัยก่อนเรียน จะเพิ่มปีละประมาณ ๒ กิโลกรัม อายุ ๓ ปี จะหนักประมาณ ๑๔ กิโลกรัม อายุ ๔ ปี จะหนัก ๑๖ กิโลกรัม และอายุ ๕ ปี หนัก ๑๘ กิโลกรัม เมื่อ

เด็กอายุ ๖ ปี น้ำหนักจะมาเป็น ๗ เท่าของน้ำหนักแรกเกิดของตนโดยประมาณเด็กหญิงจะหนักประมาณ ๑๗.๔ - ๑๙.๓ กิโลกรัม และเด็กชายจะหนักประมาณ ๑๗.๕ - ๑๙.๕ กิโลกรัม

การตรวจวัดการเจริญเติบโต กระทำได้ดังนี้

๑. การชั่งน้ำหนัก

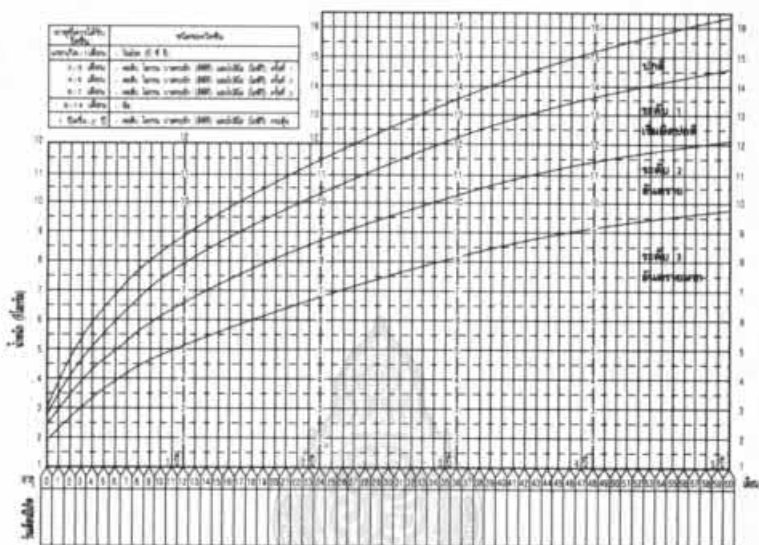
วิธีนี้จำเป็นจะต้องทราบอายุ คือ วัน เดือน ปีเกิดที่แท้จริงของเด็กเพื่อนำน้ำหนักกับอายุมาเปรียบเทียบกับน้ำหนักมาตรฐานของเด็กอายุเดียวกัน ซึ่งเรียกว่า น้ำหนักเทียบอายุ วิธีนี้เป็นวิธีที่ใช้แพร่หลายที่สุดในการที่จะดูว่าเด็กนั้นมีการเจริญเติบโตเป็นเช่นไร เนื่องจาก

- น้ำหนักเป็นเครื่องชี้ภาวะโภชนาการที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
- วิธีการทำง่าย เร็ว มีความแม่นยำ และทำซ้ำได้
- เครื่องมือหาได้ง่าย ขนย้ายสะดวก ราคาไม่แพง เหมาะกับการใช้ในชุมชน
- แปลผลง่ายโดยเจ้าหน้าที่ทุกระดับ หรือแม้กระทั่งชาวบ้านก็เข้าใจได้
- ใช้เป็นเครื่องชี้ให้ทราบถึงเด็กที่ขาดอาหาร ครอบครัวยที่มีปัญหา

ข้อจำกัดของวิธีการใช้ น้ำหนักเทียบอายุ ในการประเมินหรือวัดการเจริญเติบโตก็ต้องทราบอายุเด็กอย่างแน่ชัดจึงจะแปลผลได้ถูกต้อง ปัญหาที่มักเกิดในบางชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเศรษฐกิจสังคมต่ำ เนื่องจากพ่อแม่จำวันเดือนปีเกิดของลูกไม่ได้

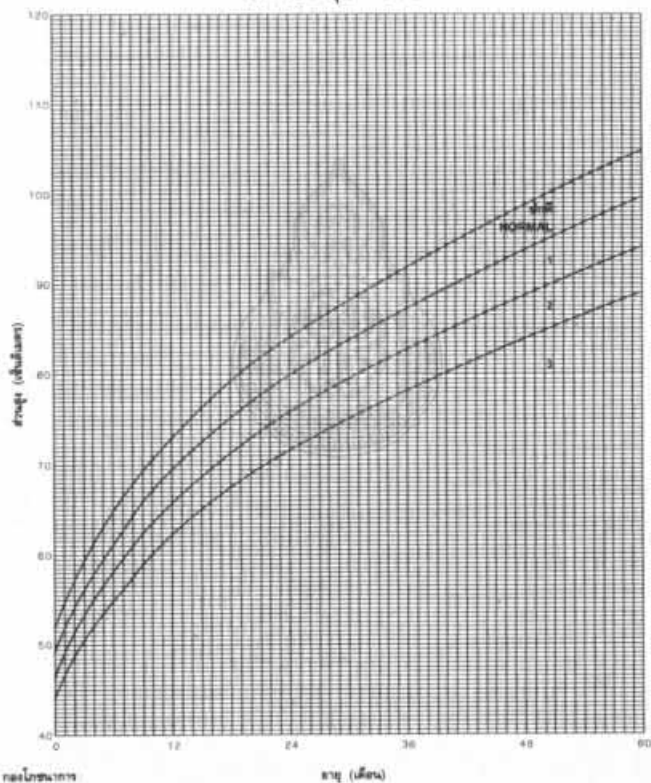
ตารางเทียบน้ำหนักตามอายุเด็ก*

๒. การวัดส่วนสูง

การวัดส่วนสูงของเด็ก แล้วนำมาเปรียบเทียบกับความสูงมาตรฐานของเด็กอายุเดียวกัน ซึ่งเรียกว่า **ความสูงเทียบอายุ** นั้นมีการใช้รองลงมาจากวิธีการชั่งน้ำหนัก ข้อดีของการวัดส่วนสูงคือเป็นเครื่องมือที่ภาวะโภชนาการที่ผ่านมานในอดีต

ภาพกราฟส่วนสูงปกติและเมื่อบกพร่องทางโภชนาการระดับต่าง ๆ *
เด็กไทยอายุ ๐ - ๕ ปี

กองโภชนาการ
กรมอนามัย

อายุ (เดือน)

* กองโภชนาการ กรมอนามัย

แผนกราฟบันทึกการเจริญเติบโตนี้ประกอบด้วยตัวเลขที่เป็นอายุอยู่ในเส้นแกนแนวนอน น้ำหนักและความสูงอยู่ในแกนตั้ง ซึ่งทำให้ทราบถึง

๑. มาตรฐานน้ำหนักตามอายุของเด็กปกติ
๒. มาตรฐานความสูงตามอายุของเด็กปกติ
๓. ระดับภาวะโภชนาการของเด็ก (สภาพการเจริญเติบโตทางกาย)

วิธีการกระทำได้ ดังนี้

๑. ชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง
๒. จุดอายุของเด็กลงบนแกนแนวนอน จุดน้ำหนักหรือส่วนสูงลงบนแกนตั้งสามสเกลที่ได้กำหนดไว้
๓. จากจุดทั้งสองลากเส้นตั้งฉากกับแกนออกไปจนตัดกัน จุดที่เกิดจากเส้นที่ตัดคือจุดที่บ่งถึงภาวะโภชนาการของเด็ก

วิธีประเมิน

๑. ถ้าจุดตัดตกอยู่ระหว่างเส้นกราฟบนสุดกับเส้นกราฟที่ ๒ แสดงว่าเด็กมีสภาพการเจริญเติบโตทางกาย และภาวะโภชนาการปกติ
๒. ถ้าจุดตัดตกอยู่ระหว่างเส้นกราฟที่ ๒ กับเส้นกราฟที่ ๓ แสดงว่าเด็กมีภาวะทุพโภชนาการเล็กน้อย
๓. ถ้าจุดตัดตกอยู่ระหว่างเส้นกราฟที่ ๓ กับเส้นกราฟที่ ๔ แสดงว่าเด็กมีภาวะทุพโภชนาการปานกลาง
๔. ถ้าจุดตัดอยู่ต่ำกว่าเส้นกราฟที่ ๔ แสดงว่าเด็กมีภาวะทุพโภชนาการรุนแรง

กระดูกและกล้ามเนื้อ กระดูกแต่ละชิ้นของอวัยวะแต่ละส่วนของร่างกายจะเติบโตไม่พร้อมกัน กระดูกที่อยู่บนแกนกลางจะเติบโตก่อนและแข็งแรงกว่ากระดูกส่วนปลาย กล้ามเนื้อจะใหญ่ขึ้นแข็งแรงขึ้น และมีน้ำหนักมากขึ้น การที่มีกล้ามเนื้อแข็งแรงจะทำให้เด็กดูตัวบางลงเมื่อเทียบกับวัยทารกและวัยเด็กเล็ก

สัดส่วนของร่างกาย สัดส่วนของร่างกายจะเปลี่ยนไปค่อนข้างมาก รูปหน้าอ้วนกลมที่เป็นลักษณะของเด็กเล็กจะค่อย ๆ เปลี่ยนไป รูปหน้าจะเล็กลงและยาวขึ้นและคางจะยาวขึ้น ลำตัวจะเรียวขึ้น หน้าอกใหญ่ในขณะที่หน้าท้องแฟบลง แขนและขาจะยาวขึ้น มือและเท้าจะใหญ่ขึ้น

ฟัน ฟันน้ำนมจะขึ้นครบหมดแล้ว ๒๐ ซี่ แต่ฟันแท้ยังไม่ขึ้นจนกว่าจะเข้าอายุ ๖ ปี การศึกษาสุขภาพของฟันน้ำนมให้ดีจะเป็นรากฐานที่ดีของฟันแท้ต่อไป

ฟันในเด็กวัยก่อนเรียนจะเป็นฟันน้ำนม ซึ่งจะขึ้นมาเป็นลำดับตามอายุดังนี้

- อายุ ๑๐ เดือน - ๑ ปี ๒ เดือน เด็กจะมีพืชน้ำนม ๑๒ ซี่ ซึ่งจะเป็นพืชนบน ๖ ซี่ พืชนล่าง ๖ ซี่
- อายุ ๑ ปี ๕ เดือน - ๑ ปี ๑๐ เดือน เด็กจะมีพืชน้ำนม ๑๖ ซี่ ซึ่งจะเป็นพืชนบน ๘ ซี่ พืชนล่าง ๘ ซี่
- อายุ ๒ ปี ๔ เดือน - ๓ ปี ๗ เดือน เด็กจะมีพืชน้ำนม ๒๐ ซี่ ซึ่งจะเป็นพืชนบน ๑๐ ซี่ พืชนล่าง ๑๐ ซี่
- อายุ ๖ ปี เด็กจะมีพืชน้ำนม ๒๐ ซี่ ซึ่งจะเป็นพืชนบน ๑๐ ซี่ พืชนล่าง ๑๐ ซี่ พืชนแท้จะขึ้นข้างบน ๒ ซี่ ข้างล่าง ๒ ซี่ รวมพืชนทั้งหมด ๒๔ ซี่

พืชน้ำนมที่สวยงามในเด็ก อายุ ๔ ปี และ ๑ ปี ๖ เดือน

พัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กวัยก่อนเรียน จะมีพัฒนาการเป็นไปตามลำดับดังนี้

อายุ ๑ ปี ๓ เดือน - เดินได้เอง

อายุ ๑ ปี ๖ เดือน - วิ่งได้ แต่จะเป็นการวิ่งที่มีลักษณะลำตัวแข็งเกร็งคล้ายกลิ้งไปข้างหน้าสามารถถ่วงเก้าอี้เล็ก ๆ ที่มีขนาดเหมาะกับเด็กได้ เดินขึ้นบันไดได้ถ้าจูงไว้ข้างหนึ่ง โดยเด็กจะก้าวขึ้นไปทีละขั้นอย่างไม่สลับขา

อายุ ๑ ปี ๖ เดือน - เดินลงบันไดได้ในลักษณะเดียวกัน กับการเดินขึ้นเมื่ออายุ ๑ ปี ๖ เดือน

อายุ ๒ ปี

- วิ่งได้ดีและไม่ล้มบ่อยเหมือนในระยะแรก ๆ การที่เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้รวดเร็วเช่นนี้ทำให้ต้องระวังมากขึ้นในเรื่องอุบัติเหตุต่าง ๆ

เด็ก ๒ ขวบเดินขึ้นลงบันไดเอง

อายุ ๓ ปี

- เด็กจะสามารถวิ่งหรือหยุคอย่างกะทันหันได้
- เด็กถอยหลังได้
- ขึ้นบันได ไต่บันไดได้
- กระโดดได้
- ขี่รถสามล้อได้
- ถอดเสื้อผ้าเองได้
- ถอดกระดุมด้านหน้าได้
- กินข้าวเองได้

เด็ก ๓ ขวบ นั่งกินข้าวเองได้

อายุ ๔ ปี

- รีดได้เร็วขึ้น กระโดดข้ามได้
- กระโดดขาเดียวได้
- เดินแข่งปดวยเท้าหรือส้นเท้าได้
- ขึ้นหรือลงบันไดได้โดยไม่ต้องเกาะหรือจับราว
- กระโดดได้ไกลขึ้น
- แต่งตัว และถอดเสื้อผ้าได้เอง
- กัดกระดาษเองได้ แต่ต้องช่วยเวลาหั่น
- แปรงฟันเองได้
- อาบน้ำเองได้
- เขียนรูปฟอร์มต่าง ๆ ได้ และรู้ความหมาย

เด็กแปรงฟันเอง

เด็ก ๔ ปี โยนลูกบอลใส่มือผู้ใหญ่

- อายุ ๕ - ๖ ปี
- รឹងได้ดีขึ้น เร็วมากขึ้น สามารถเล่นเกมได้
 - กระโดดได้ ๓ - ๔ ครั้ง ติดต่อกัน
 - กระโดดเชือก กระโดดข้ามได้
 - สามารถเดินเป็นจังหวะได้
 - แต่งตัวได้เองโดยไม่ต้องช่วย
 - ผูกเชือกรองเท้าเองได้
 - คอตกตะปูด้วยก้อนได้
 - เขียนรูปคนได้มีอวัยวะ ๖ ส่วน
 - เขียนชื่อตนเองได้

๒. พัฒนาการทางด้านอารมณ์

อารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนเป็นอารมณ์ที่ค่อนข้างจะสับสนยุ่งยากสำหรับเด็ก เนื่องจากเป็นระยะที่เด็กยังไม่มีประสบการณ์ทางด้านจิตใจ อารมณ์ของเด็กเปลี่ยนแปลงได้ง่าย มีอารมณ์ร้าย และจะแสดงออกอย่างรุนแรง บางครั้งเด็กจะลงมือลงเท้าตีฉ่ำ ๆ เมื่อไม่ได้อะไรดังใจ บางครั้งเด็กจะแสดงอารมณ์กลัวออกมาอย่างรุนแรง หรือเมื่อมีอารมณ์เชิงฉาววิชาจะแสดงอารมณ์โกรธออกมาอย่างไม่มีเหตุผล เช่น ร้องกรี๊ด หรือทุบตี อารมณ์ของเด็กที่ไม่ปกตินี้บางครั้งอาจจะเนื่องจากเด็กเหน็ดเหนื่อยเล่นนานเกินไป หรือไม่ยอมพักผ่อนนอนหลับในตอนบ่ายและกินอาหารไม่พอเพียง ทำให้อารมณ์หงุดหงิดได้ง่าย เด็กบางคนจะรู้สึกว่าเขาเองทำอะไรได้มากกว่าที่พ่อแม่จะอนุญาตให้ทำ เหตุการณ์นี้ทำให้เด็กมีอาการต่อต้าน คือ รื้อ การแสดงออกทางอารมณ์ที่พบได้บ่อย ๆ ในเด็กวัยก่อนเรียนคือ

๒.๑ อารมณ์โกรธ สาเหตุที่เด็กโกรธง่ายคือความขัดแย้งในเรื่องการเล่น ความต้องการถูกขัดขวาง หรือเด็กที่โตกว่าและแข็งแรงกว่าถ่มถ้ำโดยที่ตนเองต่อสู้ไม่ได้ จะแสดงความโกรธออกมาอย่างรุนแรง โดยการกระแทกเท้า ร้องกรี๊ดเสียงดัง เคาะค้อน หรือตีฉ่ำ ๆ

๒.๒ อารมณ์กลัว การเล่นของเด็กบางอย่างและความจำที่เด็กจำได้เมื่อเคยเล่นในสิ่งที่น่ากลัวในครั้งก่อน ๆ จะทำให้เด็กเกิดความกลัว เช่น เรื่องราวที่น่ากลัวที่เคยได้ยินได้ฟังมา การดูรูปภาพ หรือดูเรื่องราวจากรายการโทรทัศน์ จากภาพยนตร์หรือฟังจากรายการวิทยุ จากประสบการณ์ที่เด็กกลัวเด็กจะแสดงความกลัวออกมาโดยตกใจกลัวจนตัวสั่น อาจจะวิ่งหนีออกไปจากเหตุการณ์นั้น ๆ โดยไปซ่อนตัว ปิดหน้า หรือร้องไห้ เพื่อหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ที่ทำให้ตกใจกลัวดังกล่าว

๒.๓ อารมณ์อิจฉาวิชา เด็กจะแสดงอารมณ์อิจฉาวิชา เมื่อเด็กคิดว่าพ่อแม่จะหันเหความสนใจความรักจากเขาไปยังคนอื่นในครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นน้องใหม่ เด็กจะ

แสดงความสามารถขยายออกมาอย่างเปิดเผย เช่น แกล้งน้อง ซึ่งมีพฤติกรรมทยอยหลังกลับกลายเป็นเด็กใหม่เพื่อเรียกร้องความสนใจจากพ่อแม่ขึ้นมา เช่น กลับมาถ่ายปัสสาวะรดที่นอนอีกหลังจากที่เลิกถ่ายรดมาแล้ว แกล้งป่วยหรือตื้อวัน พฤติกรรมดังกล่าวนี้พ่อแม่ต้องให้ความสนใจ และจะต้องแก้ไขพฤติกรรมโดยส่วนโดยให้เด็กมีส่วนร่วมช่วยในการเลี้ยงน้อง ให้ความสนใจเอาใจใส่ได้มากขึ้นจะทำให้อารมณ์ของเด็กเข้าร่องรอยดั้งเดิม นอกจากนี้เด็กจะจินตนาการคนอื่นที่มีของเล่นมากกว่าตน โดยจะปันหรือเปรียบกับพ่อแม่ว่าเด็กคนนี้นั้นมีของเล่นอย่างน้องๆโน้น ในขณะที่เขาไม่มีและเขาเองก็อยากจะได้เช่นนั้นบ้าง

๒.๔ อารมณ์อยากรู้ อยากเห็น เด็กวัยก่อนเรียนจะมีความกระตือรือร้นอยากรู้ อยากเห็นในสิ่งใหม่ ๆ รอบตัวเขา และสิ่งสำคัญก็คือเด็กจะอยากรู้เกี่ยวกับอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายของเขาและของคนอื่นด้วย ในตอนแรก ๆ เด็กก็จะใช้การดู สืบคลำ ต่อมาเปลี่ยนมาใช้ในการถามคำถาม

๒.๕ อารมณ์สนุกสนานว่าเริง เด็กจะมีอารมณ์ว่าเริงก็จากสภาพร่างกายที่สมบูรณ์ เด็กจะแสดงอารมณ์สนุกสนานว่าเริงออกมาด้วยการยิ้ม หัวเราะ คบมือด้วยความดีใจ หรือกระโดดขึ้นลงไม่ก็อาจแสดงออกด้วยการกอดรัดบุคคลหรือของนั้นที่ทำให้เขามีความสุข

๒.๖ อารมณ์เศร้าเสียใจ เด็กวัยก่อนเรียนจะแสดงอารมณ์เศร้าเสียใจเมื่อเขาสูญเสียสิ่งของที่เขารักและคิดว่ามีความสำคัญต่อเขามาก ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์เลี้ยง หรือสิ่งไม่มีชีวิตอื่น ๆ เช่น ของเล่น เด็กจะแสดงอารมณ์ออกมาด้วยการร้องไห้ และไม่สนใจต่อกิจกรรมประจำวันของเขา เช่น การกิน

๒.๗ อารมณ์รัก เด็กวัยก่อนเรียนทุกคนจะเรียนรู้ที่จะรักไม่ว่าจะเป็นบุคคล สิ่งของ หรือของเล่น หรือวัตถุอื่น ๆ ซึ่งทำให้เขามีความสุข เด็กจะแสดงความรักด้วยการกอดรัด หรือการจูบ และนำไปด้วยตลอดเวลา เมื่อโตขึ้นเด็กจะแสดงด้วยคำพูดกับสิ่งนั้น ๆ

๓. พัฒนาการทางด้านสังคม

พัฒนาการทางด้านสังคมเป็นสิ่งที่จำเป็นที่เด็กวัยก่อนเรียนจะต้องกระทำให้ได้ จะต้องมีความคุ้นเคย จะต้องได้รับการฝึกในเบื้องต้นจากพ่อแม่และครู และจะต้องได้รับประสบการณ์ในการที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่ม ก็คือจะต้องฝึกและมีทักษะทางด้านพัฒนาการทางสังคมนั้นเอง ส่วนใหญ่เด็กในวัยก่อนเรียนนี้จะชอบเล่นกับเพื่อนเพศเดียวกันมากกว่าเพื่อนต่างเพศ ในการเล่นของเด็กวัยนี้บางครั้งจะชอบเล่นเป็นอิสระแต่ชอบเล่นใกล้ ๆ กันก่อนแล้วจึงจะเล่นด้วยกัน ร่วมมือกันเป็นกลุ่ม เด็กในวัยนี้ชอบสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสุนัข แมว ปลา หรือนก

แบบอย่างของพฤติกรรมทางสังคมที่สำคัญในการที่จะมีการปรับตัวทางสังคมที่สัมฤทธิ์ผลดีนั้นเริ่มปรากฏในวัยก่อนเรียนนี้ แม้ว่าในระยะแรก ๆ เด็กจะมีปัญหาในการที่จะทำตนให้เข้าได้กับเด็กคนอื่นก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาสำคัญ เป็นช่วงวิกฤติที่เป็น

รากฐานเจตคติทางสังคมที่ดีและเป็นรากฐานของพฤติกรรมทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้น เด็กในวัยประมาณ ๓ ปี จะเป็นวัยที่เป็นมิตรและเข้าสังคมได้ดี แต่อย่างไรก็ตามแบบอย่างของพฤติกรรมทางสังคมบางครั้งจะเป็นไปในรูปของการที่สังคมยอมรับหรือต่อต้านสังคมก็ตาม พฤติกรรมต่าง ๆ นี้เด็กจะได้เรียนรู้ว่าแบบอย่างแบบใดที่สังคมยอมรับ และแบบอย่างไหนที่สังคมไม่ยอมรับ เพื่อที่เด็กจะได้ทราบสิ่งที่ดีควรประพฤติเมื่อเขาเติบโตไปในภายภาคหน้า ตัวอย่างของแบบอย่างของพฤติกรรมทั้ง ๒ แบบ มีดังนี้

๑. แบบอย่างของพฤติกรรมทางสังคมที่สังคมยอมรับ ประกอบด้วย

๑.๑ การเลียนแบบพฤติกรรม เด็กจะเลียนแบบเจตคติและพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลที่เขานับถือและอยากจะเป็นเช่นนั้นบ้าง

๑.๒ การแข่งขันกัน ความต้องการที่จะเด่นหรือดีกว่าเด็กคนอื่น ๆ จะปรากฏให้เห็นเมื่ออายุประมาณ ๔ ปี โดยจะเริ่มให้เห็นจากการต้องการเด่นหรือดีกว่าในการเล่นเมื่อเด็กอยู่ในบ้านก่อนแล้วจึงขยายออกมานอกบ้าน

๑.๓ ความร่วมมือ เมื่อปลายอายุ ๓ ปี การเล่นชนิดที่ต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่มเริ่มพัฒนาขึ้นและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เด็กมีโอกาสดำเนินกิจกรรมในการเข้าสังคมจากการเล่นเป็นกลุ่ม

๑.๔ ความเห็นอกเห็นใจ เนื่องจากความเห็นอกเห็นใจนี้ต้องการความเข้าใจในความรู้สึกของคนอื่น ความเห็นอกเห็นใจจึงมีโอกาสเกิดได้เป็นครั้งคราวเมื่อเด็กอายุ ๓ ปี และหากเด็กได้เล่นกับเด็กอื่นมากเท่าใด โอกาสที่เด็กจะรู้สึกเห็นอกเห็นใจจะค่อย ๆ เกิดขึ้น

๑.๕ ความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เด็กจะต้องมีความสามารถที่จะสมมติตนเองเมื่ออยู่ในเหตุการณ์นั้น ความรู้สึกนี้จะต้องอาศัยจินตนาการ ความเข้าใจความรู้สึกนี้เด็กวัยก่อนเรียนน้อยคนที่จะรู้สึก

๑.๖ การยอมรับจากสังคม เด็กวัยก่อนเรียนต้องการการยอมรับจากเพื่อนที่ใกล้ชิดกันมากกว่าจากผู้ใหญ่ เด็กวัยนี้พบว่าคนชานและพฤติกรรมที่ก่อความ จะเป็นที่ยอมรับของเพื่อน

๑.๗ การแข่งขัน เด็กวัยก่อนเรียนจะทราบได้จากประสบการณ์ว่า การที่จะได้รับการยอมรับจากสังคมก็คือการแข่งขันสิ่งของที่ดีมีโดยเฉพาะของเล่นที่ให้กับเพื่อน ซึ่งในการแข่งขันนี้จะค่อย ๆ มาแทนที่ความเห็นแก่ตัว หรือเห็นตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็ก

๑.๘ พฤติกรรมการอยู่ใกล้ชิดกัน เด็กจะได้รับประสบการณ์จากวัยทารก และวัยเด็กว่าความพึงพอใจนั้นมาจากความอบอุ่น และความใกล้ชิดที่แต่ละคนให้ซึ่งกันและกัน ความใกล้ชิดกันดังกล่าวจะขยายจากบ้านมายังโรงเรียน ครู เพื่อน และสิ่งของอื่นที่เด็กพอใจ

๒. แบบอย่างของพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ ประกอบด้วย

๒.๑ ความดื้อดึงต่อต้านคำสั่งของผู้ใหญ่ ความดื้อดึงต่อต้านนี้จะเกิดสูงสุด

ในเด็กอายุ ๓ - ๔ ปี แล้วจึงลดลง การแสดงออกของเด็กจะออกมาในรูปของการต่อปากต่อคำหรือถกเถียงทำเป็นไมได้ป็นหรือไม่เข้าใจคำขอร้องของผู้ใหญ่นั้น

๒.๒ ความก้าวร้าว จะเกิดมากในเด็กวัย ๒ - ๔ ปี แล้วจึงลดลงเช่นกัน การแสดงออกจะออกมาในรูปของการให้คนแถมแปลก ๆ หรือใส่ร้ายคนอื่น

๒.๓ ชอบบอกคำสั่ง หรือทำตัวเป็นนาย จะเริ่มราวอายุ ๓ ปี และจะเพิ่มตามโอกาสที่เข้าสังคม เด็กหญิงจะชอบทำตัวเช่นนี้มากกว่าเด็กชาย

๒.๔ ความเห็นแก่ตัว เด็กที่อยู่ในบ้านปกติจะเป็นคนที่เห็นแก่ตัวและถือตนเองเป็นใหญ่อยู่เสมอ เมื่อเด็กเข้าเรียนความเห็นแก่ตัวจะค่อย ๆ น้อยลง แต่ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จะยังไม่เกิดขึ้น

๒.๕ การคิดถึงแต่ประโยชน์ตนเองเป็นใหญ่ ซึ่งก็คล้าย ๆ กับความเห็นแก่ตัว การคิดถึงแต่ตนเองจะค่อย ๆ ถูกแทนที่โดยความสนใจในเรื่องราวของบุคคลอื่น การเปลี่ยนแปลงจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับเด็กได้ใกล้ชิดกับบุคคลอื่นมากน้อยเพียงใด และขึ้นอยู่กับเด็กต้องการที่จะให้ตนเองเป็นที่ยอมรับจากคนอื่นมากน้อยเพียงใด ถ้าต้องการให้คนอื่นยอมรับตนเองมาก การคิดถึงแต่ตนเองจะลดลง

๒.๖ พฤติกรรมที่ชอบทำลาย การระบายออกทางอารมณ์โกรธของเด็กก็คือการทำลายข้าวของที่ขวางหน้า ไม่ว่าสิ่งของนั้นจะเป็นของเขาเองหรือของคนอื่น ความโกรธมีมากเท่าใดพฤติกรรมที่ชอบทำลายจะมากขึ้น

๒.๗ ความไม่ชอบเพื่อนที่เป็นเพศตรงข้าม เด็กวัยก่อนเรียนจะเล่นด้วยกันทั้ง ๒ เพศจนถึงอายุ ๔ ปี หลังจากนั้นจะเล่นเฉพาะในเพื่อนที่เป็นเพศเดียวกัน โดยเฉพาะเด็กชายหากยังคงเล่นอยู่กับเด็กหญิงอยู่อีกจะโดนล้อ เด็กชายบางคนจะแสดงออกโดยการเป็นปฏิปักษ์อย่างรุนแรงต่อเด็กหญิง เช่น ชอบล้อ ชอบแกล้ง

๔. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

โดยทั่วไปความสามารถทางสติปัญญาของเด็กวัยก่อนเรียนจะเป็นไปได้ดังนี้ เด็กอายุ ๓ ปี จะมีช่วงของความสนใจประมาณ ๑๐ - ๑๕ นาที และสามารถจะเชื่อมโยงและเข้าใจถึงอดีต ปัจจุบันและอนาคตได้ เด็กจะทราบว่าตนเองอายุเท่าใด และตนเองเพศใด เด็กมีความพอใจที่อยากจะช่วยพ่อแม่มีอารมณ์ขัน พัฒนาการทางด้านภาษาจะรู้คำศัพท์ได้มากขึ้นประมาณ ๔๐๐ คำ และทราบถึงคำนามที่เป็นพหูพจน์ เด็กจะรู้จักใช้ภาษาได้คล่องกว่าวัยทารกและวัยเด็ก ร้องเพลงได้ ชอบพูดประโยคซ้ำ ๆ โดยไม่สนใจว่าจะมีใครฟังหรือไม่ บางครั้งจะพูดคนเดียวหรือพูดกับของเล่น

เมื่อเด็กอายุ ๔ ปี ช่วงของความสนใจจะเพิ่มขึ้นเป็น ๒๐ นาที เด็กจะเข้าใจเกี่ยวกับเวลา และจะทราบว่าใน ๑ สัปดาห์จะมีวันอะไรบ้าง จะนับได้ถึง ๕ โดยเริ่มต้นจาก ๑, ๒, ๓, ๔, ๕ พัฒนา

การทางด้านภาษาของเด็กจะรู้คำศัพท์ได้มากขึ้นประมาณ ๑,๕๐๐ คำ จะรู้สรรพนามแทนตัวเองว่าฉัน ในการพูดประโยคต่าง ๆ และชอบถามคำถามต่าง ๆ และต้องการคำอธิบายโดยละเอียด เด็กจะทราบสี ๑ - ๒ สี หากเด็กได้รับการสอน

อายุ ๕ ปี เด็กจะลดการสร้างจินตนาการน้อยลงกว่าเมื่ออายุ ๔ ปี มีความสนใจในรายละเอียดของคำศัพท์ต่าง ๆ เด็กจะรู้จักความมีเหตุผลมากขึ้น จะเข้าใจค่าของเงิน และช่วงเวลาของความสนใจจะเพิ่มขึ้นเป็น ๓๐ นาที ความจำเด็กวัยนี้จะดี และจะทราบความหมายของเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือนและปี เด็กสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในกิจกรรมบางอย่าง รวมทั้งกิจกรรมการเล่น โดยไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากพ่อแม่ พัฒนาการทางภาษาจะเพิ่มเป็น ๒,๑๐๐ คำ และสามารถใช้ประโยคได้ถูกต้องขึ้น เด็กจะชอบพูด ชอบถาม จะร้องเพลงได้ดี นับได้ถึงสิบ และจะบอกสีได้ จำนวนของสิ่งที่บอกได้นั้นขึ้นอยู่กับเวลาที่เด็กได้ถูกสอนมา

ในการช่วยเหลือให้เด็กได้มีพัฒนาการที่ดีทางด้านสติปัญญานั้น พ่อแม่ต้องให้เด็กมีการฝึกหัดทำบ่อย ๆ จะทำให้เด็กเกิดความสนุกสนานและทำให้เด็กได้มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน พ่อแม่ควรส่งเสริมและช่วยเหลือเด็กให้ได้รับทักษะต่าง ๆ เกี่ยวกับเวลา เงิน และความจำต่าง ๆ ซึ่งการส่งเสริมดังกล่าวจะช่วยให้เด็กสามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้เด็กควรจะได้ฝึกช่วยเหลือตนเองในการช่วยฝึกทักษะทางการพูด ทางด้านภาษา พ่อแม่จะต้องคอยแก้ไขเวลาเด็กพูดผิด ไม่ควรกล่าวคำหยาบให้เด็กได้ยินเพราะเด็กจะจำและอาจจะนำไปพูดที่อื่นโดยไม่ทราบความหมาย นอกจากนี้พัฒนาการทางด้านภาษาจะเพิ่มพูนได้จากการอ่าน พ่อแม่ควรส่งเสริมการอ่านหนังสือให้แก่เด็ก หนังสือควรเป็นหนังสือที่อ่านง่าย มีรูปสวย และเรื่องราวต้องเหมาะสมกับเด็ก

พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กวัยก่อนเรียน ประกอบไปด้วย

๑. พัฒนาการที่เกี่ยวกับแนวคิดและความเข้าใจของเด็กวัยก่อนเรียน จากการเพิ่มความสามารถทางระดับสติปัญญาโดยเฉพาะความสามารถในการรู้เหตุรู้ผล การเพิ่มความสามารถในการสำรวจสิ่งแวดล้อมของเด็ก การที่สามารถควบคุมอวัยวะเคลื่อนไหวได้ การเพิ่มความสามารถได้ถามคำถามต่าง ๆ จะทำให้เด็กมีความเข้าใจผู้คน วัตถุสิ่งของและสถานการณ์ เหตุการณ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างมาก การเพิ่มความเข้าใจดังกล่าวข้างต้นนั้นมาจากความรู้ในความหมายใหม่และการมาเชื่อมโยงกับความรู้เก่า ๆ ประสบการณ์เก่าซึ่งจะทำให้เด็กได้พัฒนาเกี่ยวกับความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น นอกจากนี้เด็กวัยก่อนเรียนจะเริ่มสนใจในรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งในวัยก่อนได้ละเลยไป แนวคิดของเด็กจึงจำเพาะเจาะจง และมีความหมายมากขึ้นสำหรับตัวเขา แนวคิดที่เด็กวัยก่อนเรียนได้พัฒนาในขณะนี้คือ

๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับชีวิต เด็กจะเริ่มเข้าใจความแตกต่างของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต เด็กจะทราบว่าตุ๊กตาหรือสัตว์ต่าง ๆ ที่เขาเคยเล่นด้วยนั้น เป็นสิ่งไม่มีชีวิตและแตกต่างกับสิ่งมีชีวิต

อย่างไร พ่อแม่ ครู จะต้องคอยชี้แนะให้เด็กทราบถึงความเหมือนหรือความแตกต่างเหล่านั้น

๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความตาย เด็กวัยก่อนเรียนจะทราบว่าความตายหมายถึงสิ่งนั้นได้สูญหายไป

๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เด็กวัยนี้จะไม่ทราบแน่ชัดถึงแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายและการเกิดหมายถึงอะไร โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องเพศ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเด็กได้รับแนวคิดผิด ๆ เกี่ยวกับการสอนเพศศึกษาหรือสุขวิทยาส่วนบุคคล จึงมีความจำเป็นที่พ่อแม่และครูจะต้องแก้ไขแนวคิดนี้ใหม่

๑.๔ แนวคิดเกี่ยวกับระยะเวลา เด็กวัยก่อนเรียนอายุ ๔ ปี จะบอกระยะเวลาสั้น ๆ ได้ถูกต้องแต่ระยะทางที่ยาวจะไม่สามารถบอกได้ และจากการใช้สัญญาณเมื่อเด็กจะทราบถึงด้านไหนเป็นซ้ายหรือขวา

๑.๕ แนวคิดเกี่ยวกับขนาดและน้ำหนักของวัตถุ เด็กจะทราบความแตกต่างของวัตถุที่เบาและหนัก และขนาดใหญ่หรือเล็ก

๑.๖ แนวคิดเกี่ยวกับจำนวน เด็กวัยก่อนเรียนที่เรียนโรงเรียนอนุบาลจะทราบจำนวนได้ถึง ๕ ต่อจากนั้นจะนับไม่ได้

๑.๗ แนวคิดเกี่ยวกับเวลา เด็กจะมีความคิดเกี่ยวกับช่วงเวลาใน ๑ วันแต่จะคิดคะแนนจากกิจกรรมการเล่นของเขาเอง เด็กอายุ ๔ - ๕ ปี จะทราบวันต่าง ๆ ใน ๑ สัปดาห์ และอายุ ๖ ปี จะทราบเดือน ฤดูกาล และปี

๑.๘ แนวคิดเกี่ยวกับตนเอง เด็กในช่วงอายุ ๓ ปี จะทราบว่าตนเองเป็นเพศอะไร ชื่ออะไร และส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเรียกว่าอะไร เมื่อเด็กเริ่มเล่นกับเด็กอื่น เด็กจะทราบแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถของตนเองมากขึ้น

๑.๙ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาททางเพศ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาททางเพศของตนเองจะค่อยเป็นรูปร่างเมื่อเด็กอายุได้ ๕ ปี โดยเฉพาะเด็กชายจะเห็นเด่นชัดกว่าเด็กหญิง เช่น สอนให้เด็กชายเป็นสุภาพบุรุษคอยช่วยแม่ถือของ เป็นต้น ในเด็กอาจจะให้ช่วยทำงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้

๑.๑๐ แนวคิดเกี่ยวกับสังคม ก่อนจะพ้นวัยก่อนเรียนนี้เด็กจะทราบแนวคิดเกี่ยวกับบุคคลอื่นว่าถ้าหากเป็นคนที่ดี สง่างาม หรือเชื่องซึ้งจะมีลักษณะเช่นไร

๑.๑๑ แนวคิดเกี่ยวกับความงาม ความสุนทรี เด็กวัยก่อนเรียนส่วนใหญ่จะชอบคนศรีซอของสวยงามที่มีสีสันสดใส

๑.๑๒ แนวคิดเกี่ยวกับอารมณ์ขัน ในบรรดาสิ่งขบขันต่าง ๆ ที่เด็กเรียนรู้จะเป็นการทำหน้าตลก ๆ หรือการเล่นซุกซนของสัตว์เลื้อย หรือคำพูดตลก ๆ จะทำให้เด็กได้แนวคิดในเรื่องนี้ว่าเป็นการผ่อนคลายอารมณ์ได้

แนวคิดต่าง ๆ ดังกล่าว มิใช่มีในเด็กทุกคนหรือเด็กทุกคนมีแนวคิดหักเหกัน เด็กที่

ฉลาดหรือเด็กที่ได้รับการสอนมามากกว่าเด็กคนอื่นจะพัฒนาแนวคิดได้กว้างขวางกว่า

๒. การพัฒนาตนเองของเด็กวัยก่อนเรียน เด็กในวัยก่อนเรียนก็เช่นเดียวกับในเด็กทุก ๆ วัยที่เขาจะต้องกระทำการกิจการงานต่าง ๆ ด้วยตัวของเขาเอง เพียงแต่ว่าเมื่อเขายังเล็กอยู่เขาต้องการความช่วยเหลือเอาใจใส่และเข้าใจเขาจากพ่อแม่และครู สิ่งที่เขาจะพัฒนาตนเองประกอบด้วย

๒.๑ พัฒนาความคิดริเริ่มและความยกย่องนับถือจากบุคคลอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ความยกย่องนับถือจากบุคคลอื่นเป็นความต้องการพื้นฐานของทุกคนรวมทั้งของเด็กวัยก่อนเรียนด้วย เพียงแต่คำชมเชยยกย่องให้กำลังใจไม่ควรจะละเลย ในวัยก่อนเรียนตามทฤษฎีพัฒนาการของ อีริคสันได้กล่าวไว้ว่าเป็นขั้นพัฒนาการความคิดริเริ่ม เมื่อเขากระทำการต่าง ๆ ได้สำเร็จและจะกลัปลายเป็นความขลาดละอาย สำนึกผิด เมื่อเขาทำการต่าง ๆ ล้มเหลว เมื่อพ่อแม่ครูได้ทราบพัฒนาการเช่นนี้แล้วก็ควรจะช่วยเหลือให้เด็กได้พัฒนาสำนึกของความคิดริเริ่มมากกว่าความละอายหรือสำนึกผิด เด็กวัยก่อนเรียนที่มีร่างกายแข็งแรง อารมณ์ดี สมองแจ่มใส จะมีความอยากในการเรียนรู้ที่ลงมือกระทำด้วยตนเองซึ่งพฤติกรรมนี้จะสังเกตได้จากการตั้งคำถามไม่ได้หยุดหย่อน เดินค้นหาสิ่งที่เขาอยากจะทำหรือจะเขียน ความสำนึกผิดจะเป็นสิ่งอันตรายสำหรับเด็กในวัยนี้ หากเขาอยากรู้ อยากจะถาม อยากจะกระทำการสิ่งใดพ่อแม่ครูก็คอยห้ามว่าอย่าอยู่เรื่อย ๆ ทำให้เด็กเกิดความหงุดหงิดว่าสิ่งที่เขาจะกระทำไม่ถูกหรือไม่สมควรหรือ จะทำให้เด็กเกิดความละอายอยู่เรื่อย ๆ ว่าตนเองไม่เคยทำอะไรถูกต้องคอยตำหนิ คอยบอกตนเองตลอดเวลาว่าไม่ผิด โน่นผิดนะ ต่อไปเด็กก็จะไม่อยากรู้ ไม่อยากถาม ไม่อยากไต่หาคำถามรู้เพราะกลัวจะทำให้ผิดอีก พ่อแม่ครูที่เข้าใจจะต้องไม่ขัดขวางความอยากรู้อยากเห็นของเด็กในวัยนี้ เพราะจะให้พัฒนาการในขั้นนี้ของเด็กชะงักงันไป

ในบางครั้งสิ่งที่แสดงถึงความคิดริเริ่มในเด็กที่เด็กแสดงออกอีกอย่างหนึ่งคือ พฤติกรรมที่ก้าวร้าวของเด็ก การแต่งเรื่องเองของเด็ก หรือการปะติดปะต่อเรื่อง เมื่อถูกว่าเด็กจะบ้ายความผิด บอกว่าเป็นเรื่องแต่งของเพื่อนซึ่งพ่อแม่ต้องคอยแก้ไขเด็กด้วย แต่อย่างไรก็ตามเมื่ออายุ ๕ ปี เด็กจะมีความรับผิดชอบมากขึ้น และลดความก้าวร้าว คือวัน ต่อวันลง เด็กจะมีความสุจริตใจและร่วมมือมากขึ้น ซึ่งเด็กจะเริ่มเข้าสู่พัฒนาการเพื่อความสำเร็จของเขาเองในขั้นต่อไป

เด็กวัยก่อนเรียนจะพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งทำให้เขามีสำนึกของความเป็นเจ้าของจะทำให้เด็กเกิดความมั่นใจและทำให้เด็กได้พัฒนาความสามารถมากขึ้น การที่เด็กจะได้พัฒนางานเพื่อพัฒนาการของเขาหรือพัฒนากิจนี้ พ่อแม่จะต้องจัดหาสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัยในการสนองตอบความต้องการของเด็กได้ การพัฒนาตนเองและความยกย่องจากคนอื่น พ่อแม่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนด้วยการแสดงออกมาด้วยคำพูดและการกระทำ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความกล้า หากเด็กไม่ได้รับแรงสนับสนุนให้มีสำนึกของความเป็นเจ้าของ และไม่รู้จักค่าของตนเองแล้ว เด็กจะหลบซ่อนความสามารถของเขาไว้

ในการสนับสนุนให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มดังกล่าว ในการดูแลเด็กไม่จำเป็นต้องเป็น
เรื่องอะไรก็ตาม ผู้ใหญ่โดยเฉพาะพ่อแม่ควรจะได้แสดงออกถึงความรักและความยกย่องมากกว่า
ที่จะดูว่าหรืออยู่เบื้องหลังเด็ก แม้เด็กจะทำผิดก็ต้องพยายามอดทน พูดด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน และแก้ไข
ในทันที อย่าใช้คำคำต่อว่าหรือถากถางเด็ก การลงโทษโดยการตีหรือคำพูดที่ดูต่ำดังกล่าวนั้น
ทำให้เด็กเกิดความกลัวว่าพ่อแม่จะไม่รักเขาแล้ว ซึ่งพ่อแม่ไม่ควรทำดังกล่าวนั้น และอีกประการหนึ่ง
อย่านำเด็กไปเปรียบเทียบกับพี่น้องหรือเด็กคนอื่น ๆ เพราะเด็กแต่ละคนจะมีพัฒนาการช้าเร็วไม่เท่ากัน
พ่อแม่ทุกคนจะต้องยอมรับลูกของตนไม่ว่าจะเป็นอย่างไรก็ตาม และจะต้องช่วยเขาให้พัฒนาให้
ดีที่สุดในทุกด้าน

ครูจะช่วยเหลือครอบครัวที่มีปัญหาได้ โดยปฏิบัติตามวิธีทำที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อลูกจะทราบ
ถึงความอบอุ่น ความรัก และการดูแลที่พ่อแม่มีต่อลูก

๒.๒ พัฒนาการเกี่ยวกับความรู้เรื่องเพศ ในช่วงระยะความคิดริเริ่มของเด็กวัยก่อนเรียน
นี้ เด็กจะมีความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวเกี่ยวกับโครงสร้างอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย
รวมทั้งเรื่องเพศของตนและทั้งของคนอื่นด้วยทั้งเพศชายและหญิง ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกัน
กันเช่นไร เด็กชายและเด็กหญิงอยากรู้อยากจะเรียนรู้ว่าชายและหญิงมีความแตกต่างกันเช่นไร เด็กหญิง
ในวัยนี้ก็จะสังเกตเด็กชายเวลาขึ้นถ่ายปัสสาวะ และจะสงสัยว่าทำไมเธอจึงไม่มีอวัยวะเพศเช่นเด็กชาย
ในขณะที่เด็กชายสังเกตเด็กหญิงเวลาขึ้นถ่ายปัสสาวะ และจะมีความกลัวว่าอวัยวะเพศของตนจะ
หล่นหายไปเหมือนกับอวัยวะเพศของเด็กหญิง

ความอยากรู้อยากเห็นและการได้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างเพศนี้จะทำให้เด็ก
ได้รู้จักตนเองได้ดีขึ้น เขาจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับร่างกายของเขาเอง เขาจะเหมือนใครและจะทำ
อะไรบ้าง ซึ่งสิ่งต่าง ๆ นี้จะช่วยให้เขาได้มีเอกลักษณ์ตามเพศของตน เอกลักษณ์ทางเพศของเด็ก
จะได้รับอิทธิพลของแต่ละสังคมต่างกันออกไป เช่น พ่อแม่ที่มีลูกชายบางคนต้องการให้ลูกชาย
เข้มแข็งรักการต่อสู้ และจะต้องไม่ร้องไห้เมื่อแพ้หรือไม่มีความสุข ในขณะที่เด็กหญิงจะถูกลงโทษ
หากไปทะเลาะต่อสู้อย่างไรให้เห็นได้ ของเล่นที่พ่อแม่ซื้อให้ก็มีอิทธิพลต่อเด็ก ของเล่นที่เล่น
เพื่อการต่อสู้ เช่น ปืนหรืออาวุธสงครามต่าง ๆ จะซื้อให้ลูกชายในขณะที่ลูกสาวต้องเล่นตุ๊กตา
เป็นต้น และเด็กชายจะต้องทำตามอย่างพ่อ ในขณะที่เด็กหญิงต้องทำตามอย่างแม่ การตอบคำถาม
เกี่ยวกับเรื่องเพศเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กในวัยนี้เพราะเด็กจะมีความสงสัยเกี่ยวกับเรื่องราว
ความเป็นมาของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายรวมทั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องเพศด้วยหลักสำคัญในการ
ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องเพศแก่เด็กคือ ตอบคำถามตามหลักความเป็นจริงทุกครั้งไม่มั่วสับสนเวลา
การตอบ เช่น ไม่ตอบว่าไว้หนูโตแล้วแม่จะบอกให้ และใช้คำศัพท์ที่ถูกต้องทางวิทยาศาสตร์เลย
เช่น หนูเกิดมาในท้องของแม่และคลอดออกมาทางช่องคลอด อวัยวะเพศชายและหญิงจะแตกต่างกันของ
เด็กหญิงก็จะเหมือนของแม่เมื่อเติบโตขึ้น ของเด็กชายก็จะเหมือนของพ่อเมื่อเติบโตขึ้นและประการ

สุดท้ายคือเด็กพอใจกับคำตอบนั้นหรือไม่ พ่อแม่สังเกตดูเมื่อตอบไปแล้วเด็กพอใจหรือไม่ต้องขยายความมากเพราะความสนใจของเด็กนั้นน้อยและสั้นเมื่อเขาสงสัยพ่อแม่มักตอบสั้น ๆ เมื่อเขาสงสัยอีกก็มาถามใหม่อีก

ในการค้นหาเอกลักษณ์ทางเพศหรือบทบาททางเพศของเด็กวัยก่อนเรียนนั้นพ่อแม่จะต้องมองดูว่าการสำรวจตนเองเช่น การมองดูรูปลักษณ์อวัยวะต่าง ๆ รวมทั้งการจับต้องอวัยวะเพศของเด็กนั้น พ่อแม่ต้องมองเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ใช่ความหยาบคายลามกของเด็ก ให้เด็กไว้ว่าเพราะเด็กต้องการรู้มีความอยากรู้อยากเห็น พ่อแม่ไม่ควรลงโทษเด็กโดยเฉพาะไปเน้นความสำคัญมากเกินไปจะทำให้เกิดความสงสัยว่าอวัยวะแต่ละส่วนทำไมบางส่วนจับต้องได้ บางส่วนเป็นของต้องห้าม พ่อแม่จะต้องไม่ให้เด็กเกิดความรู้สึกผิดเมื่อเขาจับต้องอวัยวะเพศ แต่ควรจะหันเหความสนใจเขาไปทางอื่น เช่น ให้ออกไปวิ่งเล่นหรือเล่นของเล่นที่ชอบ แทนที่จะตักเตือนและห้ามไม่ให้จับอวัยวะเพศอีก

ในการสอนเด็กเกี่ยวกับบทบาททางเพศก็ไม่ควรจำกัดลงไปว่างานนี้สำหรับชายทำงานนี้สำหรับหญิงทำ เพราะในสมัยนี้ผู้หญิงจะต้องทำงานนอกบ้านมากขึ้น งานที่ผู้หญิงทำให้บ้านผู้ชายก็ต้องช่วยด้วย เช่น การเก็บกวาดบ้าน ทำกับข้าว และในหลักสูตรการศึกษา ภาคประถมศึกษา การสอนก็มีแนวโน้มเป็นเช่นนี้ เช่น เด็กชายจะถูกสอนให้ทำกับข้าว การจัดผลไม้ การทำงานบ้าน เป็นต้น ดังนั้นหากพ่อแม่ได้เริ่มสอนเสียตั้งแต่วัยก่อนเรียน เมื่อเด็กเข้าเรียนจะได้ไม่เกิดความสับสนในภายหลัง เพราะผู้สอนบทบาททางเพศที่สำคัญแก่เด็กนั้นก็คือพ่อแม่นั่นเอง

๒.๓ พัฒนาการทางด้านความมีสติและความสำนึกทางจริยธรรมของเด็กวัยก่อนเรียน พัฒนาการความมีสติและความสำนึกทางจริยธรรมในเด็กจะเริ่มพัฒนาในวัยก่อนเรียนนี้ เมื่อเด็กได้เรียนรู้พฤติกรรมใดเป็นที่ยอมรับสำหรับพ่อแม่ หากพฤติกรรมใดไม่เป็นที่ยอมรับเด็กจะมีความสำนึกผิดจริยธรรมความดีงามต่าง ๆ นี้ เด็กจะซึมซาบมาจากการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ เด็กวัยก่อนเรียนจะเลียนแบบพ่อแม่ที่เป็นเพศเดียวกับตน นอกจากนั้นเด็กจะเรียนรู้ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ จากการเลียนแบบพ่อแม่แม้เป็นเรื่องการสวดมนต์ ไหว้พระ เด็กจะเลียนแบบจากพ่อแม่เช่นกัน เด็กวัยนี้ก็ยังแยกไม่ออกว่าพฤติกรรมใดเป็นที่ยอมรับและพฤติกรรมใดไม่เป็นที่ยอมรับ นอกจากเด็กจะได้ใช้สติปัญญาของเขาได้ตามและเด็กเองได้มีโอกาสได้ฝึกฝนจึงได้เรียนรู้จากประสบการณ์ได้ว่าพฤติกรรมใดเป็นที่ยอมรับ

พ่อแม่บางคนมิได้ตระหนักว่าตนเองเป็นแบบอย่างที่สำคัญในการที่จะทำให้เด็กได้มีพัฒนาทางด้านจริยธรรม ศาสนา หรือเจตคติเช่นไรต่อคุณงามความดี พ่อแม่ควรได้ระลึกไว้ว่าจริยธรรมเป็นเรื่องที่จะต้องเรียนรู้ที่ละเอียดและสะสมกันไว้ เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และการแสดงออกของผู้ใหญ่ทุกคน การปลูกฝังจริยธรรมคือ การทำตัวอย่างให้เด็กเห็น และให้เด็กมีโอกาสได้ลงมือทำและจะต้องให้เด็กเกิดความรู้สึกว่อะไรที่ผิดและไม่สมควรนั้น ทำให้ได้ทั้งในทีลับและที่แจ้งคือ ให้รู้จักอายแม้แต่ตนเอง

พัฒนาการทางด้านนี้ของเด็กวัยก่อนเรียนยังอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้ เนื่องจากพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กยังไม่พัฒนาจนถึงจุดที่เด็กจะทราบได้เองว่าจะไร้มิตอะไรถูก เด็กจะตัดสินใจว่าสิ่งใดมิดหรือถูกจากผลที่เกิดขึ้นในภายหลัง ซึ่งหากเขาถูกลงโทษก็หมายถึงว่าสำนึกมิด ดังนั้น เด็กจะทำดีเพราะกลัวถูกลงโทษ และทำดีเพราะต้องการจะได้รางวัลหรือคำชมเชย

คำถามและกิจกรรมเสนอแนะ

ขอให้นักเรียนหาโอกาสสังเกตลักษณะการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งจะเป็นช่วงอายุระหว่าง ๑ - ๓ ปี ซึ่งเราเรียกว่า *เด็กเล็ก* หรือในช่วงอายุ ๓ - ๕ ปี ซึ่งเราเรียกว่า *เด็กวัยอนุบาล* สถานที่นักเรียนจะไปสังเกต อาจจะเป็นเด็กเพื่อนบ้าน เด็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก กลางวัน หรือเด็กในโรงเรียนอนุบาลก็ได้ พยายามหาเด็กที่ตัวนักเรียนเองไม่รู้จักคุ้นเคยมาก่อน ทั้งนี้เพื่อนักเรียนจะได้สังเกตเด็กได้อย่างเสรีและไม่มีอคติ ถ้านักเรียนไม่สามารถจะหาเด็กได้ขอให้ปรึกษากับอาจารย์ที่สอนวิชานี้ ซึ่งจะทำการช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่นักเรียนต่อไป เมื่อนักเรียนได้พบกับเด็กแล้วขอให้ใช้เวลาประมาณ ๑ - ๒ ชั่วโมงอยู่กับเด็ก เพื่อสังเกตว่าการเจริญเติบโต และพฤติกรรมเมื่อเด็กตื่นอยู่นั้น เด็กมีลักษณะการเจริญเติบโตและมีพฤติกรรมอย่างไรบ้าง

เมื่อได้สังเกตเด็กแล้ว ขอให้ทำกิจกรรมดังต่อไปนี้

๑. ขอให้นักเรียนชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงเด็กอายุระหว่าง ๑ ปี - ๕ ปี และนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับน้ำหนักและส่วนสูงมาตรฐานของเด็กตามอายุและตอบว่าเด็กมีน้ำหนักและส่วนสูงปกติ หรือขาดอาหารในระดับใดบ้าง นอกจากนี้ขอให้นักเรียนดูฟันของเด็กด้วยว่ามีฟันผุ หรือสุขภาพในปากของเด็กเป็นอย่างไร

ถ้านักเรียนพบว่าเด็กขาดอาหาร นักเรียนจะต้องรายงานให้พี่เลี้ยงหรือครูอนุบาลทราบ และหาโอกาสพบผู้ปกครองของเด็กและให้นักเรียนเขียนรายงานว่า จะต้องวางแผนงานในการให้การดูแลเด็กที่ขาดอาหารอย่างไรบ้าง โดยปรึกษากับอาจารย์ประจำวิชานี้ ในแผนงานนั้นจะต้องประกอบไปด้วย

๑.๑ การแนะนำพ่อแม่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเด็ก และสอบถามว่ามีการเจ็บป่วยเกิดขึ้นบ่อยหรือไม่ มีการเจ็บป่วยเรื้อรังหรือเด็กมีโรคประจำตัวอะไรบ้าง และจะต้องให้การดูแลสุขภาพและอาหารอย่างไรบ้าง

๑.๒ การชั่งน้ำหนักทุกเดือน เพื่อดูว่าเด็กมีการเจริญเติบโตที่ดีขึ้นหรือไม่อย่างไร ให้นักเรียนสังเกตกราฟในตารางชั่งน้ำหนักตามอายุเด็กด้วยว่ามีลักษณะเช่นไร โดยการปรึกษาอาจารย์ประจำวิชานี้ ซึ่งน้ำหนักที่ชั่งได้ในระยะเวลาต่อไป จะมีลักษณะอย่างไรดังต่อไปนี้

๑.๒.๑ ถ้าน้ำหนักเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามอายุเด็ก แสดงว่ามีการเจริญเติบโตดี

๑.๒.๒ ถ้าน้ำหนักคงที่หรือเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แสดงว่าเด็กมีการเจริญเติบโตไม่ค่อยดี อาจมีการเจ็บป่วยบ่อย ๆ ต้องรีบดูแลในเรื่องอาหารและสุขภาพของเด็ก

- ๑.๒.๓ ถ้าน้ำหนักขึ้น ๆ ลง ๆ หรือลดลงเรื่อย ๆ แสดงว่าการเจริญเติบโตของเด็กผิดปกติ เป็นภาวะที่อันตรายมาก จะต้องรีบไปปรึกษาแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อขอรับคำแนะนำในเรื่องสุขภาพและอาหาร

๑.๓ เมื่อนักเรียนดูแลเด็กที่ขาดอาหารต่อเนื่องกันไป หรือส่งมอบไว้ให้กับพี่เลี้ยงหรือครูแล้ว หาโอกาสที่จะไปพบเด็กอีก เพื่อดูว่าเด็กคนนั้นมีสุขภาพร่างกาย และภาวะทางโภชนาการเป็นอย่างไรบ้าง และสรุปรายงานส่งมอบให้กับอาจารย์ประจำวิชาถ้าสามารถจะกระทำได้

๒. ให้นักเรียนบันทึกพัฒนาการทางร่างกายของเด็กที่มีอายุระหว่าง ๑๕ เดือน ถึง ๕ ปี ตามหัวข้อ ๒.๑ - ๒.๗ และเมื่อนักเรียนเสร็จกิจกรรมแล้ว ขอให้ นำข้อมูลมาเปรียบเทียบและอภิปรายกับเพื่อนเพื่อหาข้อสรุปว่าเด็กที่นักเรียนสังเกตนั้นปกติหรือไม่

๒.๑ บันทึกอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับร่างกายและการเคลื่อนไหวว่ามีลักษณะอย่างไร

อวัยวะ	หน้าที่	ความสมบูรณ์แข็งแรงดีหรือไม่ มีความพิการหรือไม่อย่างไร
ลำตัว	ยืดตรง	
แขน	ยืด งอได้	
มือ	กำ แบได้	
นิ้ว	เคลื่อนไหวได้ดีทุกนิ้ว	
ขา	ยืด งอได้	
เท้า	เหยียด งุ่มได้	

๒.๒ บันทึกความสามารถทางร่างกายของเด็กว่าทำได้หรือไม่

ความสามารถ	ปกติเด็กจะทำได้เมื่ออายุ	เด็กทำได้จริงเมื่ออายุเท่าใด (ให้เด็กลองทำให้ดู)
๑. ขึ้นลงบันไดได้เอง	๒๔ เดือน	
๒. กระโดดสองขาได้	๓๐ เดือน	
๓. ปีนขาเดียวได้	๓๖ เดือน	
๔. เขียนวงกลมตามแบบที่นักเรียนเขียนให้ดู	๓๖ เดือน	

๒.๓ บันทึกพัฒนาการทางด้านการร่วมมือและการช่วยเหลือ

ลักษณะพัฒนาการ	ไม่มีพฤติกรรมดังกล่าวขณะที่นักเรียนทำการสังเกต	เด็กมีพฤติกรรมอย่างไรและทำได้หรือไม่ได้
๑. การช่วยตัวเองทางด้าน - การล้างมือได้เอง - การล้างหน้าแปรงฟันได้เอง - การกินอาหารได้เอง - การแต่งตัวได้เอง - ใส่เสื้อ (ติดกระดุมได้หรือไม่) - ใส่กางเกง - ใส่รองเท้าได้หรือไม่ - ใส่ถุงข้างหรือเปล้า - การขับถ่าย - ทำให้รู้ว่าถ่ายบิสดาวะหรือบอกได้ว่าถ่ายบิสดาวะ - หลังขับถ่ายทำความสะอาดเองได้ ๒. การช่วยเหลือผู้ใหญ่ทำงาน เช่น การช่วยยกของเบา ๆ ๓. การเชื่อฟังคำสั่ง เช่น บอกให้หยุดกระทำสิ่งที่กำลังประพฤติอยู่ ๔. รู้จักเก็บของเล่นเข้าที่เมื่อเล่นเสร็จแล้ว		

๒.๔ บันทึกพัฒนาการทางด้านภาษาของเด็ก

รายการ	ปกติเด็กจะทำได้เมื่ออายุ (เดือน)	เด็กทำได้จริงเมื่ออายุเท่าใด (ให้นักเรียนตาม)
๑. เริ่มพูดรู้เรื่อง	๒๐	
๒. รู้จักส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น	๒๔	
- ตา		
- หู		
- จมูก		
- แขน		
- ขา		
๓. รู้จักสีถูกต้อง ๔ สี เช่น	๖๐	
- เขียว		
- แดง		
- เหลือง		
- ฟ้ำ		

๒.๕ บันทึกพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็กดังต่อไปนี้

อารมณ์	ไม่มีอารมณ์ดังกล่าว ขณะที่นักเรียนทำการ สังเกต	มีพฤติกรรมขณะที่สังเกต	
		สิ่งที่ทำกระตุ้นให้เด็ก เกิดอารมณ์ คืออะไร	การตอบสนองของ เด็กเป็นอย่างไร
๑. ความรู้สึกพึงพอใจ, ดีใจ			
๒. ความรู้สึกรักใคร่			
๓. ความรู้สึกขำเริง			
๔. ความรู้สึกภาคภูมิใจ			
๕. ความรู้สึกตื่นเต้น			
๖. รู้สึกว่ามีความหวัง			

อารมณ์	ไม่มีอารมณ์ดังกล่าว ขณะที่นักเรียนทำการ สังเกต	มีพฤติกรรมขณะที่สังเกต	
		สิ่งที่มากระตุ้นให้เด็ก เกิดอารมณ์ คืออะไร	การตอบสนองของ เด็กเป็นอย่างไร
๗. รู้สึกโกรธ			
๘. รู้สึกกลัว			
๙. รู้สึกตื่นเต้น			
๑๐. รู้สึกขยะแขยง			
๑๑. รู้สึกผิดหวัง			
๑๒. รู้สึกอิจฉาริษยา			
๑๓. รู้สึกละอายใจ			

๒.๒ บันทึกพัฒนาการทางด้านส่วนตัวและสังคมของเด็กดังต่อไปนี้

ลักษณะพฤติกรรม	ไม่มีพฤติกรรมด้านนี้ขณะที่ นักเรียนทำการสังเกต	เด็กมีลักษณะท่าทางเป็นอย่างไร (สังเกตสีหน้าเด็กด้วย)
๑. เมื่อเห็นคนแปลกหน้า		
๒. เมื่ออยู่ตามลำพัง		
๓. เมื่อได้ยินเสียงคนคุ้นเคย (พี่เลี้ยง, แม่)		

๒.๗ บันทึกพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กดังต่อไปนี้

เด็กสามารถบอกได้หรือไม่ เมื่อนักเรียนถามคำถามหรือทำการทดสอบโดยใช้วัตถุต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้

ความสามารถในการรับรู้ และประสาทสัมผัสของเด็ก	คำถาม	เด็กตอบได้/ไม่ได้		หมายเหตุ
		ได้	ไม่ได้	
๑. รูปร่าง	มีรูปร่างเป็นอย่างไร (กลม เหลี่ยม ฯลฯ)			
๒. ขนาด	ใหญ่ เล็ก แคไหนเมื่อเปรียบ เทียบกับ ๒ สิ่ง			
๓. สี	อะไร			
๔. ลักษณะของวัตถุ	นิ่ม, แข็ง, หยุน			
๕. เวลา	เช้า - สาย - บ่าย - เย็น ค่า - ตึก / ก่อน - หลัง			
๖. น้ำหนัก	เบา, หนัก			
๗. ระยะทาง	ใกล้ ไกลแค่ไหน			
๘. อุณหภูมิ	ร้อน - ปานกลาง - เย็น			
๙. จำนวน	มีเท่าใด มากน้อยแค่ไหน			
๑๐. เสียง	ดัง ค่อย			
๑๑. กลิ่น	เหม็น หอม ฯลฯ			
๑๒. รส	เป็นอย่างไร เปรี้ยว หวาน เค็ม ฯลฯ			

บทที่ ๒

ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและ พัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน

ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและ พัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียนนั้นมีปัจจัยทั้งทางด้านพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งล้วนมีความสำคัญและเกี่ยวเนื่องกันในกระบวนการเจริญเติบโตและ พัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน

๑. ปัจจัยทางพันธุกรรม

เด็กแต่ละคนเมื่อเกิดมาจะมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากพันธุกรรมที่เขาได้รับจากพ่อแม่ และบรรพบุรุษ ได้แก่ เพศ ลักษณะรูปร่างของร่างกาย ขนาดและโครงสร้างของร่างกาย การทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย และสภาพทางด้านสติปัญญา

๒. ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยด้านนี้แบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วนคือ

๒.๑ สภาพแวดล้อมทางกายภาพของครอบครัวและวัฒนธรรม

ปัจจัยสำคัญในกลุ่มนี้ได้แก่ บุคลิกภาพของแม่ พ่อ เชื้อชาติ ศาสนา ระดับการศึกษาและอาชีพของพ่อแม่ รายได้ของครอบครัว ลักษณะของครอบครัว เป็นครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวขยาย จำนวนพี่น้อง ลำดับที่ของการเกิดของเด็กนั้นและเพศของสมาชิกในครอบครัว

ถ้าเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาล หรือไปสถานวันเลี้ยงเด็กกลางวันจะมีอิทธิพลของครู เพื่อน ระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียน และวัฒนธรรมในสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

๒.๒ สภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ

บรรยากาศในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญต่อสุขภาพและ พัฒนาการของเด็ก ดังจะเห็นได้จากกรณีที่เด็กขาดแม่ ขาดความรักความอบอุ่น เกิดการเบื่ออาหาร ไม่สามารถพัฒนาไปได้ อย่างปกติและอาจถึงตายได้ สภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจเด็ก มีผลมาจากความมั่นคงทางอารมณ์ของพ่อแม่และสมาชิกในครอบครัว ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การกระตุ้นเร้า การให้กำลังใจ สภาพความกดดันและบรรยากาศภายในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงหรือวิกฤติการณ์สำคัญในครอบครัวของเด็ก ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเอง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของบ้านและสิ่งรบกวนต่าง ๆ

เด็กวัยก่อนเรียนได้รับอิทธิพลต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อม เช่น การที่บิดามารदानำเด็กไปฝากเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาล การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย การเล่น การพักผ่อน การมีเพื่อนใหม่ จะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการ พัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียนทั้งสิ้น

ปัจจัยที่ช่วยสร้างเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางกาย ประกอบด้วย

๑. อาหาร

อาหารเป็นสิ่งจำเป็นในการเสริมสร้างพลกำลังให้แก่ทุกคนไม่เฉพาะเด็กวัยก่อนเรียนเท่านั้น เพราะอาหารมีบทบาทสำคัญ ๓ ประการ คือ ให้พลังงานและความอบอุ่นแก่ร่างกาย ให้คุณค่าในการสร้างเนื้อเยื่อใหม่ ๆ ในขณะเดียวกันซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ ประการสุดท้ายคือเป็นสิ่งที่ควบคุมหน้าที่การทำงานของร่างกาย

อาหารที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก ได้แก่อาหารประเภทหมักดอง อาหารเนื้อสัตว์ที่ปรุงไม่สุก อาหารรสจัด เครื่องดื่มบางชนิด เช่น น้ำอัดลม น้ำชา กาแฟ ขนมหวานจัด ลูกกวาด ทอฟฟี่ จะทำให้เด็กฟันผุเร็วและอ้วนก่อนถึงเวลาอาหาร ทำให้เด็กกินอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายได้น้อย

อาหารเด็กวัยก่อนเรียน

ชนิดอาหาร	ปริมาณ/วัน	ประโยชน์
น้ำนม 	๒ - ๓ แก้ว	- สร้างกล้ามเนื้อและเนื้อเยื่อของร่างกายทำให้เจริญเติบโต - สร้างกระดูกและฟัน - ทำให้มีกำลังทำงาน - บำรุงร่างกายให้แข็งแรง น้ำนมที่ให้อาจจะเป็นนมวัวหรือนมถั่วเหลืองก็ได้
ไข่ 	๑ ฟอง หรือ สัปดาห์ละ ๔ ฟอง	- สร้างกล้ามเนื้อและเนื้อเยื่อของร่างกาย ทำให้เด็กเจริญเติบโต - สร้างโลหิต - บำรุงสุขภาพ การประกอบอาหารไข่ให้แก่เด็ก อาจให้ไข่ขาวสุก ไข่ต้ม ไข่ตุ๋น ไข่เจียว หรือไข่ทอดก็ได้ ไม่ควรให้กินไข่ดิบเพราะย่อยยาก ร่างกายนำไปใช้ประโยชน์ไม่ได้เต็มที่

ชนิดอาหาร	ปริมาณ/วัน	ประโยชน์
เนื้อสัตว์หรือถั่วหมัก นึ่งต่าง ๆ 	๓ - ๕ ช้อนโต๊ะ	- สร้างกล้ามเนื้อและเนื้อเยื่อของร่างกาย ทำให้เด็กเจริญเติบโต - สร้างโลหิต - บำรุงสุขภาพ ควรให้เด็กกินเนื้อสัตว์ต่าง ๆ ทุกวัน เช่น เนื้อปลา เนื้อหมูหรือตับสัตว์ บางมื้ออาจให้กิน ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วดำ ถั่วแดง โดยหุงต้มปนไปกับเนื้อสัตว์ อาจต้มตัวหรือทำเป็นของหวาน เช่น ถั่วกวน ถั่วดำต้มน้ำตาลก็ได้
พืชผักต่าง ๆ 	๔ - ๕ ช้อนโต๊ะ	- สร้างกระดูก เนื้อเยื่อและโลหิต - บำรุงสุขภาพให้แข็งแรง - มีกากที่ช่วยให้การขับถ่ายสะดวก ท้องไม่ผูก ควรหัดให้เด็กกินผักหลายชนิด ในวันหนึ่ง ๆ ควรให้ของว่างระหว่างมื้ออาหารก็ได้ถ้าเด็กหิว
ผลไม้ต่าง ๆ 	ผลเล็ก ๑ ผล ผลใหญ่ ๑ ชิ้น	- มีประโยชน์เช่นเดียวกับผัก ควรให้เด็กกินทุกวันจะเป็นหลังอาหาร หรือเป็นของว่างระหว่างมื้อก็ได้ถ้าเด็กหิว
ข้าวหรือแป้ง 	๑ - ๓ ถ้วย	- ทำให้มีกำลังงาน - บำรุงร่างกายโดยทั่ว ๆ ไป อาจจะกินแกงเดียว ะหมี่ หรือขนมปังแทนข้าวได้เป็นบางมื้อ

ที่มา : กองโภชนาการ กรมอนามัย ๒๕๒๖

อาหารว่าง - เด็กวัยนี้กินอาหารได้ครั้งละไม่มากนัก อาจจะรู้สึกหิวระหว่างมื้อหรือหลังจากวิ่งเล่น

- ควรมื่ออาหารว่างระหว่างมื้อให้เด็ก
- อาหารว่างควรจะเป็นอาหารที่มีประโยชน์ เช่น น้ํานม น้ําผลไม้ ผลไม้ ถั่วลิสงคั้ม หรือขนมที่ทำจากเมล็ดคั้แห้ง

๒. การออกกำลังกาย

การออกกำลังกายที่พอดีไม่มากหรือน้อยจนเกินไป นอกจากจะทำให้ร่างกายมีสุขภาพดีแล้ว ยังก่อให้เกิดความสนุกสนานแก่เด็กหรือผ่อนคลายความตึงเครียดจากการเรียนของเด็กได้ การที่ส่งเสริมให้เด็กมีการออกกำลังกายสม่ำเสมอติดต่อกัน จะทำให้เด็กเกิดความเคยชิน และปฏิบัติต่อเนื่องไปจนถึงผู้ใหญ่ได้ เพราะหากเด็กได้ปฏิบัติจนเป็นนิสัยแล้ว เมื่อเติบโตขึ้นจะช่วยลดอัตราการเจ็บป่วยเนื่องจากขาดการออกกำลังกายได้ เช่น โรคหัวใจ และการออกกำลังกายสามารถทำให้ควบคุมน้ำหนักของตนเองได้ และการอ้วนเกินไปจะทำให้เกิดอันตรายต่อหัวใจ ดันอ่อน ข้อเข่า และข้อเท้า นอกจากนี้ประโยชน์ของการออกกำลังกายจะช่วยให้ผ่อนคลายการปวดของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ และจะทำให้การทรงตัวดีด้วย

๓. การพักผ่อนนอนหลับ

จากการเรียน การเล่นเกม การมีกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านร่างกายหรือการเกิดสภาพความกดดันทางจิตใจ ความเครียดก่อให้เกิดความเมื่อยล้าได้ นอกจากนี้สภาพแวดล้อม เช่น การเดินทางไปโรงเรียน เสียงที่รบกวน ความร้อนเกินไปล้วนแต่ก่อให้เกิดความเครียดได้ทั้งสิ้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องช่วยเหลือจัดการให้เด็กได้พักผ่อนนอนหลับให้เพียงพอและในโรงเรียนอนุบาลควรควรให้เด็กได้พักผ่อนในช่วงบ่ายด้วย

๔. การไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน

การที่จะป้องกันมิให้มีโรคภัยมาเบียดเบียนนั้น มิใช่จะมาเริ่มต้นที่เด็กในวัยนี้ แต่หากจะต้องมีการเริ่มให้การดูแลตั้งแต่ก่อนคลอด หลังคลอด เรื่อยมาตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยก่อนเข้าเรียนดูแลให้มีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการสมวัย ดูแลเรื่องความพิการของเด็ก หากพบต้องรีบแก้ไขโดยเร็วและมีการป้องกันโรคต่าง ๆ พ่อแม่จะต้องให้วัคซีนป้องกันโรคตั้งแต่เกิด นอกจากนี้จะต้องดูแลสุขภาพภายในบ้านให้สะอาด ปราศจากเชื้อโรค การดูแลสุขภาพของน้ำ การสุขาภิบาล การกำจัดขยะและสิ่งสกปรก ทำลายพาหะนำโรคต่าง ๆ นอกจากพ่อแม่จะต้องมีมาตรการป้องกันอุบัติเหตุทั้งในบ้านและนอกบ้าน นอกจากนี้แล้วจะต้องสอนให้เด็กรู้จักระมัดระวังตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย เพราะเด็กในวัยก่อนเรียนนี้จัดว่าเป็นเด็กที่มีแนวโน้มที่จะเกิดอุบัติเหตุได้ง่ายวัยหนึ่ง

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการทางอารมณ์

มีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อความรุนแรงทางอารมณ์ของเด็ก และทำให้เด็กเปลี่ยนแปลงอารมณ์ได้บ่อย ๆ อารมณ์บางอย่างจะมีความรุนแรงเป็นบางช่วงอายุและลดน้อยลงในช่วงอายุอื่น ๆ เช่น อารมณ์โกรธลงมือลงเท้า จะรุนแรงในอายุระหว่าง ๒ - ๔ ปี ต่อมาจะลดความรุนแรงและความถี่ในการเกิดน้อยลง และจะเกิดในเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง และเด็กชายจะมีความรุนแรงมากกว่า ความกลัวก็เช่นกันจะเกิดในช่วงอายุ ๒ - ๔ ปีนี้ เมื่อเด็กโตขึ้นมีเหตุผลขึ้นก็ไม่มี ความกลัวอีก ส่วนความอิจฉาริษยาจะเริ่มราวอายุ ๒ ปี และจะเพิ่มขึ้นเมื่อเด็กโตขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเด็กมีน้องใหม่เกิดขึ้น ความอิจฉาจะทวีความรุนแรง ความกลัว ความอิจฉา ความรัก ในเด็กหญิงจะมีมากและรุนแรงกว่าเด็กชาย ความอยากรู้ อยากเห็นในเด็กจะมีไม่เท่ากันและแสดงออกต่างกัน เด็กที่ฉลาดจะว่องไวและจะสำรวจตรวจสอบทั่วพื้นที่รอบตัวตลอดเวลา และจะมีคำถามมากมายกว่าเด็กที่สติปัญญาด้อยกว่าซึ่งจะเชื่อฟังไม่สนใจสภาพแวดล้อม

การเกิดอารมณ์และความเปลี่ยนแปลงหรือความรุนแรงของอารมณ์นี้ ขนาดครอบครัวของเด็กจะมีอิทธิพลต่ออารมณ์ต่าง ๆ มาก การอิจฉาในความรักมักจะเกิดในครอบครัวขนาดเล็ก เพราะเด็กอยากได้ของเล่นที่เด็กอื่นมีมากกว่า แต่พ่อแม่ไม่สามารถจัดหาให้ได้ ลูกคนโตจะแสดงการอิจฉารุนแรงกว่าลูกคนต่อ ๆ มา นอกจากนี้สภาพแวดล้อมทางสังคมจะมีส่วนสำคัญในการแสดงออกทางอารมณ์ของเด็ก เช่น เด็กที่ชอบแสดงอาการโกรธโดยการลงมือลงเท้า มักจะพบในครอบครัวที่มีแขกมาเยี่ยมเยียนมากและมีผู้ใหญ่รบกวน และเด็กที่มีพี่น้องหลายคนจะแสดงออกมากกว่าเด็กที่เป็นลูกคนเดียว ในการนี้ต้องอาศัยการอบรมและการฝึกหัดเด็กให้มากในการแสดงออกทางอารมณ์ที่ไม่สมควรดังกล่าว แต่ต้องไม่ใช่เป็นการบังคับ การสอนจะต้องอธิบายกันด้วยเหตุผล มิฉะนั้นหากบังคับแล้วเมื่อมีแขกมาหาเด็กจะยิ่งทำมากขึ้น

ปัจจัยที่จะช่วยให้พัฒนาการด้านนี้ของเด็กได้ดำเนินไปได้ด้วยดี คือ

๑. การยอมรับจากเพื่อน

เพื่อนมีความสำคัญสำหรับเด็กทุกคน ดังนั้น เด็กในวัยนี้จะมีการพัฒนาการทางอารมณ์ที่ดี หากได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมกลุ่มของเขา

๒. การได้รับความรัก ความอบอุ่นใจและความเข้าใจจากพ่อแม่และครูหรือพี่เลี้ยง

ความรักและความอบอุ่นใจนี้ เด็กควรจะได้รับมาตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งจะทำให้เด็กได้พัฒนาสำนึกของความไว้วางใจมาตั้งแต่วัยเด็ก ทำให้เด็กมีความมั่นคงทางอารมณ์

๓. การได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง การเป็นตัวของตัวเอง

การได้ลงมือทำด้วยตนเอง แม้จะเป็นการลองผิดลองถูก เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

๔. การประสบความสำเร็จ

การที่เด็กได้ลงมือทำอะไรด้วยตนเองและเกิดความสำเร็จ เด็กจะมีความพอใจและเกิดความสุขในการกระทำสิ่งใดได้สำเร็จ เพราะคิดว่าเป็นผลงานสร้างเสริม เขาจะทราบดีว่าเขาสามารถทำได้และได้รับความสำเร็จ แม้ว่าในสายตาของครูของพ่อแม่จะเห็นว่าเป็นงานเล็กน้อยก็ตาม แต่เด็กก็จะเกิดความภาคภูมิใจ ในขณะที่เดียวกันหากเด็กไม่สามารถกระทำการได้สำเร็จ เขาจะเกิดปมด้อยและมีความต้องการ ไม่มีสิ้นสุด

ปัจจัยที่ช่วยในการปรับตัวทางสังคม มีพัฒนาการทางสังคมที่ดี ประกอบด้วย

๑. ประสบการณ์ทางบ้าน เด็กที่สามารถปรับตัวได้ดีที่โรงเรียนอนุบาล คือเด็กที่เติบโตขึ้นจากบ้านที่มีบรรยากาศอบอุ่น เป็นมิตร ทำให้เด็กมีบุคลิกภาพที่ดี มีอารมณ์มั่นคง แจ่มใส โอบอ้อม และให้ความร่วมมือกับหมู่คณะ จะทำให้เด็กปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนได้ดี

๒. สนามเด็กเล่น นอกเหนือจากช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ตีทางร่างกายและจิตใจแล้ว การเล่นในสนามเด็กเล่นช่วยให้เด็กรู้จักสิทธิของตนเองและผู้อื่น ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน รู้ว่าจะต้องทำตัวอย่างไรให้เข้ากับคนอื่นอย่างไร

๓. บทบาทของครู ครูเป็นผู้ที่เปลี่ยนความสัมพันธ์ของเด็กจากบ้าน มาเป็นที่โรงเรียน โดยเป็นตัวแทนของผู้ใหญ่ คนอื่น ๆ และเพื่อนในวัยเดียวกัน เป็นผู้ช่วยให้เด็กรู้จักแก้ไขตนเอง เด็กจะรู้สึกที่โรงเรียนเป็นสถานที่แห่งแรกที่ให้ประสบการณ์ชีวิตนอกบ้านที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เด็กต้องเรียนรู้ที่จะร่วมมือที่โรงเรียน เชื้อพึงครูและกฎของโรงเรียน ต้องทำงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นตัวอย่างที่ดีที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคมที่ดี

ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา

พัฒนาการทางด้านสติปัญญาจะพัฒนาไปด้วยดี ด้วยองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ

๑. มีสิ่งเร้า ให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้ สิ่งเร้านี้ คือบทเรียนต่าง ๆ ในชั้นเรียนหรือนอกชั้น เช่น การจัดนิทรรศการหรือโปสเตอร์ต่าง ๆ ที่ติดอยู่ในโรงเรียน นอกจากนี้ การท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ กับพ่อแม่ หรือแม้แต่การเดินทางไปกลับ จากบ้านไปโรงเรียน เด็กจะประสบกับสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอ พ่อแม่ก็จะเป็นผู้ชี้แจงและนำสิ่งเร้าต่าง ๆ เหล่านี้มาเป็นสิ่งที่จะช่วยให้พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเพิ่มพูนยิ่งขึ้น

๒. การมีแรงจูงใจ ดังที่เด็กกล่าวไว้แล้วว่าเวลาที่เด็กได้พบสิ่งต่าง ๆ เราใจให้เกิดการเรียนรู้ และหากเด็กต้องการความรู้ให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้นเด็กจะเกิดแรงจูงใจที่เกิดอยากรู้อยากเห็นเพิ่มเติมจะเป็นแนวทางให้เด็กค้นคว้าเพิ่มเติมจากการอ่าน การฟัง การดู การซักถาม ซึ่งขบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เพิ่มพัฒนาการทางสติปัญญาทั้งสิ้น

๓. การได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ทำให้เด็กเกิดประสบการณ์ด้วยตนเอง ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า การที่ได้ลงมือกระทำด้วยตนเองจะเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์เรียนรู้ของเขา เช่น การทำแบบฝึกหัดซ้ำ ๆ กัน การลองผิดลองถูก จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทั้งสิ้น และในขณะเดียวกันพัฒนาการทางสติปัญญาของเขาก็ได้พัฒนาไปอย่างแน่นอน

นอกจากนี้สิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อีกประการหนึ่งคือ การเล่นของเด็ก ทั้งนี้ของเล่นจะช่วยพัฒนาสติปัญญาของเด็กได้ การส่งเสริมให้เด็กเล่นนั้น แม้ว่าบางครั้งพ่อแม่จะรำคาญหนวกหู แต่การเล่นนั้นจะช่วยให้เด็กมีสุขภาพกายดี สุขภาพจิตดี สังคมดี เด็กที่มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการปกติ ทุกคนชอบที่จะเล่น หากเด็กคนใดที่ไม่เล่นแสดงว่าเด็กคนนั้นอาจจะเจ็บป่วยหรือมีความผิดปกติเกิดขึ้นสำหรับของเล่นนั้นไม่จำเป็นจะต้องซื้อหาด้วยราคาแพง พ่อแม่อาจจะใช้วัสดุเหลือใช้ในบ้านที่ปลอดภัยมาดัดแปลงให้เด็กได้ เช่น ทุกระดาษสีน้ำสาล เอามาเขียนหน้าตุ๊กตา ให้เด็กใช้มือใส่เข้าไป จะกลายเป็นการเล่นหุ่นกระบอกที่ให้ความเพลิดเพลินแก่เด็กได้ ในการเล่นนั้นเด็กมีความต้องการดังนี้

- ต้องการที่ว่างพอควร สำหรับที่เขาจะเคลื่อนไหวได้ถนัด และสามารถกระทำกิจกรรมใดได้สำหรับตัวเขาเอง

- ความเป็นอิสระแห่งตน เขาควรจะได้รับการสนับสนุนให้ทำอะไรก็ตามในสิ่งที่เขานึกอยากจะทำ ไม่ใช่ถูกบังคับให้ทำ หรือการเล่นของเล่นที่เขาสามารถเล่นด้วยตนเองได้มีใช้คอยฟังพ่อแม่อยู่ตลอดเวลา

- เด็กทุกคนต้องการของเล่นหลาย ๆ อย่าง ทั้งนี้เพื่อที่จะได้มีทักษะหลาย ๆ ด้านที่ต่างกันออกไป เช่น

ก. การเล่นที่ส่งเสริมทักษะทางด้านร่างกาย การเล่นชนิดที่จะช่วยให้กล้ามเนื้อได้ออกกำลังและทำให้เด็กสุขภาพดีและแข็งแรง เช่น การวิ่ง การกระโดด การปีนป่าย ว่ายน้ำ เป็นต้น

ข. การเล่นที่ส่งเสริมทักษะการใช้มือ การเล่นชนิดที่จะทำให้เด็กมีการประสานกันอย่างดีระหว่างมือและสายตา จะช่วยให้เด็กได้ทราบถึงขนาดรูปร่าง และสีของวัตถุ เด็กจะชอบเล่นทราย ดิน ดินน้ำมัน และน้ำมาก

ค. การเล่นที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเล่นชนิดนี้เด็กจะเป็นอิสระในความคิด เช่น การระบายสี ภาพ การตัดกระดาษเป็นรูปต่าง ๆ การเย็บปักถักร้อย การใช้ดินน้ำมัน การประดิษฐ์เปลือกหอย เด็กจะใช้จินตนาการควบคู่กับการใช้มือ และสายตาไปพร้อม ๆ กัน

ง. การเล่นที่สร้างเสริมจินตนาการของเด็ก เด็กในวัยนี้ชอบสร้างเรื่องสมมติหรือสร้างนิยามต่าง ๆ เช่น สมมติว่าตัวเองเป็นม้า เป็นเรือ หรืออื่น ๆ และผูกเรื่องต่าง ๆ ขึ้นมา การสร้างจินตนาการของเด็กนั้นบางครั้งจะช่วยให้เด็กลืมความโกรธหรือความกลัวลงไปได้ จากการเล่นบทบาทสมมตินี้

จ. การเล่นที่ส่งเสริมทักษะทางสังคม บางครั้งเด็กอยากได้รับความสนใจจากพ่อแม่ หรือผู้ใหญ่อื่น โดยที่เด็กอยากจะเล่นกับพ่อแม่ ผู้ใหญ่หรือเพื่อน ซึ่งก็เป็นการดีเพราะเด็กจะได้ฝึกทักษะทางสังคมการอยู่ด้วยกัน การเล่นด้วยกัน รู้จักปรับอารมณ์ในการเล่น

ลักษณะการเล่นของเด็กวัยก่อนเรียน

การเล่นโดยการสร้างจินตนาการของเด็กจะเห็นได้ชัดในเด็กวัยก่อนเรียน เช่นเด็กจะเล่นบ้านจากสิ่งทีเด็กสังเกตจากบ้านของเขาจริง ๆ การเล่นของเด็กในระยะต้น ๆ จะเล่นคนเดียว โดยการฝึกหัดใช้มือและการหยิบจับสิ่งของ เด็กวัยก่อนเรียนในระยะต้นจะเล่นกับเด็กวัยเดียวกันเพียงคนเดียว เด็กระยะนี้ยังคงความเห็นแก่ตัวแต่ก็จะสนใจสิ่งที่เกิดรอบ ๆ ตัวเขา เมื่ออายุ ๔ ปี เด็กจะมีความสนใจสิ่งต่าง ๆ นานขึ้นและเล่นกันเป็นกลุ่ม การเล่นของเด็กระยะนี้จะส่งเสียงดัง ก้าวร้าว และเล่นในเรื่องสมมติ เมื่อเด็กอายุ ๕ ปี เด็กจะสามารถเล่นเกมต่าง ๆ กับเด็กอื่นได้ และรู้จักแข่งขันกัน เด็กวัยก่อนเรียนทุกคนต้องการเวลาของเขาที่จะระบายสี หรือตัดกระดาษ หรืออ่านหนังสือ และในขณะเดียวกันก็ชอบเล่นอีกทีก็ส่งเสียงดัง ชอบปีรถจักรยานสามล้อ เล่นรถยนต์คันเล็ก เล่นทราย โคลน น้ำ ใบบัวใบหญ้าต่างๆ และการเล่นนอกชายคาบ้านอื่น ๆ เด็กในวัยนี้จะชอบเล่นเปียกแฉะและสกปรกเสมอ ๆ การเล่นของเด็กประกอบด้วย

ก. การเล่นของเล่นในช่วงวัยก่อนเรียนช่วงต้น การเล่นของเล่นเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดกว่าการเล่นชนิดอื่น พอโตขึ้นเด็กจะเห็นว่าการเล่นกับเพื่อนจะสนุกกว่า

ข. การเล่นสมมติ เมื่อเด็กอายุประมาณ ๓ ปี การสร้างจินตนาการของเด็กจะประกอบด้วยการเล่นของเล่นที่เลียนแบบประสบการณ์ชีวิต ต่อมาจะเล่นกับเพื่อนที่เป็นประสบการณ์คล้ายจริง เช่น การเล่นไปรษณีย์ขโมย หรือการเล่นเป็นคนที่ชอบพฤติกรรมของเขา ซึ่งการเล่นนี้ขึ้นกับเรื่องราวที่เด็กอ่านหรือจากการดูภาพยนตร์ หรือโทรทัศน์ที่เด็กดู

ค. การสร้างรูปแบบต่าง ๆ เด็กจะสร้างรูปแบบต่าง ๆ จากไม้บล็อก จากทราย ดิน ดินน้ำมัน การใช้กรวยกรัดกระดาษเป็นรูปต่าง ๆ การระบายสี การสร้างรูปแบบต่าง ๆ จะสร้างจากจินตนาการซึ่งเด็กเห็นในชีวิตประจำวัน หรือจากภาพยนตร์ หรือโทรทัศน์ ในการเล่นแบบนี้นำไปสู่ความคิดริเริ่มในเด็ก

ง. การเล่นเกมต่าง ๆ ในช่วงอายุ ๔ ปี เด็กจะชอบเล่นเกมต่าง ๆ กับเพื่อน เกมบางชนิดบางครั้งจะมีคนเล่นหลายคนและมีกฎเกณฑ์ในการเล่นซึ่งจะทดสอบทักษะบางอย่าง เช่น การโยน การรับลูกบอล จะเป็นการเล่นเกมที่เด็กชอบ

จ. การอ่าน เด็กจะชอบดูภาพในหนังสือ หรือชอบอ่านการ์ตูนมาก เรื่องนวนิยายเกี่ยวกับเทพธิดา นางฟ้า สัตว์ต่าง ๆ จะเป็นที่ยอดนิยมของเด็กมาก

จ. การดูภาพยนตร์ การฟังวิทยุ และดูโทรทัศน์ เด็กส่วนใหญ่จะชอบดูภาพยนตร์ส่วนใหญ่จะเป็นการ์ตูน เรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ บางคนจะชอบฟังเพลง แต่ส่วนมากจะชอบดูโทรทัศน์มากกว่า

คำถามและกิจกรรมเสนอแนะ

๑. ขอให้นักเรียนอธิบายเหตุผลว่า ปัจจัยด้านพันธุกรรมกับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม มีผลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กอย่างไร
๒. จงบอกรายการอาหารเข้าที่เหมาะสมสำหรับเด็กอายุ ๓ ปี และอธิบายเหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงเลือกอาหารเหล่านั้น
๓. จงอธิบายการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายสำหรับเด็กอายุ ๓ - ๕ ปี จำนวน ๕ คน เพื่อฝึกให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานและรู้จัก แพ้ ชนะ มา ๒ กิจกรรม
๔. คำกล่าวที่ว่า "การเล่น คือ การเรียนรู้" ของเด็กนักเรียนมีความคิดอย่างไร เกี่ยวกับคำกล่าวนี้ และจากการที่นักเรียนได้เคยไปสังเกตเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก หรือโรงเรียนอนุบาลมาแล้ว นักเรียนคิดว่าการเล่นของเด็กที่นักเรียนเห็นมาได้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้จริงหรือไม่อย่างไร

บทที่ ๓

การอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การดูแลเด็กวัยก่อนเรียนให้มีสุขภาพดี มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นความหวังของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูที่มุ่งหวังจะให้เด็กทุกคนได้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ สิ่งจำเป็นในการดูแลเด็กวัยก่อนเรียน เพื่อให้เด็กมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสูงสุดในทุกด้านนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูจะต้องนึกถึงหลักที่ว่าเราจะต้องดูแลเด็กทุก ๆ ด้านทั้งตัวเด็ก กล่าวคือทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สิ่งจำเป็นดังกล่าว ซึ่งได้แสดงไว้ในแผนภูมิที่ ๑ นั้น ประกอบด้วย

๑. การตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็กทุกด้าน
๒. การส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กในรูปแบบต่าง ๆ กัน

แผนภูมิที่ ๑ แสดงแนวความคิดในการดูแลเด็กในทุก ๆ ด้าน

ความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็ก

เด็กทุกคนเกิดมาพร้อมกับมีความต้องการขั้นพื้นฐานอยู่ในตัวทุกคนและเป็นไปตามลำดับขั้น กล่าวคือเมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานแล้ว ความต้องการที่สอง สาม สี่ และ ห้า จะเรียงเข้ามาตามลำดับ และผู้ที่ตอบสนองความต้องการในปฐมวัยก็คือพ่อแม่ และเมื่อถึงวัยเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาล ผู้ที่จะตอบสนองความต้องการของเขาก็มีครูอนุบาลเป็นผู้ช่วยเหลืออีกแรงหนึ่ง ทั้งนี้หากทั้งบ้านและโรงเรียนได้ร่วมมือกันก็จะทำให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ความต้องการขั้นพื้นฐานได้แสดงไว้ในแผนภูมิที่ ๒ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๒ แสดงความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็กตามทฤษฎีของมาสโล

จากแผนภูมิที่ ๒ จะเห็นได้ว่า ความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็ก ประกอบด้วย

๑. ความต้องการทางร่างกาย คือความต้องการด้านปัจจัยสี่ ได้แก่ อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ให้พลังงานเพียงพอแก่ความต้องการของร่างกาย ก่อให้เกิดการเจริญเติบโต การได้รับการดูแลด้านสุขภาพอนามัยอย่างดี ทั้งในด้านการดูแลรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย และการป้องกันโรคต่าง ๆ เช่น การฉีดวัคซีนเมื่อถึงเวลาที่กำหนด นอกจากนี้หากเจ็บป่วยเรื้อรังหรือมีการพิการหลงเหลืออยู่จะต้องดูแลฟื้นฟูสุขภาพให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ การมีที่อยู่อาศัยที่สะอาด ปลอดภัย มีอากาศบริสุทธิ์ มีสถานที่พอที่จะวิ่งเล่นหรือออกกำลังกายได้ และการมีเครื่องนุ่งห่มที่สะอาดเหมาะสมกับสภาพอากาศ

การที่จะตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายของเด็กนี้ พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องให้การดูแลเอาใจใส่อย่างดีและทางโรงเรียนจะสามารถช่วยเหลือได้เช่นกัน เช่น การจัดให้มีการบริการด้านอนามัยในโรงเรียนซึ่งประกอบด้วย

๑.๑ การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะอนามัยและปลอดภัย มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด มีการเก็บขยะและทำลายขยะให้ถูกวิธี

๑.๒ บริการการดูแลสุขภาพให้แก่เด็กรวมถึงการให้วัคซีนป้องกันโรค

๑.๓ การดูแลเรื่องอาหารกลางวันให้สะอาด เพียงพอ และมีคุณค่าทางโภชนาการ

๑.๔ การสอดแทรกความรู้ทางด้านการดูแลสุขภาพอนามัยส่วนบุคคลให้แก่เด็ก ให้เด็กได้ออกกำลังกายและพักผ่อนในสัดส่วนที่พอเหมาะ

๒. ความต้องการที่จะได้รับความปลอดภัยและอบอุ่นใจ เป็นความต้องการทางด้านจิตใจที่สำคัญมาก เพราะเด็กในวัยนี้ยังต้องพึ่งพ่อแม่อยู่มาก หากความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองอย่างถูกต้อง เด็กจะพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนครูนั้นมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพ่อแม่ อาจกล่าวได้ว่าครูนั้นเป็นพ่อแม่ที่สองของเด็ก ในการที่จะโอบอุ้มให้ความอบอุ่นใจ และความปลอดภัยแก่เด็ก ทำให้เด็กไม่รู้สึกแปลกหน้าเมื่อมาโรงเรียน ทำให้สามารถปรับตัวในสังคมใหม่ของเขาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูอนุบาลนั้นจะต้องอยู่ใกล้ชิดกับเด็กอยู่ตลอดเวลาที่เด็กใช้ชีวิตในโรงเรียน

๓. ความต้องการที่จะได้รับความรักและเป็นที่ยก ความต้องการนี้เป็นความต้องการทางด้านจิตใจที่สำคัญเช่นกัน เด็กจะรู้สึกว่าเขาตนเองมีคุณค่า ตัวเองมีคนที่ยก ไม่ว่าจะพ่อแม่ ครู หรือเพื่อนในโรงเรียนก็ตาม เมื่อเด็กได้รับความรักมาอย่างเต็มที่สมบูรณ์ เด็กก็จะรู้จักที่จะแบ่งความรักของตนให้กับคนอื่นเป็นการตอบสนองเช่นกัน ถ้าเด็กไม่ได้รับความรักมาก่อน เขาก็จะไม่รู้จักพัฒนาทางด้านความรัก เขาจะไม่รู้จักแบ่งปันความรักให้คนอื่น เด็กจะกลายเป็นคนเห็นแก่ตัว ก้าวร้าว อิจฉา ดังนั้น พ่อแม่ ครู จะต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก เข้าใจจิตวิทยาของเด็ก เพื่อที่จะตอบสนองได้อย่างถูกต้อง

๔. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องนับถือจากคนอื่น ความต้องการในด้านนี้ บางครั้งพ่อแม่ ครู อาจจะมองไม่เห็นว่าเป็นความต้องการอย่างไร ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องนี้ แม้จะเป็นส่วนเล็กน้อยในสายตาผู้ใหญ่ แต่สำหรับเด็กจะเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่สำหรับเขา เช่น ในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งได้สำเร็จ หากผู้ใหญ่ให้คำชม ให้ความชื่นชม นิยมชมเชย ก็จะช่วยให้เด็กได้รับความต้องการนี้อย่างถูกต้อง เด็กจะรู้สึกว่าคุณเองมีค่า มีศักดิ์ศรี เป็นที่นิยมชมชอบแก่ผู้อื่น แม้จะเป็นเพียงสังคมแคบ ๆ เพียงในบ้าน ในโรงเรียน แต่จะเป็นการฝึกให้เด็กได้หัดทำกิจกรรมที่ยิ่งใหญ่และสำคัญต่อไปในอนาคต ทำให้กล้าคิดกล้าทำ กล้าออกความคิดเห็นในสิ่งต่าง ๆ

๕. ความต้องการที่จะรู้แจ้งเห็นจริงเกี่ยวกับตนเอง ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการขั้นสูงสุดที่ทุกคนต้องการ แต่บางคนก็ไม่สามารถจะบรรลุความต้องการขั้นนี้ได้ เพราะเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องแสวงหาคด้วยตนเอง ต้องการที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจตนเองในวัยก่อนเรียนนั้น จะเป็นการเพิ่มความรู้อย่างเกี่ยวกับตนเองว่าตนเองคือใคร มีความเกี่ยวเนื่องกับบุคคลอื่นทั้งภายในครอบครัว ในโรงเรียน และในชุมชนอย่างไร ความต้องการนี้จะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นเมื่อเขาเติบโตขึ้น มีแรงจูงใจเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะกระตุ้นให้เด็กได้เกิดการค้นคว้า ทำให้เกิดประสบการณ์รู้จักเลือกหนทางที่จะรับรู้และมีความพอใจที่จะเรียนรู้

การส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสมให้แก่เด็ก

ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่า สิ่งสำคัญในการเลี้ยงดูเด็กให้มีสุขภาพและพัฒนาการที่ดีนั้น สิ่งสำคัญประการแรก คือ การตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็ก สิ่งสำคัญประการที่สอง คือ การส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กในรูปแบบต่าง ๆ กัน ในการส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้นี้เป็นหน้าที่ของพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูร่วมกัน ในอันที่จะจัดหาประสบการณ์ดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วย จากแผนภูมิที่ ๑ นอกจากความต้องการขั้นพื้นฐานแล้ว หน้าที่ของพ่อแม่ ครู ในโรงเรียนจะต้องให้การช่วยเหลืออบรมดูแลเด็ก เพื่อช่วยส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งครูจะช่วยเสริมประสบการณ์ได้ดังนี้

๑. หารูปแบบ พ่อแบบ แม่แบบ สิ่งที่เกิดคือเป็นแบบอย่าง ซึ่งอาจจะเห็นได้ทั้งคนหรือสิ่งของ รูปแบบที่ดีกับวัยนี้ยึดถือก็คือ พ่อแม่ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ดีที่สุดที่ลูกเห็นและยึดถือมาตั้งแต่ต้น เมื่อเข้าโรงเรียนครูก็เป็นพ่อแบบ แม่แบบ คนต่อไป นอกจากนั้นบทเรียนคำสอนต่าง ๆ ที่อบรมบ่มนิสัยให้เด็กเป็นคนดี ให้เป็นคนมีความรู้ มีจริยธรรมอันดีงามก็จัดว่าเป็นรูปแบบที่ดีอีกประการหนึ่ง

๒. การที่เด็กได้ซักถาม ได้โต้ตอบซึ่งพ่อแม่ และครู จะช่วยได้มาก เพราะเด็กในวัยนี้เป็นเด็กที่ชอบซักชอบถาม อยากรู้ อยากเห็น พ่อแม่และครู จะต้องช่วยตอบคำถาม อย่างแสดงความเบื่อหน่าย เพราะจะไปหยุดยั้งความอยากรู้ อยากเห็น อยากเรียน ของเด็ก

๓. การที่เด็กได้มีโอกาสฝึกฝนด้วยตนเอง ในการทำการบ้าน การทำแบบฝึกหัดบ่อย ๆ หรือการทำการกิจกรรมใด ๆ ก็ดี จะเป็นการช่วยให้เด็กมีโอกาสฝึกฝน ทำให้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้มากขึ้น

๔. การที่เด็กมีโอกาสที่ได้ค้นคว้า ทดสอบ ศึกษา การออกไปศึกษานอกสถานที่ เช่น ไปพิพิธภัณฑ์ ห้องพิพิธภัณฑสถาน หรือ การไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาต่างจังหวัด จะช่วยให้เด็กได้มีประสบการณ์การเรียนรู้มากขึ้น จัดได้ว่าเป็นประสบการณ์ตรงประสบการณ์หนึ่ง

๕. การอ่านหนังสือ การดูภาพ ได้ยินเสียง ได้จับต้อง คือ จากการใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทั้งนั้น ทำให้เด็กมีขอบเขตความรู้กว้างขวางขึ้น เมื่อพ่อแม่ ครู ได้ตอบสนองความต้องการให้แก่เด็ก และให้สิ่งซึ่งเป็นการส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กแล้ว เด็กจะเกิดการเรียนรู้ เกิดการพัฒนาการ ดังนี้

๑. การเจริญเติบโตและพัฒนาการทางด้านร่างกาย เมื่อเด็กได้รับการตอบสนองทางด้านร่างกายอย่างถูกต้องเพียงพอ เด็กจะมีร่างกายเจริญเติบโตเต็มที่ ไม่มีโรคหรือความพิการ หรือถ้าหากมีก็ได้รับการแก้ไขมาอย่างดี

๒. พัฒนาการทางด้านภาษา ซึ่งประกอบไปด้วย การอ่าน การพูด การฟัง และการเขียน ซึ่งทักษะทั้ง ๔ ด้านนี้เป็นสิ่งสำคัญ จัดได้ว่าเป็นเครื่องมือในการเรียนของเด็กและในอันที่จะสื่อความหมายให้ผู้อื่นทราบได้ เช่น ทักษะในการอ่าน เด็กจะต้องหัดอ่านให้ได้ ทั้งอ่านออกเสียงดัง การอ่านให้ถูกต้อง ตามอักขระวิธี ตัวกด้า ตัวควบ จะต้องให้ถูกต้อง จะต้องอ่านในใจให้ได้ การอ่านให้ได้ใจความ ทักษะในการพูด จะต้องพูดให้ถูกต้องตามไวยากรณ์ พูดให้เป็นประโยค พูดให้ได้ใจความ ทักษะในการฟัง จะต้องฟังแล้วจับใจความได้ ทักษะในการเขียน จะต้องเขียนให้ถูกต้องตามหลักภาษา เขียนแล้วให้ผู้อื่นเข้าใจความหมายได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่เด็กต้องหัดต้องฝึกฝน เพื่อให้เกิดความชำนาญ เกิดทักษะ

๓. พัฒนาการเพื่อความพอใจ และเพื่อความสำเร็จด้วยตนเอง เด็กนั้นเมื่อเกิดมาต้องพึ่งพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูอย่างเต็มที่ เมื่อโตขึ้นเด็กจะต้องหัดทำอะไรด้วยตนเองตามลำดับ เพื่อลดการพึ่งผู้อื่นให้น้อยลง สิ่งนี้เป็นพัฒนาการที่ปกติที่พ่อแม่จะต้องเข้าใจและฝึกให้เด็กได้ทำกิจกรรมบางอย่างด้วยตนเองได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาเพื่อความพอใจ และเพื่อความสำเร็จของเขาเองให้เขาได้รู้สึกว่าเขามีความสามารถจะทำอย่างไรเช่นเดียวกับผู้ใหญ่คนอื่น แต่ทั้งนี้ก็อาศัยความช่วยเหลือระดับประคองจากพ่อแม่และครู

๔. พัฒนาการทางด้านความคิด พัฒนาการด้านนี้จัดได้ว่าเป็นพัฒนาการที่สำคัญที่จะบ่งชี้ให้เรารับทราบว่า การให้การเลี้ยงดูอบรมเด็กมานั้นเราได้บรรลุเป้าหมายเพียงใด การพัฒนานี้จะช่วยให้เด็กได้เป็นตัวของเขาเอง เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ขึ้น การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า หรือการแก้ไขปัญหาล่าง ๆ ก็ดี หากพ่อแม่ ครู ช่วยฝึกฝน ช่วยให้เด็กรู้จักคิด รู้จักแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ

ตั้งแต่ง่าย ๆ ตามระดับการเรียนรู้ และเพิ่มความยากไปเรื่อย ๆ ต่อไปภายภาคหน้า เมื่อถึงคราวอันเจน เด็กก็จะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ นอกจากนี้การรู้จักใช้ความคิดเชิงวิจารณ์ ซึ่งได้มาจากการอ่าน การค้นคว้า การโต้เถียง ได้ฟังมามาก ทำให้เด็กกล้าคิด กล้าวิจารณ์ กล้าแสดงความคิดเห็นออกมา ซึ่งจะเป็นการหัดเด็กที่ดี นอกจากนี้จะช่วยให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่ม ซึ่งก็ได้มาจากการสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เช่นกัน

พัฒนากิจของเด็กวัยก่อนเรียน

พัฒนากิจ มาจากคำว่า พัฒน หรือ พัฒนา ซึ่งหมายถึงการทำให้ดีขึ้น กับคำว่า กิจ ซึ่งหมายถึงงานหรือภาระหน้าที่ที่จะต้องกระทำ

ดังนั้น คำว่า พัฒนากิจ หมายถึงงานหรือกิจที่จะต้องกระทำด้วยตนเองและจะต้องเป็นไปตามขั้นของพัฒนาการตามวัยของเด็ก

การที่เราจำเป็นต้องทราบถึงพัฒนากิจของเด็กนั้น เพราะเด็กเมื่อมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการ โดยเป็นที่ยอมรับของสังคม เด็กนั้นจะต้องปฏิบัติพัฒนากิจให้ได้ตามวัยของเด็กด้วยตัวของเขาเอง และเมื่อถึงวัยต่อไปพัฒนากิจก็อาจจะเปลี่ยนไป หรือเพิ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามยังมีบุคคลสำคัญที่จะช่วยเหลือเด็กให้สามารถปฏิบัติพัฒนากิจให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี คือ

๑. พ่อแม่

พ่อแม่จะช่วยเด็กได้โดยตอบสนองความต้องการของเด็ก ให้เวลาใกล้ชิดลูก สนใจในกิจกรรมของลูก และสอนให้เด็กรู้จักแบ่งเวลาในการเรียน การเล่น การกิน การนอน การพักผ่อน และการออกกำลังกาย เป็นต้น

๒. ครู

ครูจะช่วยเด็กได้ ๓ ด้าน คือด้านพุทธิศึกษา โดยการถ่ายทอดให้ความรู้แก่เด็ก ด้านจริยศึกษา อบรมปณิธิย์เด็กให้เป็นคนดี และด้านพลศึกษา คือสอนให้เด็กมีน้ำใจ มีพฤติกรรมที่เหมาะสม

๓. เพื่อน

เพื่อนจะช่วยเด็กได้โดยเด็กจะเรียนรู้บางสิ่งบางอย่างจากเพื่อน และเด็กจะได้รับความพึงพอใจในการได้อยู่ใกล้ชิดเพื่อน

พัฒนากิจนั้นมีความมุ่งหมายสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. เป็นแนวทางให้ทราบถึงสิ่งที่สังคมคาดหวังว่าแต่ละคนสามารถทำอะไรได้บ้างในแต่ละช่วงอายุ ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาการที่ดีของตนเองต่อไป
๒. เป็นแรงกระตุ้นให้แต่ละคนได้สามารถกระทำในสิ่งที่สังคมคาดหวังได้ในเวลาที่เหมาะสม

ตลอดช่วงวัยนั้นของเขา เพราะเมื่อพ้นช่วงวัยนั้นของเขาแล้ว พัฒนกิจบางอย่างหากไม่กระทำในช่วงเวลานั้นจะทำให้พัฒนกิจที่จะต้องกระทำในช่วงอายุต่อไปหยุดชะงักตามไปด้วย

๓. เป็นการทํานายล่วงหน้า เพื่อให้แต่ละคนได้ทราบถึงสิ่งที่เขาจะต้องกระทำต่อไปในอนาคตให้สำเร็จ ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาการที่ก้าวหน้าของเขา

ปัจจัยสนับสนุนพัฒนกิจของเด็ก

การที่เด็กจะมีพัฒนกิจได้ดีขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

๑. ระดับวุฒิภาวะและความพร้อมของเด็ก
๒. โอกาสในการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติ อีกทั้งได้รับคำแนะนำจากพ่อแม่และครูที่เหมาะสม
๓. แรงจูงใจให้ปฏิบัติพัฒนกิจนั้น
๔. สุขภาพแข็งแรง ปราศจากโรคเรื้อรังหรือความพิการ
๕. ระดับสติปัญญาที่ค่อนข้างดี
๖. ความคิดริเริ่ม

พัฒนกิจของเด็กวัยก่อนเรียน

พัฒนกิจของเด็กวัยก่อนเรียน มีดังนี้

๑. สามารถจัดการพักร้อนและการทำงานอย่างถูกสุขลักษณะเป็นประจำวันได้โดย
 - นอนและพักร้อนโดยไม่ต้องบังคับ
 - นอนพักกลางวันและเรียนรู้การพักร้อนเมื่ออ่อนเพลีย
 - พอใจในการแสดงออกตามสถานที่และสถานการณ์ต่าง ๆ
 - รู้จักผ่อนปรนและยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างมีความสุข
๒. ทำตนให้มีนิสัยการกินที่ดี ดังนี้
 - กินอาหารที่เป็นประโยชน์อย่างพอเพียง
 - ยอมรับและสนใจอาหารใหม่ ๆ
 - พอใจในอาหารที่เขากิน สามารถกินเองได้ และมีมารยาทในการกิน
๓. มีพื้นฐานในการฝึกหัดการขับถ่าย
 - สามารถบอกได้เมื่อต้องการขับถ่าย
 - ให้ความร่วมมือในการฝึกหัดการขับถ่าย
 - พอใจในการขับถ่ายอย่างเหมาะสมตามเพศ

๔. พัฒนาความชำนาญทางกายซึ่งเหมาะสมตามระบบการเคลื่อนไหวเป็นลำดับ ๆ ของเขา
 - เรียนการปีนป่าย การทรงตัว วิ่ง กระโดด ดัน ดึง ป่า และจับ โดยอาศัยระบบกล้ามเนื้อในระบบใหญ่ ๆ ของร่างกาย
 - พัฒนาความชำนาญในการใช้มือเพื่อกัดตะกุ่ม รูดชิป ตัด วาดรูป ระบายสี ปั้น และสร้างสิ่งของเล็ก ๆ อย่างชำนาญ
 - ค่อย ๆ เพิ่มความสามารถในการควบคุมตัวเองอย่างอิสระในสถานภาพต่าง ๆ ของร่างกายและตามที่คาดหวังไว้
๕. มีส่วนในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม
 - ยอมรับกฎระเบียบของกลุ่ม
 - รู้จักการให้ การรับอย่างพอใจ และมีการให้อย่างเสรีภายในกลุ่ม
 - เลียนแบบพ่อแม่ที่เป็นเพศเดียวกับตัว
 - ยอมรับการแข่งขันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม
 - รู้ระบบในกลุ่มของตนเอง เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มของเพื่อนฝูงและเพื่อนบ้าน
๖. เริ่มรู้จักแรงผลักดันของตัวเองและปรับปรุงให้เข้ากับความต้องการของคนอื่น ๆ
 - พอใจที่จะเป็นเพื่อนกับเด็กอื่น ๆ และขณะเดียวกันก็สามารถเล่นตามลำพังได้อย่างมีความสุข
 - พัฒนาการร่วมมือและมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเพื่อการอยู่รวมกลุ่มกันได้
 - เรียนรู้ความประพฤติที่เหมาะสมและสามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสมสำหรับสถานการณ์ต่าง ๆ ของตนเองเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ เช่น รู้ว่าเมื่อไรควรทำเสียงเอะอะ เมื่อไรควรเงียบ ฯลฯ
๗. พัฒนาการแสดงออกของอารมณ์ในรูปแบบต่าง ๆ กัน
 - เรียนรู้การผ่อนคลายความรู้สึกผิดหวัง
 - ยอมรับการผิดหวังและรู้จักรอคอย เพื่อให้ได้สิ่งที่พอใจ
 - รู้จักควบคุมอารมณ์และแสดงออกอย่างเหมาะสม
๘. การเรียนรู้การติดต่อสัมพันธ์อย่างดีกับคนอื่น ๆ
 - สามารถพูดถึงความรู้สึกของตนเองและประสบการณ์ได้ดีขึ้น
 - รู้จักฟังและทำความเข้าใจตามได้มากขึ้น
 - เพิ่มความสามารถในการเข้าสังคมโดยลดความกระตือรือร้น ความเห็นแก่ตัว รุนแรง และสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับบุคคลอื่นได้ตามสบาย

๙. เรียนรู้สิ่งที่เป็นอันตรายและรู้จักหลีกเลี่ยง

- เรียนรู้ว่ามีอันตรายจากไฟ การจราจร ที่สูง บริเวณสระหรือบ่อน้ำ สิ่งที่เป็นพิษ สัตว์และสิ่งทีอาจเป็นอันตรายอื่น ๆ
- เรียนรู้การจัดตัวเองได้สำเร็จและปราศจากความกลัวเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ต้องระวังอันตราย เช่น ขณะข้ามถนน เมื่อพบสุนัข หรือเมื่อมีคนแปลกหน้าชักชวนให้ขึ้นรถไปด้วย
- ยอมรับความช่วยเหลือเมื่ออยู่ในสถานะที่เหนือความสามารถของตนเองโดยไม่ตั้งคั่น

๑๐. เริ่มเรียนรู้ความเป็นตัวของตัวเองโดยมีความคิดริเริ่มและรู้จักผิดชอบชั่วดี

- มีความคิดริเริ่มเสนอสิ่งใหม่ ๆ การทดลอง ความพยายาม และความสำเร็จขั้นพื้นฐาน
- ค่อย ๆ เพิ่มความรับผิดชอบในการตัดสินใจสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเหมาะสมกับตัวเอง
- รู้ความต้องการของครอบครัว และขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มในการพัฒนาความรู้จักผิดชอบชั่วดี

๑๑. วางรากฐานเพื่อเข้าใจความหมายของชีวิต

- เข้าใจความแตกต่างของสองเพศ และรู้เพศของตนเอง
- พยายามเข้าใจหลักธรรมชาติของโลกและการเกิดของสิ่งของต่าง ๆ
- ยอมรับลัทธิความเชื่อถือศาสนาของบิดามารดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชีวิต

คำถามและกิจกรรมเสนอแนะ

๑. ให้นักเรียนวิเคราะห์ว่า ความต้องการของเด็กในวัยก่อนเรียนในอันที่จะต้องการปลอดภัยและอบอุ่นใจ และต้องการความรักนั้นมีรากฐานสำคัญมาจากความต้องการทางด้านร่างกายหรือจิตใจ
๒. นักเรียนคิดว่าการสร้างเสริมประสบการณ์ด้านใด จะช่วยให้เด็กวัยก่อนเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุด
๓. เหตุผลที่พ่อแม่ ครู หรือผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กควรทราบการพัฒนากิจของเด็กวัยก่อนเรียนนั้น เพื่ออะไร
๔. ให้นักเรียนหาโอกาสไปเยี่ยมสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า และเขียนบันทึกจากการไปเยี่ยมเด็กกำพร้า และร่วมกันอภิปรายกับเพื่อนว่า เด็กที่ขาดความรัก ความอบอุ่น โดยเฉพาะเด็กวัยก่อนเรียน จะก่อให้เกิดปัญหาทางด้านพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ ของเด็กอย่างไร

บทที่ ๔

ปัญหาสุขภาพและอุบัติเหตุที่เกิดกับเด็กวัยก่อนเรียน

คำว่าสุขภาพ ตามความหมายขององค์การอนามัยโลก หมายความว่า การมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตดี และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ไม่ใช่หมายถึงการไม่มีโรคภัยไข้เจ็บหรือความพิการเท่านั้น

ปัญหาสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียนทางด้านร่างกาย

ปัญหาสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียนที่สำคัญที่พบบ่อยจะแยกตามอายุดังนี้คือ

อายุ ๑-๒ ปี โรคหรือภาวะที่พบบ่อยได้แก่

- โรคของระบบทางเดินหายใจ ได้แก่ หวัด จมูกอักเสบ คออักเสบ ต่อมทอนซิลอักเสบ หูชั้นกลางอักเสบ ไซนัสอักเสบ หลอดลมอักเสบ จนกระทั่งถึงโรคที่มีอาการรุนแรงคือ โรคปอดอักเสบ หรือปอดบวม
- โรคติดเชื้ออื่น ๆ ได้แก่
 - จากเชื้อไวรัส ได้แก่ หัด หัดเยอรมัน คางทูม
 - จากเชื้อแบคทีเรีย ได้แก่ คอตีบ ไอกรน บาดทะยัก

- โรคอุจจาระร่วง

อายุ ๒-๕ ปี โรคหรือภาวะที่พบบ่อย ได้แก่

- โรคขาดสารอาหารและโปรตีน และการขาดวิตามิน
- โรคปอดบวม ซึ่งส่วนใหญ่พบว่าเป็นโรคแทรกซ้อนที่สำคัญในเด็กที่เป็นหัดหรือโรคไอกรน
- โรคอุจจาระร่วง
- โรคหัด
- โรคมาลาเรีย
- โรคโลหิตจาง
- วัณโรค
- อุบัติภัย

อายุ 5 ปี ขึ้นไป โรคหรือภาวะที่พบบ่อย ได้แก่

- โรคติดเชื้อต่าง ๆ

- โรคพยาธิลำไส้ต่าง ๆ เช่น พยาธิปากขอ พยาธิตัวกลมหรือไส้เดือน
- โรคขาดสารอาหารและโปรตีน
- โรคมาลาเรีย
- โรคผิวหนัง
- โรคของระบบทางเดินหายใจ

ปัญหาสุขภาพเกี่ยวกับความผิดปกติของการเห็นและการได้ยิน

๑. ความผิดปกติของการเห็น

เด็กที่มีความผิดปกติของการเห็น โดยมากจะวินิจฉัยหรือรู้ได้ง่ายกว่าความผิดปกติของการได้ยิน สาเหตุของการผิดปกติของการเห็น อาจเป็นมาแต่กำเนิดหรือมาเริ่มแสดงอาการภายหลังเกิดก็ได้

อาการผิดปกติ อาจเป็นชนิดตาบอด คือไม่เห็นเลยหรือเห็นไม่ชัด ตาบอดมักเกิดจากโรคติดเชื้อ เช่น ซิฟิลิส โทไนเรีย หัดเยอรมันแต่กำเนิด ฯลฯ เนื่องจาก การได้รับบาดเจ็บโดยตรงที่ตา หรือที่สมอง ส่วนรับภาพ ส่วนตาเห็นไม่ชัดนั้นโดยมากเป็นพวก สายตาสั้น สายตายาว หรือตาเหล่

อาการที่ควรสงสัยว่าเด็กอาจมีความผิดปกติของการเห็น คือ ตั้งแต่เป็นทารกอายุ ๗ - ๘ เดือน ซึ่งควรสามารถหยิบจับของเล็ก ๆ ได้แล้วแต่ก็ไม่ทำเลย หรือเมื่อโตเข้าวัยก่อนเรียน เด็กมีพฤติกรรมเป็นคนขี้มัวขี้มกหยิบยื่นไปบนสิ่งของเล็ก ๆ หรือกะพริบตาอยู่เสมอ ชอบเอียงคอมอง มองของใกล้มาก ตาเหล่ อายุ ๕ ปีแล้วยังบอกสีไม่ได้

การป้องกัน

- ๑) สาเหตุจากโรคติดเชื้อส่วนใหญ่สามารถป้องกันได้
- ๒) ถ้าสงสัยว่าจะมีความผิดปกติควรรีบปรึกษาแพทย์

๒. ความผิดปกติของการได้ยิน

เด็กที่รับฟังเสียงได้ไม่ดี อาจแบ่งได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ

- ๑) หูตึง
- ๒) หูหนวก

สาเหตุของความผิดปกตินี้ อาจเป็นแต่กำเนิด หรือมาเป็นภายหลัง เช่น หูเป็นน้ำหนวก เป็นพิษจากยาหรือสารเคมี หรือเกิดจากอุบัติเหตุต่อหูหรือสมองส่วนรับฟังเสียง

อาการและพฤติกรรมของเด็กหูพิการ ที่พบบ่อยคือ

- ๑) พูดช้า โดยที่การเจริญเติบโตปกติ

- ๒) ชุกชนมาก แต่ชนแบบอยากรู้ ไม่ทำลายของ
- ๓) ชอบพูดเสียงดัง พูดไม่ค่อยชัด
- ๔) ชอบจ้องหน้า จ้องตาเวลาพูดด้วย พยายามฟัง
- ๕) ชอบใช้ทำใบ้
- ๖) ไวต่อการสัมผัสอื่น ๆ รักสวยงาม ชี้อ้อ ชอบคุย ชอบสังคม
- ๗) ได้ยินเสียงต่ำดีกว่าเสียงสูง

การป้องกัน ที่สำคัญคือ

- ๑) อย่าให้เป็นหูน้ำหนวก ถ้าเป็นก็ต้องรีบรักษา ให้ถูกต้อง
- ๒) ระวังการเป็นพิษจากยาและสารเคมี
- ๓) ระวังอุบัติเหตุต่อหูและสมอง ไม่ควรแคะหรือแยงหูให้เด็ก
- ๔) ถ้าสงสัยจะมีปัญหา ควรรีบปรึกษาแพทย์

อุปนิสัยในเด็กวัยก่อนเรียน

การดูแลให้เด็กมีสุขภาพดี ปลอดภัย เจริญเติบโตสมวัย โดยปราศจากโรคและความพิการ มีพัฒนาการดีทั้งทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เป็นความหวังของพ่อแม่และความปรารถนาของสังคม

สิ่งแวดล้อมที่จำเป็นสำหรับเด็ก คือ สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการพัฒนาและการเรียนรู้ ซึ่งสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเรียนรู้ได้กล่าวไว้แล้วในบทก่อน ๆ ส่วนสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อความปลอดภัยและอุปนิสัยในเด็กจะได้กล่าวในบทนี้

อุปนิสัย เกิดได้ในคนทุกวัย ทำให้เสียชีวิต เจ็บป่วยหรือพิการได้ จึงนับเป็นปัญหาสำคัญ ปัญหาหนึ่ง

สาเหตุของอุปนิสัย

อุปนิสัยในเด็กวัยก่อนเรียนเกิดได้บ่อย เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น

๑. สาเหตุจากสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมทั้งในบ้านและรอบ ๆ บ้านมีความสำคัญ เช่น พื้นบ้านลื่น ไม่มีราวบันได ไม่มีลูกกั้นกันในจุดที่เป็นอันตราย ฯลฯ สีของบ้าน สีเฟอร์นิเจอร์ สีของของเล่นต่าง ๆ เป็นชนิดมีพิษโดยมีสารตะกั่วเจือปน มีบ่อน้ำหรือสระน้ำในบริเวณบ้าน บ้านอยู่ใกล้ถนนและไม่มีรั้วรอบ ฯลฯ

อุปนิสัยในเด็กต่ำกว่า ๕ ปี มักเกิดภายในบ้าน ต่างกับในเด็กโตที่อุปนิสัยมักเกิดนอกบ้าน เพราะมีโอกาสออกนอกบ้านมากกว่า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุปนิสัยจากการจราจร การข้ามถนน

การเดินทางถนน การขี่จักรยานบนผิวจราจร ฯลฯ

๒. สาเหตุจากพ่อแม่ อาจเกิดได้หลายลักษณะ เช่น

๒.๑ พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลลูกใกล้ชิด เนื่องจากต้องทำงานนอกบ้าน หรืออาจเนื่องมาจากการเจ็บป่วยที่ต้องไปอยู่โรงพยาบาล และต้องทิ้งเด็กไว้กับปู่ย่าตายายที่ขาดความรู้ด้านสวัสดิภาพและนันทนาการ

๒.๒ พ่อแม่ที่ไม่ต้องการ ไม่สนใจ และไม่ชอบเด็กจึงไม่ดูแลเอาใจใส่

๒.๓ พ่อแม่มีเวลาอยู่กับลูก แต่ขาดความระมัดระวังและไม่ตระหนักถึงอันตรายที่อาจเกิดได้กับเด็กวัยนี้

๓. สาเหตุจากตัวเด็กเอง เด็กวัยก่อนเรียนสามารถเคลื่อนไหวได้มาก และมีโอกาสเป็นอิสระมากขึ้น จึงเล่นหรือทำสิ่งต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นจึงมีโอกาสพลัดพลั้งเป็นอันตรายได้มากเนื่องจากยังมีประสบการณ์น้อยและไม่เข้าใจถึงอันตรายต่าง ๆ ดีพอ

อุปนิสัยของการเกิดอุบัติเหตุและอุบัติเหตุที่พบบ่อยในเด็ก

เด็กชายมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุได้มากกว่าเด็กหญิง เพราะชอบเล่นไล่ต้อนและโจ่งลักว่า ประกอบทั้งการสำเนียงกระแวงภัยน้อยกว่า เด็กที่มีความพิการทางสมอง พิกัดทางระบบประสาท รับสัมผัส เช่น ตาพิการ หูพิการ จะเกิดอุบัติเหตุได้มากกว่าเด็กปกติ เช่นเดียวกันเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ก็มีโอกาสเกิดอุบัติเหตุได้มากกว่าเด็กปกติด้วย

อุบัติเหตุที่พบบ่อยในเด็ก ได้แก่ การพลัดตกหกล้ม การกลืนสิ่งแปลกปลอมและสารพิษ ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก จมน้ำ บาดแผลจากของมีคม และการถูกสัตว์กัดหรือแมลงกัดต่อย

อายุของเด็ก ระดับพัฒนาการ และพฤติกรรมของเด็กมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับลักษณะของอุบัติเหตุ ฉะนั้น การได้ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้จะเป็นแนวทางของการป้องกันอุบัติเหตุในเด็กได้ดี

เด็ก อายุ ๑ - ๓ ปี ชอบเที่ยวสำรวจ รื้อ ค้นตามที่ต่าง ๆ ในบ้าน ชอบหยิบจับสิ่งของใส่ปาก แยกตามรูหรือร่อง ฯลฯ ฉะนั้นอันตรายหรืออุบัติเหตุของเด็กวัยนี้ คือ หกล้ม พลัดตกจากที่สูง นิ้วมือถูกหนีบหรือทับ ถูกของร้อนหรือของหนักหล่นใส่ กลืนสิ่งแปลกปลอมหรือสารพิษ

การป้องกันอุบัติเหตุในเด็กช่วงอายุนี้นี้ คือ การสร้างราวบันไดและลูกกรงกั้นที่เฉลียง สอนเด็กขึ้นลงบันได สอนขึ้นลงจากเก้าอี้ เตียงนอน ปิดครอบปลั๊กไฟตัวเมีย เก็บของมีคมและของเล็ก ๆ เช่น กระดุม เข็มกลัด รวมทั้งสารพิษ และยาต่าง ๆ ให้พ้นมือเด็ก สอนเด็กให้รู้จักอันตรายจากพัดลม เตาหีต และของร้อนอื่น ๆ ระวังอย่าให้มีชิ้นส่วนของผ้ายื่นเลื้อยออกมานอกลิ้นชัก เพราะเด็กจะดึงลากออกมา ทั้งนี้รวมถึงผ้าปูโต๊ะต่าง ๆ ด้วย

อายุประมาณ ๒ ปี ยังอยากวิ่งอยากเห็นชอบหรือคันเช่นเดิม แต่มีความว่องไว และสามารถปีนป่ายได้มากขึ้น ชอบเล่นน้ำ ชอบทดลองแยกชิ้นส่วนต่าง ๆ ฉะนั้นอุปนิสัยที่พบบ่อย คือ หกล้ม ตกจากที่สูง จมน้ำ บาดแผลถูกของมีคม มือ - เท้า ถูกหนีบ ถูกทับ

การป้องกันอุปนิสัยในเด็ก ๒ ปี ทำเช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้วในวัย ๑ - ๑½ ปี โดยเพิ่มความระมัดระวังเรื่องการพลัดตกจากที่สูง เช่น หน้าต่างบ้าน ต้นไม้สูง ฯลฯ ลูกบิดประตู ประตูรถ เครื่องยนต์กลไก เครื่องไฟฟ้าต่าง ๆ บ่อน้ำสระน้ำ ถังน้ำ หรือตุ่มน้ำ ที่ไม่มีฝาปิด

อายุประมาณ ๓ ปี คล่องแคล่วว่องไวมากขึ้น มักรีบร้อนเสมอ ชอบขันอาสา ชอบเล่นเป็นกลุ่ม อุปนิสัยที่พบมากในช่วงนี้ คือ พลัดตกหกล้ม ถูกของมีคม ถูกทับ ถูกหนีบ เป็นต้น

การป้องกัน ระมัดระวังเรื่องการพลัดตกจากที่สูงเช่นเดียวกับวัย ๒ ปี และสอนให้รู้จักระมัดระวังป้องกันพื้นดิน ระมัดระวังของเล่นประเภทรถเข็น เกวียนที่ผลัดกันลากหรือเข็น การถือของมีคม เช่น มีด หรือของแตกหักง่าย เช่น เครื่องใช้ประเภทแก้ว

อายุประมาณ ๔ ปี ชอบขี่จักรยานสามล้อ เล่นฟุตบอล เล่นว้าว ฉะนั้นจึงควรระมัดระวังอันตรายจากรถบนถนน ถ้าเด็กเล่นอยู่ใกล้ถนนอาจเผละวิ่งไปในถนนได้ ควรให้เล่นอยู่ในสนามหรือลานกว้างที่มีรั้วรอบ

อายุ ๕ - ๖ ปี ชอบปีนป่ายขึ้นที่สูง ห้อยโหน กระโดดจากที่สูง ชอบเล่นปืนหมู่ เล่นปล้ำ หรือต่อสู้และไม่ค่อยระมัดระวัง อันตรายจึงเป็นลักษณะการตกจากที่สูง เช่น ระเบียง ต้นไม้สูง บาดแผล อันตรายจากรถบนถนน

การป้องกันอุปนิสัยในช่วงอายุนี้นี้ คือ การสอนให้รู้จักระมัดระวังตัวเอง และแนะนำให้หยุดเล่นเมื่อเหนื่อย หรืออ่อนล้า ไม่วิ่งขณะถือของแหลมคม ไม่ขี่จักรยานลงไปบนผิวจราจร ไม่วิ่งข้ามถนน เป็นต้น

คำถามและกิจกรรมเสนอแนะ

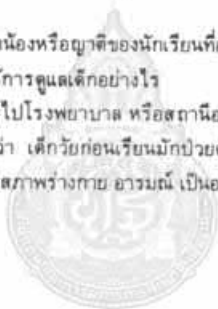
๑. ให้นักเรียนเขียนปัญหาสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียนที่เกิดขึ้นบ่อย มา ๕ ปัญหา และขอให้บอกสาเหตุ อาการ การให้การดูแลและการป้องกันมาด้วย

๒. ให้นักเรียนอธิบายว่าปัญหาสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียน จะมีผลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กอย่างไร

๓. จากข้อความที่ว่า “เด็กที่ขาดอาหารมักจะมีสติปัญญาค่ำ ทั้งนี้เพราะสมองและประสาทเจริญเติบโตไม่ได้เต็มที่ เนื่องจากขาดอาหารไปเลี้ยงสมอง เด็กขาดอาหารจะไม่มีสมาธิในการเรียน ใจลอย ขาดความกระตือรือร้น ขาดความอยากรู้อยากเห็น” นักเรียนคิดว่าข้อความนี้เป็นความจริงเพียงใด จงอภิปราย

๔. ให้นักเรียนสังเกตว่าน้องหรือญาติของนักเรียนที่อยู่ในช่วงอายุ ๑ - ๖ ปี ป่วยเป็นโรคอะไรมากที่สุด และพ่อแม่ควรให้การดูแลเด็กอย่างไร

๕. ถ้านักเรียนมีโอกาสไปโรงพยาบาล หรือสถานอนามัย ให้สังเกตหรือสอบถามแพทย์พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่อนามัยว่า เด็กวัยก่อนเรียนมักป่วยด้วยโรคอะไรมากที่สุด ๕ โรคแรก และให้สังเกตว่าเด็กที่เจ็บป่วยนั้นมีสภาพร่างกาย อารมณ์ เป็นอย่างไร แล้วนำมาอภิปรายกับอาจารย์ประจำวิชา

บทที่ ๕

ปัญหาทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน

ปัญหาทางอารมณ์ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมผิดปกติในเด็ก เป็นผลมาจากวิธีการอบรมและการเลี้ยงดูเด็กเป็นส่วนใหญ่ เด็กที่ไม่ได้รับการตอบสนองทางอารมณ์ที่เหมาะสมจะแสดงพฤติกรรมด้านลบออกมา ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นเพียงการเบี่ยงเบนของพัฒนาการชั่วคราวเท่านั้น หากมีการแก้ไขเด็กจะกลับเป็นปกติ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าไม่ได้รับการแก้ไข ก็อาจลุกลามรุนแรงขึ้นและกลายเป็นลักษณะทางบุคลิกภาพที่ไม่ดีต่อไปในอนาคต

ปัญหาทางอารมณ์ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมผิดปกติที่พบบ่อยในเด็กวัยก่อนเรียน ได้แก่

๑. อิจฉาน้อง ปัญหานี้มักเกิดกับลูกคนที่มากกว่าลูกคนรอง ซึ่งเกิดมาก็เคยชินกับการมีพี่แล้ว การอิจฉาน้องอาจเกิดขึ้นเพราะมีความรู้สึกว่ามีน้องแย่งความรักความสนใจของแม่ไปจากตน เนื่องจากแม่มักจะสนใจน้อง ดูแลและทำอะไรให้น้องอยู่เกือบตลอดเวลาจนไม่มีเวลาสนใจตนเลย การอิจฉาน้องเป็นเรื่องปกติของเด็กเล็กที่ยังไม่สามารถเข้าใจได้ว่าน้องเล็กหรือทารกนั้นยังช่วยตนเองไม่ได้ จำเป็นต้องได้รับการดูแลปรนนิบัติทุกอย่าง เด็กจะแสดงอาการอิจฉา ด้วยการรื้อของมาทิ้งตักแม่เมื่อแม่ไปอุ้มน้อง หรือขอสุนัขมออย่างน้องบ้าง ทั้ง ๆ ที่ตนเลิกสุนัขไปแล้ว หรือทำเสียงหรือแสดงออกต่าง ๆ เพื่อเรียกความสนใจจากแม่ ขณะที่แม่กำลังปรนนิบัติน้อง ฯลฯ

เมื่อเด็กโตมีโลกของตนกว้างขึ้น มีเพื่อนและสิ่งน่าสนใจต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมากกว่าแม่ เด็กก็จะอิจฉาน้องน้อยลง เด็กจากครอบครัวใหญ่หรือครอบครัวขยายที่มีคนอื่น ๆ คอยให้ความสนใจตนด้วยก็มักไม่ค่อยอิจฉาน้องรุนแรงเท่าเด็กที่เคยมีแต่แม่เท่านั้นที่ให้ความสนใจ

การป้องกัน กระทำได้ดังนี้

ก. บอกเด็กตั้งแต่น้องยังอยู่ในท้องว่าจะมีน้องเพื่อเป็นการเตรียมตัวให้เด็ก

ข. พยายามเอาใจใส่สนใจให้เวลากับเด็กมากขึ้นเพื่อเป็นการชดเชย

ค. เมื่อสังเกตว่าเด็กมีอาการอิจฉาน้อง ต้องหาโอกาสแสดงให้เห็นเด็กมั่นใจว่ายังรักเขาเหมือนเดิม พยายามหาเวลาอย่างน้อยครึ่งชั่วโมงทุกวันเล่นกับเด็กคนเดียวโดยไม่มีน้องอยู่ด้วย และการพยายามให้เด็กมีส่วนร่วมในการเล่น เช่น ช่วยถือขวดนมให้ ฯลฯ จะช่วยลดหรือป้องกันอาการอิจฉาน้องได้ดี เพราะเด็กจะมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อน้อง เป็นเจ้าของน้อง

ง. กล่าวยกย่องชมเชยเด็กว่าเก่งกว่าน้อง

๒. ทำลายของ พฤติกรรมนี้มักเกิดกับเด็กที่อารมณ์รุนแรงและถูกตามใจมาก เด็กอาจขว้างปาของเมื่อหงุดหงิด โกรธ หรือต้องการเรียกร้องความสนใจ

การป้องกัน กระทำได้ดังนี้

ก. กำจัดสาเหตุที่ทำให้เด็กหงุดหงิด หรือโกรธ

ข. เก็บสิ่งของที่เด็กจะขว้างปาและเกิดเสียหายได้ให้พ้นมือเด็ก

ค. หยุดการกระทำของเด็กทันทีถ้าสามารถทำได้ เช่น จับมือไว้ และเก็บของไว้

ง. ทำโทษเด็กตามสมควร เช่น ทำเฉยเมยไม่ให้ความสนใจ แต่ให้เห็นเด็กอยู่ในสายตา

ตลอดเวลา

๓. ขี้กลัวหรือกลัวไม่สมเหตุผล

ความกลัวอย่างสมเหตุผลเป็นสิ่งปกติและจำเป็นสำหรับความปลอดภัยต่อชีวิต เด็กควรมีสำนึกต่อสิ่งที่เป็อันตราย เช่น ที่สูง ของร้อน สัตว์ร้าย ฯลฯ แต่ความกลัวที่มากเกินไป ทำให้เกิดความวิตกกังวลได้

ในเด็กเล็ก ความกลัวจะมีอยู่แล้วตามปกติโดยเป็นในลักษณะกลัวการเปลี่ยนแปลง กลัวความไม่แน่นอน กลัวไม่เป็นที่ยอมรับ กลัวการถูกตำหนิว่าเป็นเด็กเลว กลัวเหตุการณ์หวาดเสียวที่ได้ประสบ เช่น ถูกเด็กอื่นทำร้าย ถูกสุนัขกระโจนใส่ เห็นรถชนเด็กอื่นบาดเจ็บ ฯลฯ ความกลัวเหล่านี้ปกติจะน้อยลงเมื่อโตขึ้น แต่ถ้าเหตุการณ์รุนแรงก็อาจอยู่ในความทรงจำ และกระทบกระเทือนต่อบุคลิกภาพของเด็กได้ เช่น กลายเป็นคนกังวลกลัวคนอื่นไม่รักไม่ชอบ ไม่ต้องการคน กลัวการได้รับบาดเจ็บ กลัวโรงเรียน ไม่ค่อยเป็นมิตรกับเด็กคนอื่นด้วย ฯลฯ

การป้องกันปัญหา

ก. ให้ความรักความอุ่นใจแก่เด็ก เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางอารมณ์ ดูแลให้เด็กได้รับสิ่งที่ต้องการเสมอต้นเสมอปลาย

ข. ไม่ขู่เด็กว่าจะไม่รัก จะเอาไปให้คนอื่น หรือจะทิ้งไว้ ฯลฯ

ค. ป้องกันเด็กจากอุบัติเหตุหรือเหตุร้ายที่ทําลายขวัญเด็ก เช่น สอนให้รู้จักระมัดระวัง ไม่ปีนป่ายในที่ไม่ปลอดภัย ไม่เล่นกับสุนัขจร ไม่วิ่งข้ามถนน ไม่ไปสู่อุบัติภัยหรือเหตุการณ์หวาดเสียวต่าง ๆ

ง. ไม่เล่นหลอกเด็ก เช่น ไล่หน้ากากหลอก โยนสัตว์จำลองใส่เด็ก ฯลฯ

๔. ก้าวร้าว

อาการก้าวร้าว เป็นอาการตอบโต้หรือการแสดงออกอย่างปกติต่อความผิดหวัง กังวล และอารมณ์หงุดหงิด ซึ่งความหงุดหงิดอาจเกิดได้จากการถูกลดโทษ ดูว่า คำหินิติเตียน เหวะเย้ย หรือแม้การพูดว่าจะไม่รัก

ลักษณะก้าวร้าวอาจแสดงออกด้วยการทำลายของ ทำร้ายร่างกายตนเองหรือผู้อื่น กระแทก กระหนั ขว้างปา โยนของ ปิดประตูดัง ๆ ฯลฯ

เด็กที่มีสุขภาพจิตดีไม่มีปัญหาทางอารมณ์

ความทนต่อความผิดหวัง และการเอาชนะอารมณ์หงุดหงิดเป็นเรื่องยากมากสำหรับคนเรา ฉะนั้นในเด็กที่กำลังพัฒนา อาการก้าวร้าวที่ไม่รุนแรงมากจึงถือเป็นสิ่งปกติ เด็กอาจจะแสดงความโกรธ เกลียดชัง ไม่พอใจ พุดจาตอบโต้พ่อแม่อย่างไม่น่าทำ เช่น พุดว่า "เกลียดแม่" "ไม่อยากเกิดมาเลย" "เอาของแม่คืน ไปไม่เอาได้" เป็นต้น

เด็กอาจจะเลียนแบบการก้าวร้าวจากในครอบครัว ฉะนั้นในเด็กที่มีปัญหานี้ควรได้พิจารณาถึงสาเหตุจากสมาชิกในครอบครัวด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวพ่อแม่เอง

การป้องกันปัญหาที่ดีคือ ไม่ทำให้เด็กหงุดหงิด กังวล และสอนเด็กให้ทนต่อความผิดหวัง อาการอารมณ์รุนแรงของเด็กเล็ก เช่น ลงนอนดิ้นกับพื้น ฟาดแขนขา โขกศีรษะ ฯลฯ พ่อแม่ควรทำเป็นไม่สนใจ แต่อยู่ใกล้ๆ ให้เด็กมองเห็นเราได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการอบรมให้เด็กรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง และหยุดกระทำสิ่งเหล่านั้นเอง

๕. พุดคิดอย่าง

อาการพุดคิดอย่าง มักเกิดในเด็กอายุประมาณ ๓ - ๔ ปี เป็นในเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง ประมาณ ๔ ต่อ ๑

สาเหตุของการพุดคิดอย่าง นอกเหนือไปจากความผิดปกติในระหว่างพัฒนาการทางภาษา เชื่อกันว่ามีพื้นฐานมาจากความผิดปกติของอารมณ์อยู่ด้วย เด็กเล็ก ๆ ก่อนวัยเรียนที่พุดคิดอย่างจะไม่รู้จักว่าตนพุดคิดอย่าง จนกว่าผู้ใหญ่จะเป็นผู้บอกหรือถูกล้อเลียนว่าพุดไม่เหมือนกับคนอื่นเขา

การล้อเลียนแรงวัดให้พูด การพูดแทน ฯลฯ เหล่านี้ เป็นสิ่งไม่ควรกระทำเพราะจะทำให้เด็กติดอ่างมากขึ้น ปกติอาการติดอ่างจะหายไปได้เองเมื่อพัฒนาการทางภาษาดีขึ้น จึงไม่ควรทำให้เด็กรู้สึกว่าการติดอ่างผิดปกตินั้นเกิดความกังวลและไม่มั่นใจในตนเอง เพราะจะทำให้อาการติดอ่างยืดเยื้อไปจนโตได้

๖. บิสสาวะรดที่นอน

อาการนี้หมายถึงการบิสสาวะรดที่นอนในเด็กที่ฝึกหัด และควบคุมการขับถ่ายได้แล้ว ส่วนใหญ่เกิดจากเด็กที่มีปัญหาของอารมณ์ จึงทำให้มีพฤติกรรมถดถอยกลับไปเป็นเด็กอีก หรืออาจเกิดในเด็กปกติที่เหนื่อยล้า ย่อแผลยเกินไป หลับลึกเกินไป ฯลฯ ก็ได้ อาการจะหายไปได้ถ้ากำจัดสาเหตุออกไปในเด็กเล็กก่อนวัยเรียน อาการเช่นนี้อาจเกิดจากอิجهาน้องก็ได้

ปัญหาทางอารมณ์ต่าง ๆ ดังกล่าว จะหายหรือบรรเทาลงไป หากพ่อแม่เลี้ยงดูลูกด้วยความรัก ความเข้าใจ และเอาใจใส่เด็ก เด็กที่เกิดมาทุกคนในครอบครัวเดียวกันจะมีความสุข อยู่ร่วมกันด้วยความรักและความอบอุ่นจะสะท้อนถึงการมีสุขภาพจิตที่ดีของทุกคน และความรักใคร่ผูกพันอันดีในครอบครัว

คำถามและกิจกรรมเสนอแนะ

๑. ให้นักเรียนไปสัมภาษณ์ผู้ปกครองเด็กอายุ ๑ - ๕ ปี เกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมทางอารมณ์
อะไรบ้างที่ผู้ปกครองไม่พึงประสงค์ และผู้ปกครองผู้นั้นมีวิธีการแก้ไขอย่างไร
๒. จงอธิบายสาเหตุและการแก้ไขสำหรับผู้ปกครองที่ปฏิบัติแล้ว ยังผลให้เด็กวัยก่อนเรียนมี
พฤติกรรมทางอารมณ์ผิดปกติ ได้แก่ ก้าวร้าว ทำลายของ อิจฉาน้อง ฯลฯ
๓. ให้นักเรียนสังเกตปัญหาทางอารมณ์ของน้อง หรือเด็กเพื่อนบ้าน ว่ามีอะไรบ้าง และนักเรียน
ได้ให้การช่วยเหลืออย่างไร

บทที่ ๖

การฝึกสุนัขวัย

การฝึกสุนัขวัยที่ดั้น ควได้กระทำมาแล้วตั้งแต่วัยทารก ดังนั้น การฝึกสุนัขวัยในนี้ จะเริ่มกล่าวตั้งแต่เด็กอายุ ๑ ปีเพื่อให้มีความเข้าใจต่อเนื่องกัน

ในการฝึกสุนัขวัยที่ดีให้แก่เด็กวัยก่อนเรียนนั้น พ่อแม่และครูควรทำความเข้าใจลักษณะของเด็กวัยก่อนเรียนว่าวัยนี้เป็นวัยที่เหมาะสมในการฝึกสุนัขวัยต่าง ๆ ด้วยเหตุผล ๓ ประการคือ

๑. ลักษณะของเด็กวัยก่อนเรียนชอบทำอะไรซ้ำ ๆ และยินดีที่จะทำกิจกรรมซ้ำ ๆ จนกระทั่งตัวเด็กเองแน่ใจว่าเขาทำได้อย่างดี

๒. ลักษณะของเด็กวัยก่อนเรียนชอบผจญภัย การกระทำอะไรก็ตามเด็กจะกล้าที่จะทำโดยไม่คิดว่าตนเองถูกทรมานหรือลงโทษ เด็กจะไม่รู้สึกอับอายที่จะกระทำอะไรซ้ำ ๆ ซึ่งในเด็กโตจะมีความอับอาย

๓. เด็กวัยก่อนเรียนเป็นวัยที่จะเรียนได้ง่ายและเร็วเพราะเป็นวัยที่เพิ่งเริ่มได้รับการฝึกทักษะไม่ทำให้มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากระทบหรือมีผลมากถึงขั้นที่เด็กได้เรียนมา เปรียบเสมือนไม่ย้อนดัดง่าย ไม่แก้ดัดยาก

องค์ประกอบของการฝึกสุนัขวัยที่ดี ประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

๑. ในขณะที่ฝึก เด็กจะต้องไม่ป่วยและมีสุขภาพจิตดี เพราะจะง่ายต่อการฝึกหัด
๒. พ่อแม่ที่น้องในบ้านต้องเป็นตัวอย่างที่ดี
๓. พ่อแม่ต้องใจเย็น อดทน และมีความตั้งใจดีที่จะฝึกเด็ก
๔. พ่อแม่จะต้องจัดอาหารให้ถูกสุขลักษณะ ครบคุณค่า จัดให้เด็กได้ออกกำลังกาย ให้พักผ่อนนอนหลับอย่างเพียงพอ รักษาความสะอาด และให้เด็กได้รับอากาศบริสุทธิ์ ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดสุนัขวัยที่ดีต่อไป

สุนัขวัยที่ต้องฝึกจำแนกตามอายุและพัฒนาการของเด็ก

อายุ ๑ ปี ๓ เดือน - ๑ ปี ๖ เดือน

พัฒนาการ

เด็กวัยนี้จะเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว เจ้าอารมณ์ และมีความต้องการมาก เด็กจะเดินและวิ่งได้รวดเร็ว

สุนัขที่ยังต้องฝึก

๑. การกิน เด็กสามารถถือถ้วยน้ำได้เอง ยกด้วยเข้าปากดื่มน้ำจนหมดได้ หยิบอาหารกินเองได้ ใช้ช้อนตักอาหารใส่ปากได้
วิธีการฝึก พ่อแม่ปล่อยให้เด็กทานเอง และคอยช่วยเหลือเมื่อเด็กจะจ่อม และควรดูแลให้เด็กได้อาหารถูกส่วนครบถ้วน
๒. การแต่งตัว ไม่ชอบอยู่นิ่งเวลาแต่งตัว คอยจะวิ่งหนี
วิธีการฝึก ให้เด็กผูกเชาขณะแต่งตัว พ่อแม่คอยพูดคุยให้เด็กเพลิดเพลินขณะแต่งตัว
๓. การขยับถ่าย การควบคุมการขยับถ่ายยังยากสำหรับเด็ก เด็กจะชี้ให้แม่ดูเมื่อถ่ายเสร็จแล้ว
วิธีการฝึก พ่อแม่จะต้องไม่เข้มงวดกับลูกให้ควบคุมการขยับถ่ายให้ได้ สอนให้เด็กหยิบกระโถนมาเองเมื่ออยากถ่าย
๔. การพูด ยังคงตั้งใจฟังเวลาพูด พูดได้มากขึ้น
วิธีการฝึก พูดกับเด็กมาก ๆ และพยายามกระตุ้นให้เด็กพูด
๕. ความเข้าใจ ชอบมองตุลิ่งของรอบตัว สนใจเด็กเล็ก แต่คิดว่าเด็กเล็กนั้นเป็นของเล่น
วิธีการฝึก เปิดเพลงหรือร้องเพลงเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน ให้เด็กฟัง เด็กอาจจะถูกทิ้งไว้ตามลำพังแคอยู่ในสายตาของแม่ได้บางขณะ เพื่อจะได้เรียนรู้การจากของแม่บ้าง

อายุ ๑ ปี ๖ เดือน - ๒ ปี

- พัฒนาการ** เด็กวัยนี้จะถือ จะปฏิเสธต่อทุกสิ่งทุกอย่าง และจะทำตรงข้ามกับที่พ่อแม่ขอร้องให้ทำ เด็กจะทำอะไรเชิงซ้ำ อาจจะทำผิดหรือจะทำใหม่อย่างกะทันหัน ชอบปีนป่ายบนสิ่งของทุกอย่าง จะขึ้นไบนั่งบนเก้าอี้โดยการปีนป่ายข้ามไป อายุประมาณ ๑ ปี ๔ เดือน จะเดินถอยหลังได้

สุนัขที่ยังต้องฝึก

- การกิน** เด็กจะถือถ้วยน้ำได้เอง แต่จะโยน เมื่อดื่มเสร็จ จะกินข้าวเองด้วยมือ บางครั้งจะหยิบอาหารตักก่อนใส่ปาก บางครั้งจะหยิบอาหารใส่ช้อนแล้วจึงยกช้อนใส่ปาก
วิธีการฝึก พ่อแม่จะต้องมีความอดทนอย่างมาก จะต้องให้เด็กล้างมือทุกครั้งก่อนกินอาหาร สอนให้เด็กกินอาหารทุกอย่าง ดูแลอาหารให้ครบส่วน
- การนอน** ควรฝึกให้เด็กนอนหัวค่ำ และนอนในตอนบ่าย เพื่อให้เด็กพักผ่อนได้เต็มที่

การแต่งตัว

เด็กจะชอบถอดเสื้อเดินไปไหนมาไหน สามารถถอดชิบออกได้

วิธีการฝึก พ่อแม่ควรฝึกให้เด็กแต่งตัวเอง

การขับถ่าย

เด็กสามารถบอกพ่อแม่เมื่ออยากจะถ่าย หรือทำกริยาอาการให้ทราบ
เด็กรู้ว่าตนเองอยากจะทำเมื่อไร

วิธีการฝึก ในตอนกลางวันปลุกให้เด็กลุกขึ้นถ่ายบัสสวาระ เมื่อคิดว่ากระเพาะ
บัสสวาระเต็ม เพื่อหัดไม่ให้เด็กถ่ายบัสสวารดที่นอน

อายุ ๒ - ๓ ปี**พัฒนาการ**

เด็กวัยนี้จะเป็นคนช่างคิด ช่างฝัน อัตรภาพของพัฒนาการทางร่างกายช้าลง
จะเป็นเด็กขี้อาย และชอบอยู่ใกล้พ่อแม่ เด็กวัยนี้คิดว่าตัวเองโตกว่าที่ควร
จะเป็น ในวัยนี้จะต้องระวังอุบัติเหตุให้มาก เช่นการพลัดตกหกล้ม ไฟไหม้
น้ำร้อนลวก หรือสารพิษต่าง ๆ ในวัยนี้การเคลื่อนไหวของเด็กมีความหมาย
มากขึ้น ยังคงชอบการวิ่งเล่นอยู่ ขึ้นบันไดได้ง่ายขึ้น และสามารถลงบันไดได้
กล้ามเนื้อแขนและมือใช้การได้ดีขึ้น เรียนรู้ที่จะหมุนข้อมือได้

สุขนิสัยที่ต้องฝึก**การกิน**

จะเลือกกินอาหารที่ชอบ และไม่กินอาหารที่ไม่ชอบ กินยากขึ้น สามารถ
กินได้เองโดยไม่ต้องช่วยเหลือ สามารถถยกด้วยมือเดียวได้

วิธีการฝึก จากการที่เด็กเลือกอาหาร พ่อแม่จะต้องอธิบายให้ฟังว่าอาหารนั้น
ต้องกินทุกอย่าง เพราะแต่ละอย่างจะมีประโยชน์ต่างกัน จะเลือกอย่างนั้น
อย่างนี้ไม่ได้ บางครั้งเด็กจะเลือกอาหารหรือทำความยุ่งยากแก่พ่อแม่ใน
ขณะเดียวกัน เพราะต้องการเรียกร้องความสนใจ เพราะฉะนั้น พ่อแม่จะต้อง
หาสาเหตุว่าเหตุใดเด็กจึงเป็นเช่นนั้น ในช่วงเวลานี้เป็นเวลาที่เหมาะสมที่
จะอธิบายถึงคุณค่าของอาหารแต่ละหมู่ให้เด็กทราบ

การนอน

เด็กวัยนี้บางครั้งจะไม่ค่อยยอมเข้านอนง่าย ๆ แต่ต้องการให้แม่อยู่ด้วย
ก่อนนอน

วิธีการฝึก พ่อแม่ควรอยู่กับลูกก่อนนอน การที่เด็กไม่ยอมนอนจะต้องหา
สาเหตุว่า เพราะหิว หรือกลัวความมืด หรือที่นอนไม่สบาย ต้องแก้ที่สาเหตุ
หากเด็กกลัวความมืด จะช่วยแก้ไขโดยให้เด็กค่อย ๆ ขึ้นกับความมืด เช่น
ให้เด็กดูสภาพห้องนอนในเวลากลางวันว่าไม่มีสิ่งใดน่ากลัว ในตอนกลางคืน
อาจจะเปิดดวงเล็ก ๆ ให้พอมองเห็นแสงสว่างและพ่อหรือแม่หรือพี่เลี้ยงควรร

อยู่กับเด็ก เมื่อเด็กหายกลัวจึงค่อยดับไฟ จะทำให้เด็กค่อย ๆ หายกลัว
ความมืดได้ ในการฝึกพ่อแม่จะต้องอดทน อย่าดุเด็ก

การจับถ่าย

เด็กจะทราบความแตกต่างระหว่างการถ่ายปัสสาวะและอุจจาระ อยากรู้
จะถ่ายตามลำพัง และจะไม่ทำเลอะเทอะ

วิธีการฝึก ฝึกให้เด็กนั่งห้องน้ำตามลำพังโดยพ่อแม่อยู่ข้างนอกจนเด็ก
ถ่ายเสร็จ

การแต่งตัว

เด็กสามารถที่จะถอดกางเกง หรือกระโปรงได้ ถอดรองเท้าถุงเท้าเองได้
แต่ยังแต่งตัวเองได้ไม่ถนัด

วิธีการฝึก สอนและกระตุ้นให้เด็กทำเองให้ถูกวิธี ชมเชยเมื่อเด็กทำได้เอง

อายุ ๓ - ๔ ปี

พัฒนาการ

เด็กวัยนี้อยากจะเป็นเหมือนกับคนอื่นเป็น อยากช่วยเหลือผู้อื่น เด็กวัยนี้
จะเดินเหมือนผู้ใหญ่ การทรงตัวในการวิ่ง กระโดด และการปีนป่าย จะพัฒนา
ได้ดีขึ้น สามารถเดินขึ้นลงบันไดสลับข้างได้

คุณนิสัยที่ต้องฝึก

การกิน

เด็กสามารถฝึกให้ใช้ช้อนส้อมได้แล้ว รู้จักที่จะรอคอย

วิธีการฝึก พ่อแม่สามารถฝึกมารยาทในการกิน ไม่ให้กินเลอะเทอะมูมาม
เวลาเคี้ยวให้หุบปาก

การนอน

เด็กอาจจะนอนฝันร้ายได้ เพราะกลางวันเล่นและเหนื่อยมาก

วิธีการฝึก ควรให้เด็กนอนแต่หัวค่ำ และในช่วงกลางวันตอนบ่ายควรให้
เด็กนอนด้วย

การขับถ่าย

เด็กสามารถจัดการเกี่ยวกับการขับถ่ายของตนเองได้

วิธีการฝึก เด็กยังไม่สามารถทำความสะอาดหลังขับถ่ายได้ พ่อแม่ต้องช่วย
และต้องคอยสอน วิธีทำความสะอาดที่ถูกต้อง

การแต่งตัว

เด็กถอดเสื้อตัวเองได้ แต่งตัวได้เองแต่ช้า และยังคงต้องการความช่วยเหลือ
เช่นการกลัดกระดุม

วิธีการฝึก พ่อแม่คอยช่วยเหลือ และชมเชยเมื่อเด็กทำได้ดี

อายุ ๔ - ๕ ปี

พัฒนาการ

เด็กวัยนี้จะเริ่มเป็นเด็กเจ้าอารมณ์ ขอบวางอำนาจ และฉุนเฉียวง่าย เด็ก

จะชอบวิ่งไปวิ่งมาไปที่นั่นที่นี้ตลอดเวลา ชอบพูดและอยู่ไม่สุข ชอบบินป่าย กระโดด สามารถโยนลูกบอลได้ดี สามารถทำงานที่ยากขึ้นได้ เช่น การใช้ กรรไกรตัดผ้า กระดาษ สามารถใช้ค้อนได้ สามารถผูกเชือกกรองเท้าได้และ ใส่กระดุมเองได้ สามารถเดินถือถ้วยน้ำโดยไม่หกได้

สุขนิสัยที่ต้องฝึก

การกิน

การกินใช้เวลานานเพราะพูดมาก ไม่ค่อยมีความอยากกินอาหาร
วิธีการฝึก ก่อนกินอาหารไม่ควรให้กินขนมหวาน ทอฟฟี่ หรือน้ำหวานก่อน เพราะจะทำให้เด็กไม่อยากกินอาหาร สอนมารยาทในการกินว่าไม่ควร พูดมาก

การนอน

นอนหลับได้สนิทขึ้น โดยไม่ค่อยฝันร้าย
วิธีการฝึก ยังคงให้เด็กเข้านอนแต่หัวค่ำ เด็กอาจจะเล่นเรียบ ๆ คนเดียว ก่อนเพราะการนอนในช่วงกลางวันในวัยนี้ไม่ค่อยจำเป็นต้องให้นอนนานมาก เด็กสามารถนอนในเตียงใหญ่คนเดียวได้

การขับถ่าย

เด็กสามารถจัดการเรื่องการขับถ่ายได้ตามลำพัง

การแต่งตัว

วิธีการฝึก เวลานอนกลางคืนหากระโดนไว้ข้าง ๆ เด็กจะลุกขึ้นถ่ายเอง
เด็กสามารถแต่งตัวได้เอง ทราบได้ว่าด้านไหนเป็นด้านหน้าหรือด้านหลัง แต่กระดุมหลังยังใส่เองไม่ได้

วิธีการฝึก ฝึกให้เด็กแต่งตัวเอง ด้วยเสื้อผ้าที่ใส่ง่าย ๆ และควรจะสอนให้ เด็กอาบน้ำเอง ทำความสะอาดอวัยวะขับถ่ายเอง และสอนให้รู้จักแปรงฟัน ให้ถูกวิธี

อายุ ๕ - ๖ ปี

พัฒนาการ

เด็กวัยนี้สามารถควบคุมการทรงตัวได้ดี สามารถบินป่ายและขี่จักรยาน สามล้อได้

สุขนิสัยที่ต้องฝึก

การกิน

มีความอยากกินอาหารมากขึ้น ไม่เลือกอาหาร

วิธีการฝึก เด็กวัยนี้ต้องพยายามหัดให้ใช้มือขวาหยิบช้อน มินั้นเด็กจะกลายเป็นคนถนัดมือซ้าย และพยายามให้เด็กกินอาหารให้มาก เพราะจะต้อง เตรียมตัวเข้าโรงเรียน ให้เด็กกินอาหารเข้าให้มากและมีคุณค่า

การนอน

เด็กควรนอนอย่างน้อย ๑๐ ชั่วโมง

วิธีการฝึก ควรให้นอนตั้งแต่ ๑ ทุ่ม หรือ ๒ ทุ่ม บางครั้งเด็กจะลุกมาถ่าย
ปัสสาวะกลางดึก

การขับถ่าย

เด็กบางคนจะท้องผูก

วิธีการฝึก ให้เด็กถ่ายอุจจาระเป็นเวลา อาจจะเป็นช่วงเช้า หรือช่วงเย็น
เพราะเด็กบางคนหากไปโรงเรียนอนุบาลจะรังเกียจห้องน้ำที่โรงเรียน

การแต่งตัว

เด็กจะแต่งตัวเองได้ แต่ยังไม่สามารถอาบน้ำได้เอง

วิธีการฝึก พ่อแม่ต้องช่วยเหลือเวลาเด็กอาบน้ำ และคอยสอนเด็กให้รักษา
ความสะอาดของร่างกาย

คำถามและกิจกรรมเสนอแนะ

๑. ให้นักเรียนอธิบายเหตุผลว่า ทำไมเราจึงต้องเริ่มฝึกนิสัยที่ดีให้แก่เด็กในวัยก่อนเรียน
๒. นิสัยที่ดีต้องฝึกประกอบด้วยอะไรบ้าง
๓. องค์ประกอบที่สำคัญของการฝึกนิสัยที่ดีมีอะไรบ้าง
๔. ให้นักเรียนหาโอกาสไปฝึกนิสัยหรืออธิบายให้ผู้ปกครองทราบถึงการฝึกนิสัยของเด็กวัย ๑ - ๒ ปี ดังนี้

๑. **การกิน** เด็กสามารถหยิบอาหารใส่ปากได้ แม้บางครั้งจะหกเลอะเทอะบ้างก็ตาม การใช้ช้อนตักอาหารจากจานยังทำได้ไม่ถนัด ชอบที่จะยกแก้วน้ำขึ้นดื่มเอง **วิธีการฝึก** พ่อแม่หรือผู้ฝึกจะต้องใจเย็น ให้เด็กได้หัดช่วยเหลือตนเอง แม้ว่าจะใช้มือหยิบมากกว่าใช้ช้อน หรือบางครั้งจะหกเลอะเทอะบ้างก็ตาม ผู้ใหญ่เพียงคอยอำนวยความสะดวกให้เท่านั้น ถ้าเด็กยังกินนมแม่อยู่ ก็ให้นมแม่ต่อไปได้ หากจะให้หันมาดื่มน้ำหรือเครื่องดื่มอื่น ๆ ควรค่อยๆ ฝึก และผสมนมตามส่วนที่เขียนไว้ข้างกระป๋อง ถ้าเด็กหย่านมแม่ต้องดูแลให้ได้สารอาหารโปรตีนเพิ่มขึ้น มิฉะนั้นเด็กจะขาดอาหารได้

ควรให้เด็กได้ฝึกกินอาหารใหม่ ที่ละอย่าง โดยเลือกอาหารที่รับประทานง่ายก่อน เช่น ถ้าจะสอนให้กินผักก็เลือกผักที่กินง่าย รสดี เช่น พริกทองแดง ถั่วฝักยาวต้ม ฯลฯ ฝักมีกลิ่นฉุน เนื้อแข็ง มีกากมากยังไม่ควรกิน

สอนให้ล้างมือก่อนกินอาหารทุกครั้ง ถ้าเด็กปฏิเสธอาหารอะไร ก็งดเว้นอาหารนั้นไปสักกระยะหนึ่ง แล้วนำมาให้กินอีก อาจปรุงแต่งในรูปที่แตกต่างออกไป อายุ ๓ - ๔ ปี ควรสอนให้รู้ด้วยว่าอาหารแต่ละอย่างมีประโยชน์อย่างไร

๒. **การนอน** อายุ ๑ - ๒ ปี มักจะนอนตลอดคืน แต่อยากเล่นก่อนนอน ไม่ควรให้เล่นมากเกินไป โดยเฉพาะการเล่นที่เหนื่อยมาก โอดโหน นึกกลัวต่าง ๆ ควรลด ควรให้เด็กเข้านอนเป็นเวลาไม่เกิน ๒ ชั่วโมง พ่อหรือแม่ควรอยู่กับลูกด้วย ก่อนลูกหลับ ควรแยกให้เด็กนอนต่างหากแต่อยู่ใกล้ ๆ พอได้ยินถ้าเด็กตื่นกลางดึก อายุ ๓ - ๔ ปี อาจตื่นกลางดึกบ่อยคือมีฝันร้าย ละเมอ

๓. **การขับถ่าย** อายุ ๑½ - ๒½ ปี จะเริ่มสามารถควบคุมกล้ามเนื้อ ทวาร ของอวัยวะขับถ่ายได้

วิธีการฝึก คอยสังเกตเวลาเด็กอยากถ่าย พาไปถ่ายในส้วม หรือถ้าเด็กเล็ก อาจให้น้ำกระโถน สอนให้หยิบกระโถนมาเองเมื่ออยากถ่าย เด็กวัยนี้จะชอบนั่งถ่ายนาน ๆ เพราะมีความภูมิใจและมีความสุขในการควบคุมอวัยวะขับถ่ายได้ พ่อแม่ต้องใจเย็นคอย อย่าเข้มงวดห้ามดูว่าหรือลงโทษ แต่ถ้าเด็กมีอุจจาระผูกและถ่ายลำบากอาจต้องช่วยเหลือ ให้ถ่ายบิสซาวะก่อนเข้านอนทุกคืนและควรปลูกให้ถ่ายบิสซาวะกลางคืนหนึ่งครั้ง เพราะกระเพาะในเด็กเล็กไม่สามารถเก็บบิสซาวะไว้ได้มากตลอดคืน

๔. การแต่งตัว

อายุ ๓ - ๕ ปี จะถอดเสื้อผ้าเองได้ ให้เด็กหัดฝึกถอดเสื้อผ้าให้คล่องก่อน แล้วเวลาสวมใส่เสื้อผ้าต้องคอยช่วยเหลือก่อนเพราะการสวมใส่เสื้อผ้ายากกว่าการถอด ซึ่งเด็กจะทำได้ดีเมื่อปลายระยะวัยนี้คือ อายุ ๕ - ๖ ปี

๕. การพูด

เด็กจะตั้งใจฟังเมื่อมีคนพูดด้วย เมื่อเด็กเรียกร้องความสนใจเด็กจะร้องเสียงแหลม สามารถพูดได้ ๒ - ๓ คำ
วิธีการฝึก พูดกับเด็กบ่อย ๆ โดยใช้ภาษาที่ถูกต้อง ไม่พูดกับเด็กด้วยภาษาเด็กที่พูดไม่ชัด

๖. ความเข้าใจ

เด็กพอใจที่จะเป็นศูนย์กลางของความสนใจของครอบครัว หวังเราชอบใจเมื่อมีคนเล่นด้วย จะหยุดเมื่อถูกห้ามว่าอย่า ขอบมองวัตถุที่เคลื่อนที่ได้ เช่น รถยนต์ที่วิ่ง ผู้คน หรือสัตว์ที่เดินไปมา

บทที่ ๗

การสร้างวินัยแก่เด็กวัยก่อนเรียน

"วินัยดี เริ่มต้นที่บ้าน" เป็นคำกล่าวที่เหมาะสมที่สุด เพราะการที่จะได้อนาคตของชาติที่ดี มีวินัยนั้น จะต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูกลมกล่อมมาตั้งแต่วัยเด็ก ดังนั้นสิ่งแรกที่มีความจำเป็นต่อการอบรมวินัยคือตัวพ่อแม่จะต้องให้การอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเอาใจใส่ และความเข้าใจ เด็ก ความรัก ให้ความรักด้วยกายคือกอดสัมผัส โอบอุ้มเด็ก เด็กจะได้รับความอบอุ่นใจ การสั่งสอนอบรมก็ด้วยถ้อยคำนุ่มนวลมีเหตุผลเข้าใจถึงความต้องการทุก ๆ ด้านของเด็ก นอกจากนี้พ่อแม่จะต้องมีความคงเส้นคงวาและไม่หวังผลจากตัวเด็กมากเกินไป การฝึกวินัยของพ่อแม่ที่มีผลต่อพฤติกรรมทัศนคติ และบุคลิกภาพของเด็ก กล่าวคือพ่อแม่ที่ตามใจลูกเกินไปจะทำให้เด็กเป็นคนเห็นแก่ตัว คอยหาความผิดผู้อื่น เป็นเด็กที่ก้าวร้าวไม่เป็นมิตรกับใคร ตรงกันข้ามกับพ่อแม่ที่เข้มงวดมากเกินไปปกครองลูกแบบยึดถือตนเองเป็นใหญ่ เด็กจะเชื่อฟังเฉพาะเมื่ออยู่ต่อหน้าพ่อแม่แต่จะก้าวร้าวเมื่ออยู่กับเพื่อน เด็กที่พ่อแม่ฝึกวินัยอย่างมีเหตุผลและเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นและความรู้สึกได้ เด็กจะรู้จักงดเว้นหรือยับยั้งพฤติกรรมที่ตนรู้ว่าผิด จะรักความยุติธรรมและรู้สึกซาบซึ้งในความดีงาม

เนื่องจากเด็กวัยก่อนเรียนยังเป็นเด็กเล็กความสามารถหรือการรับรู้ที่ควรประพฤติหรือระเบียบวินัยที่ตนนั้นเด็กยังไม่สามารถพิจารณาได้เองว่าจะมีผิดอะไรถูกควรหรือไม่ควรอย่างไร เพราะเด็กยังไม่เข้าใจถึงเหตุผล เด็กจะประพฤติปฏิบัติไปตามคำสั่งของพ่อแม่โดยไม่ทราบเหตุผลหรือใช้การตัดสินใจของตนเอง เด็กจะตัดสินใจว่าสิ่งใดผิดหรือถูกจากผลที่เกิดขึ้นภายหลัง คือหากเขาถูกลงโทษก็หมายความว่าสิ่งนั้นผิด เด็กวัยนี้จะทำดีเพราะกลัวการลงโทษและเพราะต้องการได้รับคำชมเชยหรือรางวัลจากพ่อแม่

การฝึกวินัย กระทำได้โดยการสั่งสอนเพื่อก่อให้เกิดการเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีในเด็ก การฝึกวินัยควรเริ่มต้นตั้งแต่วัยก่อนเรียนนี้ เพราะวัยนี้เด็กจะต้องเข้ากลุ่มเพื่อนต่อไป จะต้องสร้างให้เด็กได้สามารถพัฒนาการที่ดีทางสังคมได้ ในการฝึกวินัยที่ตนนั้นจะต้องอาศัยส่วนประกอบสำคัญ ๓ ประการ ประการแรกต้องฝึกข้อบังคับวางไว้เป็นแนวทางที่จะยึดถือปฏิบัติให้เหมาะสม ประการที่สอง การลงโทษจะต้องใช้เฉพาะเด็กที่จงใจทำผิดกฎระเบียบ ประการที่สาม มีการให้รางวัลหรือคำชมเชยสำหรับเด็กที่ตั้งใจประพฤติดี อย่างไรก็ตามการฝึกวินัยจะต้องใช้วิธีการที่นุ่มนวลในการฝึกวินัยให้แก่เด็ก การฝึกวินัยจำเป็นที่จะต้องเริ่มในระยะวัยก่อนเรียน เพื่อที่เด็กจะได้มีวินัยที่ดีต่อไปในอนาคต การฝึกวินัยที่ดีหรือไม่ดีจะมีผลต่อเด็ก ๓ ประการ คือ

๑. การฝึกวินัยมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก พ่อแม่ที่ตามใจลูกมากเกินไป จะทำให้เด็กเป็นคนเห็นแก่ตัว คอยหาความผิดในผู้อื่น เป็นเด็กที่ก้าวร้าวและไม่เป็นมิตรกับใคร พ่อแม่ที่เข้มงวดมากเกินไป ปกครองลูกแบบตนเองเป็นใหญ่ (อัตตาธิปไตย) จะเชื่อฟังเฉพาะอยู่ต่อหน้าพ่อแม่แต่จะก้าวร้าวเมื่ออยู่กับเพื่อน เด็กที่พ่อแม่ฝึกวินัยลูกแบบประชาธิปไตยจะเรียนรู้ที่จะควบคุมหรือยับยั้งพฤติกรรมที่เขาทราบว่ามีผิด และจะรักความยุติธรรม รู้จักซาบซึ้งในความดีงาม

๒. การฝึกวินัยมีผลต่อทัศนคติของเด็ก เด็กที่พ่อแม่ปกครองและฝึกวินัยลูกแบบตามใจลูกมากเกินไปหรือเข้มงวดมากเกินไป เด็กจะมีแนวโน้มที่จะโกรธเคืองเป็นอริกับการปกครองแบบนั้น และจะรู้สึกว่าเขาไม่ได้รับความยุติธรรม การปกครองและการฝึกวินัยแบบประชาธิปไตยในระยะแรก ๆ อาจจะนำไปสู่ความขุ่นเคืองของเด็กบ้างเล็กน้อย แต่เด็กจะไม่โกรธเคืองตลอดไป ทัศนคติที่สร้างขึ้นในวัยนี้จะเป็นผลมาจากวิธีการอบรมเลี้ยงดูดังกล่าว

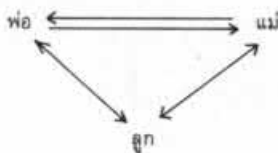
๓. การฝึกวินัยมีผลต่อบุคลิกภาพของเด็ก การฝึกวินัยหากใช้การลงโทษทางร่างกายมากเกินไปเด็กจะยังมีอารมณ์ขุ่นมัว หน้าตาบูดบึ้งมากขึ้น และจะยิ่งถือดี มีความเป็นอริศัตรูกันมากขึ้น ผลที่จะทำให้เด็กมีบุคลิกภาพที่ไม่ดีและไม่มีการตัดสินใจที่ดีทางสังคม ซึ่งบุคลิกภาพเช่นนี้จะพบได้เช่นกันในเด็กที่พ่อแม่ตามใจมากเกินไป ตรงกันข้ามเด็กที่พ่อแม่ปกครองแบบประชาธิปไตยเด็กจะเป็นคนที่ปรับตัวได้ดีทั้งทางด้านส่วนตัวและสังคม

รากฐานของบุคลิกภาพนั้นเด็กเรียนรู้และสร้างนิสัยจากพ่อแม่และจากประสบการณ์แวดล้อมของเด็ก เด็กมักถือเอาคำบอกเล่าและการอธิบายจากพ่อแม่ที่น้องว่าตนเป็นคนเช่นไร เด็กจะเริ่มสร้างนิสัยตั้งแต่เกิดและเมื่อโตตั้งแต่อายุ ๓ ปี จะค่อย ๆ พัฒนาความเข้าใจในนามธรรมและยอมรับค่านิยมต่าง ๆ สังคมไว้เป็นของตนเอง ค่านิยมพื้นฐานจะเป็นกรอบมาตรฐานสำหรับตัวเองที่จะยึดถือเป็นแนวประกอบการพิจารณาตัดสินใจเลือกค่านิยมที่สูงและลึกซึ้งมากขึ้นเมื่อเจริญขึ้นตามลำดับ จึงถือว่าวัยนี้เป็นวัยสำคัญที่จะช่วยปูพื้นฐานคุณลักษณะนิสัย

ปัจจัยในการอบรมเด็กวัยก่อนเรียนให้มีวินัยดี

ปัจจัยที่ ๑ พ่อแม่ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี

ลูกจะต้องเดินตามแม่ปู้นั่นใด ลูกจะไม่เชื่อฟังหากพ่อแม่ไม่เป็นตัวอย่างที่ดีนั้น

นอกจากนี้ สายโยงใยของครอบครัวหรือความผูกพันในครอบครัวจะต้องแน่นแฟ้นเต็มไปด้วยความรัก ความเอาใจใส่ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะพ่อแม่จะต้องรักกันเสียก่อนจึงจะถ่ายทอดความรักไปยังลูกได้ดี พ่อแม่จะต้องอบรมลูกด้วยความรัก ความนุ่มนวล

ปัจจัยที่ ๒ พ่อแม่จะต้องมีวิธีการอบรมที่ดี

สิ่งสำคัญพ่อแม่จะต้องวางกฎระเบียบที่เหมาะสมกับวัยของเด็กและมีเหตุผลสอนด้วยถ้อยคำที่นุ่มนวล อ่อนหวาน จริงใจ คงเส้นคงวา บอกให้ลูกรู้ด้วยว่าพ่อแม่รักและหวังดีอย่างจริงจัง

วิธีการอบรม

๑. ให้อภัยอย่างที่คิดจากชีวิตประจำวัน

การกระทำที่ผิดประจำตัวของพ่อแม่ให้เรียบร้อย จะเป็นตัวอย่างที่ดีที่เด็กจะทำตาม เช่น เมื่อตื่นนอนเก็บที่นอนให้เรียบร้อย โดยพ่อแม่จะต้องทำเป็นตัวอย่างก่อนแล้วให้เด็กทำซ้ำ ๆ จนทำเป็นนิสัยที่จะรักความเป็นระเบียบเรียบร้อย หรือนิสัยการกินที่ไม่เรียบร้อย หรือการขว้างปาสิ่งของเมื่อโกรธ จะต้องอธิบายให้เด็กทราบถึงสิ่งที่ไม่ดีเช่นนั้น และให้ปฏิบัติในสิ่งที่ดี

๒. ให้อึดหลักสายกลางในการอบรม

พ่อแม่ต้องรู้จักลูกให้ดีพ่อแม่แต่ละคน เลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนิสัยเด็ก ดูว่าโอกาสไหนเหมาะสมในการสอน ไม่ควรสอนมากเกินไปในเวลาเดียวกันหรือเมื่อเด็กง่วง หิว เหนื่อย เพราะเด็กจะไม่รับหรืออาจจะต่อต้านซึ่งจะทำให้การสอนไม่ได้ผลดี และพ่อแม่ต้องไม่ใช้อารมณ์ขณะสอน ค่อย ๆ สอนและให้เด็กมีความรู้สึกว่าพ่อแม่รักเขาและหวังดีต่อเขาอย่างจริงจัง พ่อแม่ไม่ควรปกป้องเด็กมากเกินไป จะทำให้เด็กไม่ได้เรียนรู้จากสิ่งที่ผิดพลาด โปรดระลึกไว้ว่าเด็กจะดีมีระเบียบวินัยจากคำสั่งสอนของพ่อแม่ มิใช่จากสภาพแวดล้อมที่พ่อแม่จัดหาให้สบาย

๓. ให้อึดหลักที่วันเด็กแต่ละคนต่างกัน

พ่อแม่ต้องหาโอกาสที่จะสอนลูกตัวต่อตัวบ้าง เพราะลูกแต่ละคนอาจจะต้องใช้ท่าทางการสอนที่ต่างกัน และพ่อแม่จะต้องมีความอดทนในการสอนต่างกัน จะต้องพิจารณาจุดอ่อนของเด็กแต่ละคนและหาแนวทางการสอนให้เหมาะสม และพิจารณาว่าสิ่งใดจะต้องเปลี่ยนนิสัย สิ่งใดต้องเสริมและสิ่งใดจะต้องหามาทดแทน

พฤติกรรมที่เด็กชอบประพฤติ การพูดปด การหยิบของผู้อื่น ความอิจฉาริษยาเพราะเด็กไม่ทราบว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีจนกว่าผู้ใหญ่จะบอก ควรพยายามให้เด็กลดพฤติกรรมเหล่านี้ลงโดยสอนให้เด็กรู้จักควบคุมตนเอง มีวินัยของตนเอง บอกให้ทราบว่สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำและบังคับตนเองให้ได้ ให้เกิดสำนึกด้วยตนเอง มิใช่ว่าทำเพราะพ่อแม่บอกให้ทำ

ปัจจัยที่ ๓ ให้เด็กได้มีโอกาสฝึกฝนและเลือกประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีและรู้จักควบคุมตนเอง

การให้เด็กได้มีโอกาสฝึกฝนและเลือกประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีนั้น จะต้องมีพ่อแม่เป็นผู้ชี้แนะและวางรากฐานไว้ก่อน แล้วให้โอกาสเด็กเลือกเอาว่าเขาจะเลือกสิ่งที่ดี หรือเลว โดยมีข้อแม้ว่าหากเด็กเลือกทางไม่ดี ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม เด็กจะไม่มีคนชอบ การสอนให้เด็กได้มีโอกาสฝึกฝนและเลือกปฏิบัติ ควรปฏิบัติดังนี้

๑. สอนให้เชื่อฟังคำสอนของพ่อแม่ก่อน

พ่อแม่ควรสอนและแก้ไขทันทีที่เด็กกระทำไม่ดี ควรให้เด็กได้ประพฤติตามกฎระเบียบที่ทุกคนในครอบครัวได้ร่วมกันตั้งขึ้น

๒. สอนให้เด็กสร้างวินัยซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ดี

วินัยที่ไม่ดี เช่น ไม่มีกิริยามารยาท ไม่มีสัมมาคารวะ หรือพฤติกรรมที่ไม่ยังคิดของ เด็ก เช่น ร้องกรี๊ด พุดจาไม่สุภาพ ข่มขู่ ต้องสอนว่าไม่ดี และแนะนำให้เด็กรู้จักระมัดระวังมารยาทของตนเองและแสดงออกอย่างเหมาะสม

๓. สอนให้เด็กมีทัศนคติต่อตนเองในแง่ดี

การสอนให้เด็กมีความรู้สึกหรือทัศนคติต่อตนเองในแง่ดี จะช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง ความรู้สึกนึกคิดที่เศร้าหมอง สงสารตนเอง ซึมเศร้า ผิดหวัง ไม่ทัดเทียมคนอื่น หรือโกรธนั้น เป็นความรู้สึกนึกคิดที่ไม่ดีที่ทำให้เด็กท้อถอย สูญคุณค่าตนเอง เป็นสิ่งที่ต้องแก้ไขเพราะจะกลายเป็นอันตรายต่อบุคลิกภาพของเด็กในวัยต่อมา

วินัยที่เด็กวัยก่อนเรียนควรมี

เด็กวัยก่อนเรียนสามารถปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่เป็นพื้นฐานไม่ซับซ้อนได้ ซึ่งประกอบด้วย

๑. เป็นคนมีระเบียบ

สอนให้เป็นคนที่มีความสม่ำเสมอ ไม่ใช่อยากทำก็ทำ ไม่อยากทำก็ไม่ทำ เป็นคนหมดจด เรียบร้อย มีความประพฤติดี เคารพกฎข้อบังคับโดยกำหนดกิจกรรมที่เด็กต้องทำอย่างสม่ำเสมอให้ได้ดังนี้

- กิจวัตรประจำวัน เช่น แปรงฟันทุกเช้าและก่อนนอนโดยสม่ำเสมอ อาบน้ำทุกวัน
- การเก็บของเล่นเข้าที่เมื่อเล่นเสร็จแล้ว
- การรวบรวมของเล่นชิ้นเล็ก ๆ ที่อาจสูญหายได้ง่ายเข้ากล่องให้เรียบร้อย
- จัดตู้เสื้อผ้าของตนเองให้เรียบร้อยเป็นระเบียบ

๒. เป็นคนมีมารยาทดี

สอนให้รู้จักทำความเคารพผู้ใหญ่ตามประเพณีนิยม มีความอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ รู้จักขอใช้อย่างสุภาพ และกล่าวคำขอบคุณตามโอกาสอันควร

๓. สอนให้เด็กรู้จักเอื้อเฟื้อแบ่งปัน

ควรเริ่มเมื่ออายุ ๓ ปีขึ้นไป เช่น สอนแบ่งของเล่นให้น้อง เพื่อน ในบ้านอาจหากล่องใส่ส탕ค์ไว้ไปบริจาคคนจน ในโรงเรียนอาจจะทำเช่นนี้ได้เช่นกัน

๔. เป็นคนที่ให้หาความสุขได้ด้วยตนเอง

คือเป็นคนที่สนุกสนานมีความสุขพอใจสิ่งที่มีอยู่ มีความว่าเงิ เบิกบานใจ อารมณ์ดี สอนเด็กว่าขณะทำงานไปก็ร้องหรือฮัมเพลงไปด้วย จิตใจจะว่าเงิ มีความสุข สอนว่าการช่วยเหลือคนที่ทุกข์ยากกว่าเราจะทำให้เขาสุขใจ

๕. เป็นคนมีความมานะบากบั่นอดทน

ควรสอนในระยะหลัง ๆ ของวัยนี้ โดยในการกระทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตามให้เด็กมีค้มอยู่ในเป้าหมายที่วางไว้ ไม่ยอมท้อถอย มีความอดทน พากเพียรกระทำกิจนั้นให้สำเร็จ อาจแสดงให้เด็กดูว่าลูกหินในขวด เมื่อคว่ำขวดลงลูกหินจะหล่นออกมา แต่หากเราหมุนขวดให้ลูกหินในขวดหมุนตาม ลูกหินจะไม่หล่นแม้ว่าขวดจะคว่ำอยู่ แต่หากขวดคว่ำอยู่นิ่ง ๆ ลูกหินจะหล่นลงมาอีก เปรียบเสมือนการทำงานถ้าเราทำอย่างชะมัดเข้มนัดตลอดเวลาก็จะไม่ล้มเหลว

๖. เป็นคนซื่อสัตย์

คือเป็นคนมีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ยุติธรรม จริงใจ รักความจริงและมีความบริสุทธิ์ใจ อาจให้เด็กดูไฟฉาย ๒ อัน อันหนึ่งใส่ถ่านใหม่ อีกอันหนึ่งใส่ถ่านเก่า หากเด็กดูจากภายนอกจะไม่เห็นความแตกต่างหรือเห็นก็จะเห็นความแตกต่างน้อย กล่าวคือ ไฟฉายอันหนึ่งส่องแสงสว่างกว่าอีกอันหนึ่ง แต่ที่แตกต่างกันคือ ถ่านที่อยู่ภายในเปรียบเสมือนความดีของคนจะอยู่ภายใน ความซื่อสัตย์จริงใจ ความยุติธรรมจะอยู่ในใจของคน ยากที่จะมองเห็นได้ชัด จนกว่าเขาผู้นั้นจะแสดงออกมา จึงจะทราบได้ว่าคนนั้นเป็นอย่างไร หรือมีวัณกระดาศให้เป็นเกลียวยาว ลักษณะคล้ายเชือกแล้วนำมามัดรวมกันประมาณ ๒-๓ เส้น แล้วให้เด็กลองดึงดูจะเห็นว่ามีความแข็งแรงพอประมาณถึงให้ขาดได้ยาก แต่หากว่าล่อนหยดน้ำลงไปในวัณกระดาศนั้น จะเกิดความเปื่อยยุ่ยหลุดออกจากกันได้ง่าย หยดน้ำหรือน้ำหมึกนั้นเปรียบเหมือนความชั่วร้ายหรือความไม่ซื่อสัตย์ ซึ่งเมื่อแทรกไปอยู่ ณ ที่ใดก็จะมิมีผลกระทบทำให้เกิดความแปรปรวนต่อผู้อื่นและหมู่คณะ

๗. เป็นคนเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ลักษณะเป็นคนเห็นแก่คนอื่นไม่เห็นแก่ตัว จะเริ่มสอนได้เมื่ออายุ ๓ ขวบไปแล้ว มีความเมตตากรุณา เป็นคนสุภาพเรียบร้อย อ่อนโยน ะมัดระวังไม่เดินแล้ว สะเพว่า เป็นคนช่างเอาใจใส่ดูแลผู้อื่น นับถือในคุณค่าของความเป็นคน ไม่ดูถูกคน ยินดีช่วยเหลือคนอื่น ไม่คิดปองร้ายใคร

การสอนจะต้องสอนให้เด็กตระหนักในแง่ของการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เราอยากให้คนอื่นกระทำต่อเราเช่นไร เราจะต้องกระทำเช่นนั้นต่อเขา ความดีนั้นจะไม่สูญสลายไปไหนแต่จะอยู่กับเราตลอดไป ให้เด็กได้ทำสิ่งเหล่านี้ เช่น ช่วยเหลือคนพิการ หรือคนที่อ่อนแอกว่าเมื่อมีโอกาส เขียน

บัตรตอบขอบคุณ เมื่อเด็กได้รับของขวัญในวันปีใหม่ วันเกิด วันสงกรานต์ ช่วยทำอาหาร หรือ
วันพิเศษให้สมาชิกคนใดคนหนึ่งในครอบครัว เพื่อแสดงว่าเรารักเขาจึงทำให้

คำถามและกิจกรรมเสนอแนะ

๑. จงบอกพฤติกรรมที่นักเรียนควรประพฤติเป็นตัวอย่างที่ดี มา ๕ พฤติกรรม เพื่อสร้างวินัยที่ดีแก่เด็กวัยอายุ ๖ ปี
๒. ปัจจัยในการอบรมเด็กวัยก่อนเรียนให้มีวินัยดี มีอะไรบ้าง
๓. ให้นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายถึงผลดี ผลเสีย เกี่ยวกับวินัยของเด็กวัยก่อนเรียนที่จะมีผลกระทบต่อวินัยของเด็กวัยรุ่น

**คณะกรรมการจัดทำหนังสือเวียนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)**

๑. นายแพทย์เฉลิม วราวิทย์	ประธานกรรมการ
๒. แพทย์หญิงสุนทรา พงศ์พิพัฒน์	รองประธานกรรมการ
๓. แพทย์หญิงเพ็ญศรี พิชัยสินธิ์	รองประธานกรรมการ
๔. นายแพทย์อวย เกตุสิงห์	กรรมการ
๕. นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี	กรรมการ
๖. นายแพทย์จรวัย ศรีทอง	กรรมการ
๗. ทันตแพทย์หญิงวราภรณ์ บัวทองศรี	กรรมการ
๘. นายแพทย์ศรีสมบูรณ์ อ่วมกุล	กรรมการ
๙. นายแพทย์สมชาย สุพันธุ์วัฒน์	กรรมการ
๑๐. นางวิณะ วีระไวทยะ	กรรมการ
๑๑. นายอุดม คมพัคฆ์	กรรมการ
๑๒. นายแพทย์สุจิต สุวรรณชีพ	กรรมการ
๑๓. นายแพทย์ประยูร ภูนาส	กรรมการ
๑๔. นายแพทย์พิชิต สุวรรณประกร	กรรมการ
๑๕. นางระวีวรรณ แสงฉาย	กรรมการ
๑๖. นางอรนุช ภาชีน	กรรมการ
๑๗. นางจริยาวัตร คมพัคฆ์	กรรมการ
๑๘. นางสาวฟาริดา อิบราฮิม	กรรมการ
๑๙. นายประวิช ยี่สุ่นเทศ	กรรมการ
๒๐. แพทย์หญิงประไพ ยศะทัตต์	กรรมการ
๒๑. นางจิตรา ทองเกิด	กรรมการ
๒๒. นางสาวเพ็ญจันทร์ ธนาวิภาส	กรรมการและเลขานุการ

ผู้เรียบเรียง

นางระวีวรรณ แสงฉาย
แพทย์หญิงหญิงเพ็ญศรี พิชัยสนธิ์
นางอรนุช ภาซีน
นางจิตรา ทองเกิด

ผู้ตรวจ

นายแพทย์เฉลิม วราวิทย์

บรรณาธิการ

นางสาวเพ็ญจันทร์ ธนาวิภาส

ปก

นายชูเกียรติ เกิดอุดม
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

ภาพประกอบ

โรงเรียนตำรวจเรือเวทย์
นางระวีวรรณ แสงฉาย

01134500022

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
นายประพนธ์ แก้วกำเนิด ผู้พิมพ์และจัดจำหน่าย

๓๙๐๐๓๕๕ (๑)